

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 51/52 28. dec. 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Zokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročniški oddelk -TV-15-:
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50100-603-45772

-TV-15- izhaja vsak teden izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Prijemni sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72
od 12. 4. 1974 se za -TV-15- ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

V letu 1978 – novi zakoni in dogovori, v letu 1979 – akcije

stran 4–5

Mladost je ogledalo družbe

stran 9

Novoletni klepet z našimi naročniki

stran 13–16

TV-15 za mladino

stran 26–27

Naslednja številka TV-15 bo izšla
11. januarja 1979

*vsem našim
bralcem želimo
srečno
1979*

Izteka se 1978. leto. Leto, ki je značilno po mnogih sklenjenih dogovorih o našem nadaljnjem družbenem razvoju na kongresih družbenopolitičnih organizacij, zlasti zveze komunistov; leto mnogih spoznanj, do katerih smo prišli ob izteku prvega mandatnega obdobja delegacij in delegatskih skupščin ter vsestranskih prizadevanj za hitrejši ekonomski razvoj in poglobljanje naše samoupravne demokracije, kot smo si jo opredelili v ustavi in zakonu o združenem delu.

V tem letu smo tudi borci na skupščinah in kongresu svoje organizacije ocenili našo družbeno vlogo ter primerno času in potrebam opredelili naloge. Vsestransko je bila ocenjena skrb družbe za borce tudi v republiški skupščini. Zato bi lahko rekli, da nas iztekajoče 1978. leto obvezuje, da v prihodnjem letu 1979 dosledneje spreminjamo usmeritve, dogovore, sklepe, v dejanja, akcije v rezultate, da bolj korenito spreminjamo obstoječe stanje v družbi ter da pospešeno uveljavljamo pri vsakem našem človeku spoznanje, da so pravice, obveznosti in odgovornosti v naši samoupravni družbi nerazdružljivo povezane.

Želimo, da bi ZZB, kot del zavestnih socialističnih sil, tudi v prihodnjem letu razvijala svojo družbeno vlogo, zlasti, da bi bila s svojimi revolucionarnimi izkušnjami, zavestjo in vplivom še bolj prisotna pri pomembnih družbenih vprašanjih in tam, kjer se o njih odloča – pri utrjevanju enotnosti in stabilnosti naše družbe. Več bomo morali storiti za razvijanje delegatskih odnosov ter se čutiti odgovorne za sprejete odločitve. Glas borcev naj se tudi bolj sliši, če gre za različne slabosti, negativne pojave ali celo poizkuse izpodkopavanja revolucionarnih pridobitev in naše samoupravne demokracije. Vse to terja, da organizacije ZZB delujejo tako, da krepijo sedanjo preobrazbo SZDL v enotno fronto socialističnih sil, da se bolj ukvarjajo z vsakdanjimi problemi, uveljavljajo svojo specifično vlogo ter si prizadevajo za podružbljanje in razvijanje revolucionarnih tradicij NOB in socialistične revolucije.

★

Razvili smo tudi dokaj celovit sistem družbenega varstva borcev in invalidov. Zato kaže prizadevanja v prihodnjem letu še posebej usmerjati v kvaliteto izvajanja teh pravic, v poglobljanje in zlahtenje medsebojnih tovariški odnosov, ki naj segajo do slehernega borca in udeleženca NOB.

V letu 1979 so torej pred našimi borčevskimi organizacijami pomembne naloge. Storimo vse, da jih bomo združeno in uspešno uresničili!

Stane Markič,
podpredsednik RO ZZB
NOV Slovenije

Proslava ob 60-letnici bojov za severno mejo

Odmev na sestavek Draga Bezjaka, objavljen v TV-15 19. oktobra 1978

Pritegniti velja tisti misli bralca TV-15 Draga Bezjaka iz Maribora (v sestavku, objavljenem v TV-15 19. oktobra 1978 v rubriki Utrinki in odmevi), v kateri navaja, da je koordinacijski odbor za pripravo proslave ob 60-letnici bojov za severno mejo pri predsedstvu občinske konference SZDL Maribor pripravil »program praznovanja, ki bo obsegal vrsto aktivnosti, katere bodo v vseh pogledih pravilno osvetlile obdobje bojov za severno mejo«.

Spomnimo se na kratko za katere aktivnosti gre! Omenjeni koordinacijski odbor bo organiziral v Unionski dvorani v Mariboru proslavo 60-letnice bojov za severno mejo s slavnostnim govorom in kulturnim programom, po proslavi pa bo za udeležence bojov za severno mejo tovariško srečanje. Druženopolitične organizacije in samoupravni organi krajevne skupnosti Sentilj bodo prav tako organizirali proslavo ob tej priložnosti in to v prostorih osnovne šole Rudolfa Maistra v Sentilju; v stavbi Slovenskega doma v Sentilju bodo odkrili spominsko ploščo narodnostnim bojem ter odprli tudi modernizirano cesto Jarenina-Sentilj. V muzeju NOB v Mariboru je že dalj časa na ogled razstava »Boj za Maribor in severno mejo 1918-1919 na območju Štajerskega obmejnega poveljstva«, v Univerzitetni knjižnici pa je razstavljeno »gradivo o prevratu 1918«. V okviru letošnjega srečanja slovenskih zgodovinarjev je bila v Mariboru organizirana tudi okrogla miza o bojih za severno mejo, na kateri so udeleženci izmenjali mnenja in poglede ter se medsebojno seznanili z zaključki svojega raziskovalnega in strokovnega dela. Razprava, ki je tekla na tej okrogli mizi, bo v celoti objavljena v Zgodovinskem časopisu. V času praznovanja 60-letnice boja za severno mejo pa bo skupščina občine Maribor podelila tudi domicil odboru borcev za severno mejo Maribor.

V zvezi s tem se velja spomniti tudi na to, da je bil ob 40-letnici bojov za severno mejo v Mariboru odkrit spomenik borcem za severno mejo, ki stoji v mestnem parku ob Maistrovi ulici, v Pesnici, Jakobskem dolu in Jarenini pa so bile v preteklih letih odkrite spominske plošče borcem za severno mejo. V Mariboru bo kmalu stala tudi nova šola, izgradnja katere bo veljala 50 milijonov dinarjev, nosila pa bo ime po borcih za severno mejo. Na pročelju šole bo umetniška figuralika ponazarjala boje za severno mejo.

Ne oziraje se na svojo izhodiščno oceno, ki je hkrati tudi ocena najširših krogov delovnih ljudi in občanov v Mariboru, organiziranih v socialistični zvezi, pa si Drago Bizjak že v drugem odstavku svojega sestavka »premisli«. Vsa številna obeležja, ki že stojijo oziroma jih še postavljajo in ki pričajo novim rodovom o pomenu bojov takratnih borcev za severno mejo, skupaj z mnogimi proslavami ob 60-letnici bojov za severno mejo, po mnenju Draga Bezjaka, vendarle ne osvetljuje pravilno dogodkov pred 60 leti. Obeležja in številne svečanosti, ki jih ne samo letos, ampak ob vsaki obletnici bojov za severno mejo organizira socialistična zveza, vedno znova pričajo, kako in kako visoko cenijo delovni ljudje in občani v naši družbi boje takratnih borcev za severno mejo. Drago Bezjak pa bi v nasprotju s tem predvsem rad slavil »osvoboditelja«. No, vendarle pa bi skromno pozornost posvetil tudi borcem, brez katerih »seveda« osvoboditelj ne bi mogel »storiti toliko kot je«.

Takole namreč avtor začenja drugi odstavek svojega sestavka: »Iz nerazumljivih in neutemeljenih razlogov pa v omenjenem programu praznovanja niti z besedico ni omenjena postavitev in odkritje dostojnega spomenika osvoboditelju Maribora s širšo okolico generalu Rudolfu Maistru, katerega mu to mesto dolguje že polnih 60 let.« Na drugem mestu pa se v zvezi s tem sprašuje: »Čemu ta zakleti molk?«

Avtor išče odgovor na svoje vprašanje v TV-15, v Ptujskem tedniku in morda še kje?

Če avtor doslej ni spremljal prizadevanj in doseženega na področju celovite historično materialistične analize vseh vprašanj in obdobja družbenozgodovinskega razvoja in v zvezi s tem razprav o vprašanjih, ki so mu »nerazumljiva«, to še ne pomeni, da so ta ista vprašanja zavita v »zakleti molk«. In če se avtorju nekatere stvari zdijo nerazumljive, to še ne pomeni, da so tudi neutemeljene.

Za to, kar je avtorju »nerazumljivo« in za kar išče pojasnilo v časopisih, je moč najti pojasnilo drugje, ne nazadnje tudi v knjigi dr. Maksa Šnuderla »Osvobodjene meje«, ki jo je Drago Bezjak, kakor sam piše, pazljivo prebral.

Na koncu tega literarnega in zgodovinskega dela govori Maister med drugim tudi takole: »Mi in ljudstvo se nismo do kraja razumeli. Mi, razumnštvo in meščanstvo, smo imeli v mislih le narodno, politično osvoboditev, tudi za ceno, da bi se nam slabše godilo. Oni pa, ki so živeli trpeče življenje, večina našega naroda, pa so imeli v mislih spremembo življenjskih razmer. Mnogi so bili z nami zato in toliko, kolikor so pričakovali lepšega življenja...« Njegov sogovornik Dobnik pa pravi: »A znotraj, kam gremo in kaj počnemo?... Poslanci se vozijo namesto na Dunaj v Budimpešto sedaj v Beograd, v aktovkah in glavah pa nosijo isto. Ljudje štrajkajo, bojkotirajo skupščine, mi pa streljamo ljudi.« In na drugem mestu Dobnik pravi: »Ljudje niso zadovoljni. Pričakovali so več. Nesrečni poddesetnik Lojz Žgeč je bil prepričan, da bomo zemljo delili. Ostali smo sredi poti. Peli smo pesem in je nismo dopeli.«

Avantgardno jedro slovenskega naroda in njegovega delavskega razreda tistega časa, med katerimi so bili tudi takratni borci za severno mejo, pa je »pelo pesem« naprej do dokončne nacionalne in socialne osvoboditve slovenskega naroda, za kar se je bilo potrebno še dolgo boriti in za kar je žrtvovalo življenje mnogo revolucionarjev vse od tistih prekratnih dni pred 60 leti pa vse do zmage herojske narodno-osvobodilne borbe in socialistične revolucije narodov in narodnosti Jugoslavije. Revolucionarji in borci, ki so vse življenje vtkali v bitko za nacionalno in socialno osvoboditev naroda in za dokončno osvoboditev človeka in dela, so najgloblje zapisani v srcih delavskega razreda in vseh delovnih ljudi naše socialistične samoupravne družbe. Pri njih so naše korenine. Njihove revolucionarne tradicije oživljamo. Njihova spoznanja zakonitosti družbenega razvoja in njihove bogate, dolgoletne in v nenehni bitki za lepše in svobodnejše življenje človeka preizkušene revolucionarne izkušnje bogatijo našo teorijo in prakso.

Letošnje praznovanje 60-letnice bojov za severno mejo »v vseh pogledih pravilno osvetljuje obdobje bojov za severno mejo« - obdobje tega pomembnega in zmagovitega boja množice takratnih borcev za severno mejo - kmetov, delavcev, izobražencev, uradnikov, obrtnikov, študentov, podoficirjev, oficirjev in njihovih voditeljev ter vseh drugih, ki so k zmagovitosti tega boja prispevali. Gonilna, gibalna sila tega boja so bile napredne množice revnega kmečkega prebivalstva, delavstva in naprednega izobraženstva - ta nova družbena sila, ki je v Sloveniji že nekaj časa obstajala, bila pa je še brez odločilnega teoretičnega, taktičnega in organizacijskega vodstva, ki bi to novo družbeno silo pretvorilo tudi v »novo družbeno moč« - politično vodilno vlogo v bojih za severno mejo pa je imelo meščanstvo. Boj za severno mejo je potekal v času, ko so tudi v tedanji slovenski družbi že bili razredni antagonizmi povezani z razrednim bojem, ki ga je še posebej vzpodbujalo revolucionarno vrenje v tedanji Evropi. Meščanstvo, ki je imelo politično vodilno vlogo v bojih za severno mejo, si je hkrati prizadevalo ohraniti in okrepiti svoje razredne pozicije prav nad tisto družbeno silo, ki je bila osnovni nosilec boja za severno mejo, kasneje pa tudi za popolno nacionalno in socialno osvoboditev - takrat pa pod vodstvom avantgarde delavskega razreda, torej pod vodstvom svoje lastne avantgardne teoretične, taktične in organizacijske sile Zveze komunistov Jugoslavije, katere 60-letnico ustanovitve bomo praznovali prihodnje leto.

TOMAŽ KSELA
Član OK SZDL Maribor

Srečali so se skojevci

Pripravljalni odbor pa že razmišlja, da bi organizirali srečanje nekdanjih skojevcev z območja vse Cerkljanske

Ob petintrideseti obletnici priključitve Primorske k Jugoslaviji, je bilo v oktobru v Cerkljem skromno, a izredno prisrčno srečanje: prvič v povojnih letih so se zbrali nekdanji vaški skojevci. Za organizacijo srečanja je poskrbel pripravljalni odbor in razposlal vabila v razne kraje Slovenije. Nekdanje pogumne kurirje, mlade obveščevalce, aktivne in uspešne organizatorje narodnoosvobodilnega gibanja, je življenje raztreslo na vse konce naše domovine. Le tu in tam so se posamezniki srečevali in prav ob eni izmed takšnih priložnosti je vzklikala želja, da bi se enkrat sestali vsi skupaj.

Srečanje je bilo pripravljeno v cerkljanski osnovni šoli. Bilo je nepozabno doživetje! Objemi, poljubi, krepki stiski rok in spet objemi, vmes pa solze sreče in solze spominov na ne več mladih, a vendarle izredno vedrih obrazih.

Učenki osnovne šole sta udeležencem pripeli nageljčke, pozdravil pa jih je tovariš Maks Pagon.

Razšli smo se z željo, da bi se še večkrat srečali! Pripravljalni odbor pa že razmišlja o tem, da bi organiziral srečanje nekdanjih skojevcev z območja vse Cerkljanske.

INICIATIVNI ODBOR SREČANJA
NEKDANJIH SKOJEVCEV IZ CERKNA

Da bi se načrti uresničili

Kakšna revščina je bila v tem predelu Kočevske, tam okrog Starega in Novega Kota

Strinjam se s tovarišem Viktorjem Dragošem, ki je napisal v TV 15 članek o vaseh Stari in Novi Kot. Vem, da je bilo med vojno v teh krajih zelo hudo. Omenjene vasi so bile požgane in ljudi so odpeljali v internacijo.

Naj nadaljujem! V gozdu nad omenjenimi vasi je bila tudi partizanska bolnišnica. Imenovala se je bolnišnica Notranjskega vojnega področja. V to bolnišnico so me pripeljali 24. januarja 1944, ko sem bil kot kurir ranjen pod Korenom nad vasjo Palčje na Pivškem. Tu sem bil šest tednov. Mi, ki smo bili laže ranjeni, smo hodili tudi po omenjenih vaseh. Spominjam se, da sem v teh vaseh videl le nekaj starejših žensk. Le-te so obdelovale tiste krpe zemlje, kakor so vedele in znale. Le krompir in čebulo so posadile. In ker smo se mi ranjenci hranili v glavnem z bolj »dietno« prehrano, nam je manjkal kakšen priboljšek. To je bila prav ta čebula, ki so jo ženske posadile! Z gomoljem in perjem vred smo jo zrezali in dali v našo enolončnico. Tako so si te ženske pritrgovale od ust še to čebulo.

Želel bi povedati, kakšna revščina je bila takrat v tem predelu Kočevske. Zato bi želel, da se načrti prebivalcev teh vasi uresničijo in zažive - kot so si to zaželeli.

JOŽE HRIBAR
Žalna 36
p. Grosuplje

Še marsikaj je omeniti

Odmev na »Tebi, moja Dolores«, 43. številka TV 15

V TV 15 ste pisali o mali Dolores Božović. Še marsikaj je, kar bi bilo vredno omeniti.

V knjigi prof. dr. Vere Gavrilovičeve »Žene lekari u ratovima 1876-1945 na tlu Jugoslavije« med drugim piše na strani 62:

- V tem obdobju je treba še posebej omeniti dr. Sašo Božović, ki je že 7. aprila 1941 prišla iz Beograda v Titograd, ker je bila tik pred porodom. Toda, 14. julija so jo zaprli Italijani in do konca meseca zadržali v zaporu v Tirani, kjer je rodila hčerko Dolores. Ko je bilo deklici enajst dni, so Črnogorci v veliki akciji zajeli 800 italijanskih vojakov in oficirjev. Vojake so pustili, oficirje pa so zamenjali za dr. Sašo Božović. To je bila prva velika zakonita zamenjava ujetnikov v vojni, ki jo je vodil Peko Dapčević.

O njej, dr. Saši Božović, piše tudi na straneh 7, 56, 57, 64, 71, 72, 76, 77, 79, 80, 83, 84, 93, in 121.

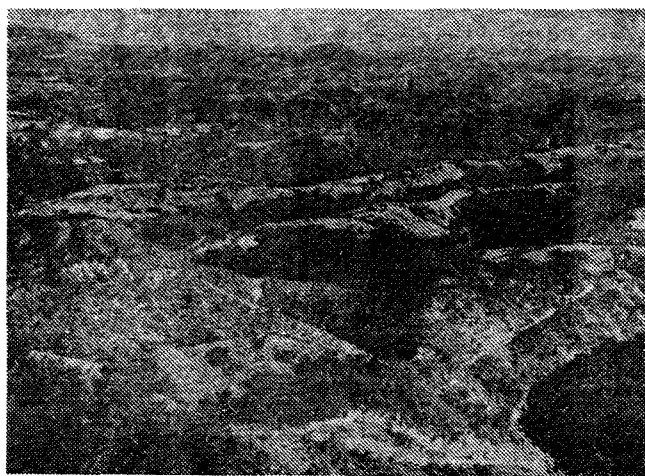
Doživela je tretjo, četrto in peto sovražno ofenzivo. Doživela je Sutjesko in se dvakrat vrnila preko reke po ranjence. Pri osvoboditvi Plevlje leta 1943 je bila ranjena na Jablanici, ujeta in še isti dan osvobodjena. Boško Buha je padel, ko jo je branil... Kot pacientka je postala upravnica bolnišnice Drugega udarnega korpusa. Na pohodu proti Srbiji iz Plevlje je prispela do Valjeva, a se je morala kmalu vrniti v Črno goro, od tu pa spet v Srbijo - v Beograd in to novembra 1944. Ima čin sanitetnega polkovnika in mnogo visokih odlikovanj. Živi v Beogradu.

O njej mi je pripovedovala tudi partizanska zdravnica dr. Suzana Sauer-Sčevka, internistka v Novem Sadu. Zdaj živi v Ljubljani. Tovariško vas pozdravlja!

prim. dr. BOŽENA GROSMAN
Topniška 43/XVIII-107
p. Ljubljana

Družbeni dogovor o
osnovanju spominskega
območja

Žumberak- Gorjanci

Petnajstega decembra (v petek) je bil v prostori družbenega doma v Sošicah pri Jastrebarskem v sosednji Hrvaški, podpisan družbeni dogovor o ustanovitvi skupnosti spominskega območja Žumberak-Gorjanci. Podpisniki tega dogovora so OK SZDL, občinski sindikalni sveti, SIS za kulturo, SIS za komunalno dejavnost in lokalne ceste - občin: Brežice, Črnomelj, Jastrebarsko, Krško, Metlika, Novo mesto, Ozalj in Samobor ter Skupščina mesta Zagreb, Skupščina skupnosti občin Zagreba, Skupščina občine Karlovac, Turistična zveza Skupnosti Zagrebških občin in republiška odbora ZZB NOV Hrvaške in Slovenije.

Prvi člen tega dogovora osvetljuje pobude in namen ustanovitve spomin-

skega območja: »Z namenom in ciljem trajnega obeleževanja in zaštite spomenikov in krajev, kjer so se na območju Žumberka in Gorjancev vodile pomembnejše borbe, kovalo bratstvo in enotnost naših narodov in nastajali važni dogodki v času NOB, ter s ciljem urejanja tega celotnega območja v spominsko območje ter vzporedno njegovega usklajenega in pospešenega gospodarskega in družbenega razvoja udeleženci tega Družbenega dogovora sporazumno ustanovijo Skupnost spominskega območja Žumberak-Gorjanci.«

Skupnost podpisnic družbenega dogovora je v samem dogovoru že tudi podrobneje opredelila svoje naloge. Tako bo prva naloga združevanje celovite aktivnosti članic skupnosti na vseh po-

dročjih, zlasti pa pri označevanju, vzdrževanju in zaščiti kulturnih spomenikov ter spomenikov NOB. Med nalogami pa so tudi: ohranjanje in razvijanje borbenih tradicij in borbenega duha prebivalcev tega območja v skladu s potrebami vse-ljudske obrambe, preučevanje vprašanj družbenoekonomskega razvoja tega območja na vseh področjih, pristop k izdelavi prostorskega plana za omenjeno območje, sodelovanje pri zbiranju sredstev za skupne akcije (povezane s tem dogovorom), preučevanje in predlogi ob sprejemanju normativnih aktov v občinah, ki jih skupnost spominskega območja zajema ter spremljanje vseh pomembnejših dogajanj, ki so vezana na občine podpisnice dogovora.

Hribovito območje
Žumberak-Gorjanci

predstavlja po svojih naravnih značilnostih in zemljepisnem položaju enovito območje, ki spada deloma v SR Hrvaško in deloma v SR Slovenijo. V preteklosti je to območje zaradi svoje lege, hribovitosti in odročnosti (slabih prometnih zvez, pogojev gospodarjenja...) predstavljalo izrazito nerazvito področje. V odločilnih časih druge svetovne vojne pa so ti kraji in ljudje ustvarili pogoje za ljudsko vstajo in bodoči razvoj.

Zaradi tega in zaradi bratstva in enotnosti, ki se je kovalo v teh krajih ter zavoljo velikega deleža k ljudski revoluciji so družbenopolitične organizacije občin s teh krajev ugotovile skupni interes in potrebo po trajnem obeleževanju in negovanju tradicij NOB.

B. Ž. J.

Borci – za mir na svetu

Kot je znano, je bila v Dubrovniku 20. in 21. oktobra 1978 seja pripravljalnega komiteja za organizacijo svetovnega srečanja borcev o razorožitvi, katere gostitelj je bil zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije. O pripravah na to srečanje je bilo govora tudi 20. decembra 1978, v prvi točki tretje seje Komisije za mednarodne stike in zamejstvo pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije. Uvodno besedo je imel Branko Golović, sekretar Komisije za mednarodno sodelovanje zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in predsednik evropskega združenja bivših borcev (FMAC):

Rezultati oboroževalne tekme, ki se je začela takoj po vojni, so zastrašujoči: v te namene gre dnevno tri milijarde dolarjev! Niti Jugoslavija niti borci kot organizacija pa s prizadevanji, ki bi zaustavili to tekmo, niso in ne morejo biti zadovoljni. In v teh prizadevanjih – prizadevanjih za mir, na svetu – lahko borci, udeleženci vojne, odigrajo veliko vlogo! Dovolj so ugledni, da pojasnjujejo, opozarjajo... in da glasno povedo, da to ni samo stvar velikih sil, mednarodnih skupnosti. »Razorožitev ni vprašanje, ki se lahko rešuje v ekskluzivnem klubu,« kot je slikovito ugotovil predsednik evropskega komiteja svetovnega združenja bivših borcev, »to je stvar celotne mednarodne javnosti, predvsem borčevske.«

To je le nekaj misli, ki jih je nanizal predsednik zvezne komisije za mednarodno sodelovanje zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, katere delo lahko strnemo v eno misel: sodelovanje z vsemi borčevskimi organizacijami sveta, ki se danes prizadevajo za mir. In naši borci? »Dosledno in borbeno nosimo zastavo ideje revolucije,« je rekel Branko Golović.

V mozaiku teh prizadevanj, da se povrnemo k osrednji točki tretje seje Komisije za mednarodne stike in zamejstvo pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, so vtakana tudi prizadevanja v predvideno srečanje borcev sveta v razorožitvi, ki bo od 17. do 19. oktobra 1979 v Rimu. Prizadevanja, ki jih jugoslovanski borci in njihove organizacije vlagajo za mir, varnost, razorožitev in razvijanje mednarodnega sodelovanja na principih listine OZN in še posebno za krepitev odnosov zaupanja in razumevanja med narodi in državami.

(Mimogrede, a vendar podčrtano bi opozorili na opozorilo Boga Gorjana, predsednika Komisije za mednarodne stike in zamejstvo pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, da prispevek Jugoslavije v protifašističnem boju dokumentacijsko in institucionalno zunaj naših meja ni dovolj prisoten. »Ne le stiki in politična dejavnost, ki je, kot vidimo, živahna, plodna in koristna, tudi to je naša odgovornost,« je dejal Bogo Gorjan. »Tu se vzgaja milijone mladih ljudi.«)

Milena Štrajnar

Še o nadomestilu za stroške pogrebov

Z zveznimi zakoni o osnovnih pravicah je poleg ostalega predvidena tudi pravica do nadomestila stroškov pogrebov. Ta pravica pripada tistemu, ki izvrši pogreb umrlega nosilca »Partizanske spomenice 1941«, španskega borca in nosilca ordena Karadjordjeve zvezde z meči. Višina nadomestila je odredjena v povprečnem znesku, ki v letošnjem letu znaša 10.000 din.

V kolikor je bil umrli nosilec »Partizanske spomenice 1941« in španski borec pripada poprečni znesek stroškov pogreba le v višini enkratnega nadomestila.

V primerih, ko družina poskrbi za pokop umrlega, pravica do nadomestila pogreba ne vpliva na pravico družine do posmrtnih pomoči po predpisih o zdravstvenem zavarovanju. V takih primerih ima družina umrlega pravico na omenjeno nadomestilo v povprečnem znesku 10.000 din in tudi pravico do nadomestila in pomoči predvidene po predpisih skupnosti zdravstvenega varstva pri kateri je bil pokojnik zavarovan.

V primerih smrti nosilca »Partizanske spomenice 1941« ali španskega borca izven mesta pogreba je poleg pravice do nadomestila stroškov pogreba predvidena tudi pravica do nadomestila stroškov prevoza od kraja, kjer je borec umrl, do mesta pogreba. Pravica do tega nadomestila pripada tistemu, ki je prevoz izvršil.

Pokop narodnih herojev se izvršuje na stroške skup-

nosti. Narodne heroje pokopljemo z vojaškimi častmi na način, ki je predpisan z nalogom zveznega sekretarja za narodno obrambo. Ker pa stroški pogreba v celoti bremenijo skupnost, družina umrlega nima pravice do nadomestila. Iz istih razlogov (v kolikor je bil pokojnik tudi nosilec spomenice ali španski borec) družina nima pravice do nadomestila stroškov pogreba kot velja za spomeničarje in »Špance«.

V primeru smrti vojaških invalidov imajo člani njegove družine (če so živeli z vojaškim invalidom v skupnem gospodinjstvu) pravico do posmrtnih pomoči. Ta pomoč se daje po Zakonu o vojaških invalidih v višini dvo-mesečne osebne invalidnine umrlega, s tem, da ne more biti manjša od enomesečne invalidnine invalida II. skupine. V tem letu ta pomoč ne more biti manjša od 3486 din (kolikor znaša invalidnina invalida III. skupine).

Izplačilo te pomoči izvrši občinski upravni organ, ki je zadolžen za borčevsko-invalidsko varstvo.

V primerih, ko vojaški invalid umre na poti v zdravstveno organizacijo in je to izven mesta njegovega stalnega bivališča, se lahko na zahtevo svojcev umrlega posmrtni ostanki pokojnika brezplačno prenesejo na mesto pokopa. V takih primerih izstavi občinski upravni organ družini umrlega (na njeno zahtevo) objavo za brezplačen prevoz posmrtnih ostankov umrlega.

B. Ž. J.

Čestitka RO ZZB NOV Slovenije

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije želi vsem članom ZZB NOV in delovnim ljudem ter občanom srečno in uspešno novo leto 1979 in obenem sporoča sklep predsedstva RO ZZB NOV Slovenije, da bo namesto novoletnih voščilnic namenil prihranjena sredstva za humanitarne namene.

Peta seja predsedstva RO ZZB NOV

V torek, 26. decembra je bila sklicana peta seja predsedstva RO ZZB NOV Slovenije. Dnevni red je obsegal sedem točk, od katerih je bila vsekakor najpomembnejša druga, pod katero so obravnavali predlog akcijskega programa RO ZZB NOV Slovenije, o čemer podrobneje v prvi številki po novem letu.

V letu 1978 – nov in dogovori, v let

Kakor je v navadi na domala vseh področjih našega življenja, da proti koncu leta pregledujemo v preteklosti storjeno delo in načrtujemo za prihodnje leto, smo povabili na pogovor za okroglo mizo predstavnike republiških organov in teles, ki se v svojem vsakdanjem delu soočajo z različnimi vidiki borčevske problematike.

Želeli smo izvedeti, kako ocenjujejo uspešnost dela na področju borčevskih vprašanj tisti, katerih delo je vsekozi obrnjeno k urejanju boljših socialno-zdravstvenih pogojev borcev in vojaških invalidov ter, k podružbljanju borčevske problematike, kamor brez dvoma sodi tudi vprašanje razvijanja revolucionarnih tradicij.

V pogovoru so sodelovali:

Marjan Lenarčič, sekretar RO ZZB NOV Slovenije, Milan Loštrek, predstavnik Skupnosti socialnega varstva SR Slovenije (in predsednik koordinacijskega odbora za vprašanja socialne varnosti borcev NOV in vojaških invalidov pri skupnosti socialnega varstva Slovenije), Stane Repar, podpredsednik RO ZZB

NOV) predstavnik SZDL, Franc Godeša in Malči Žitnikova, predstavnika republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov, Franc Bricelj, predstavnik sekretariata za delo SR Slovenije ter Silvo Teršek, glavni in odgovorni urednik »TV-15« in novinarka Bojana Žokalj Jesih.

Za uvodne besede k pogovoru za okroglo mizo smo poprosili sekretarja RO ZZB NOV Slovenije, tovariša Marjana Lenarčiča. Poudaril je, da je bilo v minulih letih (in tudi letos) precej storjenega za

zdravstvenih vprašanj intenzivna. V letošnjem letu bo zaključeno tudi obsežno delo v občinskih in republiškem združenju ZZB NOV zvezi z novelo zakona o ponovni možnosti uveljavljanja posebne dobe.

Tovariš Lenarčič je našel vrsto vprašanj, s katerimi so se to leto soočali republiški organi, ostali sogovorniki pa so podrobneje razčlenili ta vprašanja po posameznih področjih.

Tako je tovariš Repar spregovoril o problematiki vojaških invalidov

Stane Markič, podpredsednik ROZZB NOV Slovenije

Tovariš Lenarčič je nanašal vrsto v letošnjem letu opravljenih nalog

izboljšanje socialnega položaja borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev.

»Na eni strani ureja ta vprašanja federacija z zvezno zakonodajo, kar so tako imenovane temeljne pravice borcev, vojaških vojnih invalidov in družin padlih borcev, z druge strani pa rešujejo ta vprašanja tudi dopolnilni predpisi republik in pokrajin.«

V letošnjem letu so borci pridobili nekatere pomembne pravice, ki izhajajo iz enotnega programa o zdravstvenem varstvu. Pred durmi je zakon o vojaških invalidih in zakon o borcih za severno mejo. Na stroške zdravstvenih skupnosti naj bi v tem letu odšlo na zdravljenje v naša zdravilišča 1500 vojaških invalidov. Ugodneje se odmerja osnova za

zajemljene pokojnine, ki se je prej odmerjala od povprečne pokojnine v republiki v minulim letu, sedaj pa se odmerja od povprečnega osebnega dohodka v preteklem letu, povečanega za 17,6% ... spomladi je bila sprejeta novela zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, po kateri šteje nekdanjim članom kmečkih delovnih zadrug čas članstva v teh zadrugah v pokojninsko dobo, ne glede na to, če so bili pred tem zaposleni. Vrsta novosti torej (ne smemo pozabiti družbenega dogovora o priznavanju) ki govore o tem, da je bila v letošnjem letu skrb za urejanje borčevskih socialno-

kjer je kljub splošnemu družbenemu razumevanju »za prihodnje leto« ostala še vrsta nerešenih vprašanj, oziroma težav, ki jih bo potrebno kar najhitreje reševati. Za primer naj navedemo nekaj teh: vojaški invalidi se še vedno ne morejo pohvaliti z dobro oskrbo z motornimi vozili, še vedno imajo vrsto pripomb na rovaš klimatskega zdravljenja, pa na rovaš oskrbe z ortopedskimi pripomočki (ki kljub že nekajletnemu nezadovoljstvu še vedno šepa), prav tako pa niso zadovoljni z zdravstvenimi uslugami. Vrsto vprašanj sproža položaj težko pokretnih invalidov, pri čemer tovariš Repar meni, da bo treba v prihodnje za reševanje slednjega bolj resno poprijeti v krajevnih skupnostih.

Ob vprašanjih reševanja problematike vojaških invalidov pa tovariš Repar ni pozabil Strunjana, saj je bil komaj pred nekaj dnevi slovesno podpisan družbeni dogovor o dograditvi zdravstveno-rekreacijskega centra za vojaške invalide in udeležence NOV v Strunjanu. Ta bo v prihodnjem letu ob izgradnji terjal obilo aktivnosti komisije za vprašanja vojaških invalidov pri RO ZZB NOV Slovenije. Poleg začrtanih konkretnih nalog pa tovariš Repar meni, da bo treba v bodoče posvečati več pozornosti vključevanju invalidov v samoupravljanje in delegatskim odnosom v vrstah invalidov.

Tovariš Loštrek iz

skupnosti socialnega varstva SR Slovenije je v svojem razmišljanju o uspešnosti dosedanjega reševanja borčevske socialne problematike naglasil misel, ki se zdi sila pomembna. Ugotavljal je namreč, da bo v prihodnje nujno potrebno številne naloge (ki izvirajo iz borčevske problematike) in so organizacijske narave, reševati v občinah, kjer pa še dandanes zvečine nimajo kordinacijskih teles, organov, ki bi povezano obravnavali borčevska vprašanja. Razprave in republiški skupščinski sklepi v novembru, so jasno pokazale na tista vprašanja iz borčevske problematike, ki jih je treba hitreje reševati, v občinah pa še vedno niso našle pravega odmeva. Zlasti gre za take naloge, ki bi morale biti reševane na terenu. To velja za patronažno službo in druge oblike in osamelim in osamelim borcem, gre za posojila borcem (za reševanje stanovaljskih vprašanj), za izboljšanje pravne pomoči v pokojninsko-invalidskih službah, skratka, za konkretne akcije, ki zahtevajo podružbljeno reševanje.

Tovarišica Majcnova s skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji je sicer navedla spodbudne podatke o borcih upokojenih, ki jih je ta hip v naši republiki skupno 59.838 (od teh 37.173 s priznanim dvojno dobo pred 9. 9., oziroma 13. 10. 1943.). Tako prejema 27.000 borcev

pokojnino odmerjeno od zajamčene osnove (ki se je, kot smo v uvodu že razbrali, primerno zvišala), še vedno pa ni ustrezno rešeno vprašanje kmetov-borcev. V letošnjem letu so imele (in imajo še) skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja obilo dela z zahtevki po priznanju posebne dobe, naraslo pa je tudi število zahtevkov po obnovi postopka, za kar bo za prihodnje leto nujno potrebno izdelati akcijski program.

Tovariš Godeša z republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov je ocenil prizadevanja za graditev celovitega sistema so-

navalnin. Težnja k nenehnem izpopolnjevanju družbene skrbi za borce je botrovala tudi predlogu za dopolnitev omenjenega družbenega dogovora.

Tovariš Voljč je menil, da se slabosti pri reševanju borčevskih vprašanj prenekatokrat pojavljajo zaradi slabo organiziranih občinskih služb, deloma pa tudi zaradi neobvesčenosti od mestnih središč oddaljenih borcev.

Tovarišica Berta Kočarjeva, predstavnica komisije za vloge in pritožbe pri Skupščini SR Slovenije, se je prav ob teh vprašanjih vključila v pogovor in povedala nekaj misli in opažanj, ki izvirajo

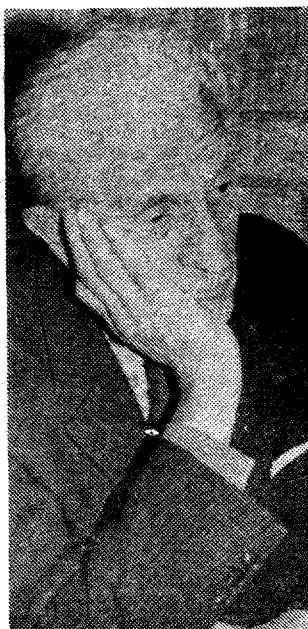

Milan Loštrek, predsednik koordinacijskega odbora za vprašanja socialnega varstva borcev NOV in vojaških invalidov pri skupnosti socialnega varstva SR Slovenije in Lojze Bukovac, član predsedstva RO ZZB NOV Slovenije in predsednik komisije za bive politične zapornike, internirance in izgnance pri RO ZZB NOV

cialne varnosti borcev v letošnjem letu kot uspešna, saj so bili storjeni odločni koraki za reševanje in dopolnilne ukrepe za nadaljnje izboljšanje socialne varnosti tako borcev nasploh kot tudi vojaških invalidov in družin padlih borcev v SR Sloveniji, zlasti pa še za reševanje socialne varnosti kmetov borcev. Tovariš Nace Voljč je to misel podkrepil, ko je dejal, da je priložnostno reševanje na področju podeljevanja priznavalnin prešlo na sistemsko reševanje, za kakršnega so se vse slovenske občine odločile s podpisom družbenega dogovora o podeljevanju priz-

jo iz dela v tej komisiji. Navedla je nekaj nazornih primerov, ko so se na skupščinsko komisijo za vloge in pritožbe obračali borci po nasvete, s pritožbami o nepravilnem reševanju vlog za priznanje posebne dobe, kar pa večinoma izvira iz slabega poznavanja pravic, ki borcem gredo. Zato je menila, da imajo borci še vedno premajhno možnost, da bi se ob določenih primerih, ko si sami ne znajo pomagati in ukrepati, obračali k neke- mu strokovnjaku, ki bi jim lahko nudil pravne nasvete (mimo dragih advokatov).

Iz dela komisij pri repu-

Tov. Bricelj, predstavnik sekretariata RS Slovenije za delo

i zakoni u 1979 – akcija

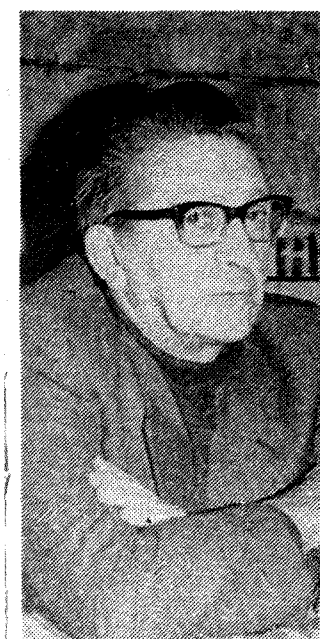

Franc Godeža in Malči Žitnikova, predstavnika Republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov. Republiški komitej za borce je imel v letošnjem letu obilo dela s pripravo predlogov nekaterih sprememb in dopolnitev zakonov s področja borčevske in invalidske zakonodaje.

bliškem odboru ZZB NOV Slovenije smo že med letom razbrali, da se dogovarjajo za skupno pravno-posvetovalno službo, ki bi borcem ob vsakem bolj zapletenem primeru lahko hitro in učinkovito svetovala ter jih napotila na tista pristojna mesta, kjer bodo na svoja vprašanja dobili konkretne odgovore. Vprašanje pa je, kako je s takim svetovanjem borcem po občinah.

Izboljšave za kmete-borce

Med sogovorniki v pogovoru za okroglo mizo je

Adolf Arigler – govoril je o razvijanju revolucionarnih tradicij

bil tudi tovariš Bricelj s sekretariata za delo v SR Sloveniji, kjer so se prav letošnje leto intenzivno lotili reševanja nekaterih že dolgo perečih in zakonsko neustreznih rešenih vprašanj kmetov-borcev.

Tej kategoriji borcev se končno, kakor kažejo razprave, obetajo izboljšani pogoji življenja. Poleg kmečke starostne pokojnine in varstvenega dodatka za socialno ogrožene kmete se snujejo še nekatere novosti: tako naj bi poleg kmeta lahko prejemala varstveni dodatek tudi njegova žena. Po smrti kmeta-borca bi imela njegova žena pravico do pokojnine in varstvenega dodatka (če je socialno ogrožena). Za dosego pravice do varstvenega dodatka pa naj ne bi več veljala odmera glede na skupni dohodek vseh članov skupnega gospodinjstva, oziroma vse družine, ampak le dohodek kmeta-borca in njegove zakonske tovarišice. Poleg tega pa naj bi se upoštevalo tudi dohodkovno stanje kmeta-borca in zakonca, ko je v družini še več članov pridobitno nesposobnih. O tem, da predvidene novosti šele sedaj izenačujejo pogoje kmetov-borcev z ostalimi borci pa smo tako že pisali. Vsekakor gre za pomemben kakovostni premik v reševanju celostne borčevske problematike.

Posebna doba – zaenkrat v okvirih predvidevanj

Končno podobo o številu pozitivno rešenih vlog za priznanje posebne dobe bomo lahko verjetno zabeležili v prvih mesecih prihodnjega leta, o delu komisij za obravnavanje vlog pri občinskih odbori ZZB NOV pa smo skozi vse leto že poročali. Ponekod so bile pri delu z vlagatelji vlog sicer težave, zlasti, ker so se nekateri odločili uveljavljati posebno dobo prav v zadnjem hipu pred dokončno zadnjim rokom, s pomankljivo dokumentacijo in pričami. Predstavni-

Tovarišica Kočarjeva: »Treba bi bilo zagotoviti boljše pogoje za pravno svetovanje...«

ka komisij za nekdanje internirance, zapornike, politične zapornike in vojne ujetnike pri RO ZZB NOV Slovenije, tovariša Lojze Bukovca in Mirko Tušek pa sta iz izkušenj pri svojem delu zatrdila, da je v njihovih komisijah delo ob vlogah za priznanje posebne dobe kar gladko teklo. Od nekdanjih 1500 vojnih ujetnikov iz Slovenije je, naprimer, komisija obravnavala 300 vlog, od katerih je bilo približno 70 odstotkov ugodno rešenih. To brez dvoma kaže tudi na dokaj realna pričakovanja vlagalcev vlog.

Kakor je med pogovo-

rom dejal že tovariš Adolf Arigler, predstavnik sveta za razvijanje revolucionarnih tradicij pri RK SZDL in član predsedstva RO ZZB NOV, je podružbljanje v reševanju vrste vprašanj, ki zadevajo borce prvobitnega pomena. Tako kot velja podružbljanje za socialno in zdravstveno problematiko, je pomembno tudi pri ohranjanju in razvijanju revolucionarnih tradicij. Tu je vsekakor v bodoče pričakovati še resnejših prizadevanj in dejanskega dela ne le borcev, ampak predvsem mladih in

Tov. Avgust Erjavec

sploh – enotne fronte organiziranih socialističnih sil.

Prav temo o odmevnosti kar najširše zajetih borčevskih vprašanj v naši družbi je spregovoril še tovariš Stane Markič, podpredsednik RO ZZB NOV Slovenije in dejal, da je predsedstvo Republiškega odbora skozi vse leto 1978 skrbno spremljalo borčevsko problematiko in njeno reševanje, ob čemer ugotavlja, da se resnično ustvarja celovit sistem socialne in zdravstvene varnosti za borce. Očitno je postalo, da skrb za borce in njihova vprašanja ni več izključna domena ZZB NOV. Splošno družbeno ozračje je bilo v tem letu ugodno in razumevajoče tako s strani združenega dela kot s strani vseh družbenih dejavnikov.

Nace Voljč, predsednik odbora za spremljanje republiškega dogovora o priznavalninah

Ocene so bile realne, usmeritve za reševanje borčevskih vprašanj tudi. Normativna dejavnost je bila izredno živahna in plodovita, medtem ko uresničevanje teh rešitev še ni zagotovljeno. Tovariš Markič je ponovno, kot že pred njim tovariš Loštrek poudaril, da bo reševanje vrste nalog v prihodnje odvisno tudi od odmevnosti in dela v osnovnih družbenih sredinah – krajevnih skupnostih. Markič je nanizal vrsto področij, kjer kljub formalni urejenosti še ni prišlo do efektne realizacije in na prvem mestu je vsekakor zdravstvo. Komaj izrečeno, bolj v zraku lebdeče je obviselo vprašanje medčloveških odnosov, vprašanje odprtosti in neformalnosti pri reševanju dostikrat zapletenih življenjskih problemov starajoče se borčevske generacije.

Tovariš Markič je proti koncu pogovora označil tudi glavne naloge za delo v prihodnjem letu, kjer je poudaril potrebo po še večji angažiranosti (in mobilizaciji) članstva ZZB NOV Slovenije, in Socialistične zveze delovnega ljudstva za uveljavitev dogovorjenega.

Iz vsega pogovora za okroglo mizo je izzvenela pravzaprav osnovna oz-

Stane Repar je opozoril na vrsto vprašanj iz sklopa socialno-zdravstvene zaštite vojaških invalidov

naka minevajočega leta, ki velja tudi za druga področja našega dela in življenja. Leto 1978 je bilo leto kongresov, leto usmerjanja in leto dogovarjanja. Po tej plati je bilo vsekakor uspešno, vendar pa bo popolnoma uspešno izzvenelo šele, če bo podalo roko letu ki prihaja, v katerem pa si obetamo akcije, uresničevanja sklepov in smernic. Akcija pa se začne v ulici, kjer živimo, v delovnem kolektivu, v delegaciji krajevnih skupnosti in v upravni skupnosti.

Številne obveznosti za leto 1979

Na nedavni seji zveznega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov, ki jo je vodil Milan Vukasovič, so obravnavali več pomembnih vprašanj s področja borčevsko invalidskega varstva.

★

V prvi točki dnevnega reda so bili podrobneje označene smeri delovanja – s Programom dela Zveznega komiteja v letu 1979. Program je zavoljo preglednosti in boljše razvejanosti pristojnosti, razdeljen v dva dela. Prvi del zajema zakonodajno-normativno dejavnost, drugi pa tematsko, ki se skoraj v celoti nanaša na pristojnost komiteja in odbora za borčevsko-invalidsko zavarovanje v republikah in pokrajinah.

Poleg ostalih pomembnih vprašanj bo v prihodnjem letu pozornost komiteja usmerjena k nadaljnjem dograjevanju sistema borčevskih pravic, pri čemer se predvidevajo spremembe in dopolnitve Zakona o vojaških invalidih, Zakona o osnovnih pravicah nosilcev »Partizanske spomenice 1941« in španskih borcev, narodnih herojev in nosilcev ostalih visokih odlikovanj. Sprememba Zakona o borčevskem in invalidskem dodatku je označena kot zelo pomembna, zato je preučevanje predosnutka predvideno že za marec 79. V prihodnjem letu bodo preučili in pregledali še vse tiste predloge in dopolnitve k zakonom, in predpisom, ki so se v doslednejšem izvajanju izkazali kot nedorečeni in neprijemni za reševanje specifičnih potreb borčevskega članstva. Bistvo njihove spremembe bo usklajevanje z zvezno ustavo ter zahtevam osmega kongresa ZZB NOV Jugoslavije.

Komitej bo v prihodnjem letu še posebno pozornost posvečal zdravstvenim problemom borcev, zato je bila tudi predložena izdelava informacije z izčrpnim poročilom o izvajanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja. Informacija naj bi zajela tudi znanstveno študijo o vplivu staranja in posledic vojne na zdravstveno stanje ter materialni in družbeni položaj borcev in vojaških invalidov. Ta študija, ki je osnovana na rezultatih pregledov več kot 14.000 borcev, bi bila že pri kraju, ko bi ne kasnili v Zavodu za kronična obolenja in geriatrijo.

Na seji so obravnavali še nekatera druga vprašanja, ki se pojavljajo pri odrejanju zagotovljenih pokojnin borcem.

POD REFLEKTORJEM POD REFLEKTORJEM POD REFLEKTORJEM

Piše: Franček Bohanec

Moč srbskega partizanstva

Brez obotavljanj sem se odločil, da bom izbral iz srbske literature za prikaz najboljših proznih besedil s tematiko NOB obsežno delo DOBRICE ČOŠIĆA z naslovom DEOBE (v slovenskem prevodu LOČITVE, 1964). Dobrica Čosić, nekdanji politični komisar odreda in sedaj poklicni pisatelj, se je našemu bralcu že močno priljubil z romanom Daleč je sonce, ki objektivno in s toplino prikazuje partizansko življenje. Ta roman po svoje dopolnjuje Ločitve, katerega osrednja in skoraj edina snov je nastanek in razkroj četniškega moravskega korpusa, ker v Ločitvah partizani redko posegajo v zaplete in razplete, dasi jih odločilno spreminjajo iz ozadja. Glavne osebe so četniški vodje (vodja Uroš Babović, starojugoslovanski oficir Kosta Cvetić, meščansko demokratski politik Bata Pavlović, mladi beograjski zagnanec Mladen Rakić, čaršijski provincialni sin Mile Savković, pravoslavni menih Gavriilo in drugi). Niso pa ti gibalno dogodkov v celoti, ampak srbsko partizanstvo, ki je tudi v tem delu Srbije imelo tolikšno moč, da je, čeprav skorajda ne nastopa v romanu, razkrojilo in zlomilo zločinsko razdivjanost velesrbstva v svoji agoniji. Takšno občutljivo tematiko, oblikovano iz smelega zornega kota, se lahko z uspehom loti le velik in samozavesten oblikovalec. In to sposobnost je Dobrica Čosić z Ločitvami potrdil z resnobo zgodovinarja, z odgovornostjo pisatelja, z borbenostjo soudeleženca sodobne jugoslovanske stvarnosti.

Zgodovinska verodostojnost mu je bila izhodiščno vodilo. Sam v uvodnem poglavju nakazuje skrb za resničnost, zgodovinskost. Resno vrta v vzroke razredne ločitve, da zadobijo potem medsebojno klanje in odnosi Srbov in njihovih skupin do Nemcev globlje korenine.

V zavzeti skrbi za oblikovanje življenjske resničnosti Dobrica Čosić ostaja dosleden do zadnje vrste. Takšen, ki se zaveda, da je iskanje resničnosti prava pot oblikovalca, po njem pa se hodi z naporom trpečega iskanja in vrednotenja. »Ali bom imel moč,« se sprašuje, »da bom videl resnico, tudi tisto, ki jo bodo videli naši potomci, bolj s svojim življenjem kot po knjigah? Ali ima tisti, ki je četništvo gledal samo z zenico za merjenje, oko za resnico onkraj barikade? Ali more biti tisti, ki mu je vest govorila, naj bo nasprotnik – zdaj priča, sodnik?« Umetnik njegovega kova – da.

Pisatelj se pri tem težakem podvigu ni spogledaval z nobeno formalistično oblikovalsko igro. Čosiću je svetovni nazor omogočal ta ustvaritev cilja le preizkušeno realistično metodo. Čvrsto zgrajena zgodba se odigrava v moravski pokrajini in si prizadeva, da s psihološko vernostjo postopoma razkriva značaje in odločitve vodilnih četnikov z epsko širokimi dogajanjem, ki se začnajo z nemško okupacijo (s pretresljivo apokalipso nemškega pokola v šumadinski vasi) in končujejo z njihovim porazom. V ospredju je življenjska usoda Uroša Babovića, ki se iz velikega bojnika Karadjordjevičeve Srbije in gruntarskega vaškega trgovca (torej nekakšnega dvojnika Kalana iz Tavčarjeve Visoške kronike in Kantorja iz Cankarjevega Kralja na Betajnovi) postopoma spreminja v osrednjega četniškega kolovodjo. Ob njem pa osrednje osebe delujejo tako, da čutimo njihovo vzročno-posledično vezanost med stvarmi in pojavi. A tudi številni obrobni liki, četudi so zgolj črte v tem epsko-dramskem mozaiku, ohranjajo lastno celost, celost biti in bivanja. S takšnim pristopom si je Čosić zagotovil, da ne more zdrkniti v enostranost (zgolj kot perzonalni roman), v izsekanost, izkrivljenost, potvorbo, v nečloveško upodobljanje različencev cele skupine ljudi, četudi je postavil v prvi plan pripovedi zablode in zločinstva dela srbske stvarnosti v letih 1941–1945. S pregledno realistično pripovedno tehniko, ko se stvari in ljudje razkrivajo v spreminjajoči se soodvisnosti, se pisatelj ni izneveril svoji skrbi za oblikovanje resničnosti, hkrati pa si je pustil še dovolj možnosti, da se je približeval iz te realistične zaključne oblike k navezanosti modernega romana (ko se sam vriva med nastopajoče tretje osebe; ko vpleta v pripoved dnevniške zapiske; ko se mu pogosto epska pripoved spreminja v dramsko celo tako močno, da dialog vežejo zgolj imena nastopajočih; ko mu bogastvo vsebine ne dovoljuje, da bi izoblikoval stavek in ga iztrgal iz notranjega vretja doživljanja in podoživljanja itd...). To daje delu poseben oblikovni mik.

Tudi posamezne tematske enote – motive je znal pisatelj povezati in obrzdati, celo vodilnega. Vodilni motiv je impresiven: oče Uroš Babović da ubiti svojega sina, ko so ga ujeli kot partizana. Motiv postaja v najbolj intimni drami Uroša hrbitišče zgodbe in zgradbe romana. Do tega tematskega dela se morajo opredeliti vse osrednje osebe: politikant Bata Pavlović, ki bi pustil sina živega kot orodje za politične mahinacije, menih Gavriilo, ki ob njem, ko ga muči, trpinči sebe z dvomom v četniško stvar, in iz dvomljivca postaja fanatični hujskač za klanje, radikalni cinični mladi četniki, ki jim ni več vprašanje smrt enega ali več ljudi, predvsem pa se mora odločiti razdivjani silak – oče, ki se odpoje svoji krvi, nazadnje pa postane nje žrtev – žena – maščevalka rodu – mu je po porazu doma odsekala glavo s srpom, vaščanke pa za njim niso zapele žalostinke. Motiv nasprotnih srečanj očetov in sinov je pogost v literaturi že iz davnih dni (npr. v perzijskem epu Šah-name oče ubije sina), a je malo primerov, kjer bi bil ta motiv razdelan s tolikšno zgodovinsko verodostojnostjo in realistično stilizacijo. Dobrica Čosiću je še uspelo, da je ta vodilni motiv ohranil sredi širšega javljanja življenjske resničnosti v tragičnih zgodovinskih razmerah, s čimer mu je še povečal umetniško pretresljivost.

Roman Ločitve ni roman za razvedrilno branje. Sili nas, da se zavemo lastne skrbi in odgovornosti za zgodovinsko-družbene premike (»Moja kazen je spomin. Pripovedovati moram, da bom pozabil, da ne bomo pozabili, da spomnim žive: pred spanjem, in ko ste slabi, in ko vas je strah, in ko dvomite, in ko ste najbolj veseli in zahlipnjeni z upanjem, ko želite objemati ženo, in ko vas ona objema, opominjam vas, tako poražene kot zmagovalce, vestno si pretipljate grla in vedno nezavarovane vratove. Če noži niso v njih, si pregledjte roke: morda je nož v naših pesteh.«). Prisiljuje nas, da doživljamo zaton buržoaznega individualista v zgodovinsko-družinskih pretresih, ko se poraja ob njem nov človek-človek. Razmišljamo na resničnih razsuli in rasti družbene in osebne zavesti, kako ta zgine, ko se z naskokom napakami na smrt boriš za lastne koristi, in kako koraki nove strani zgodovine (»pod eno zastavo ne pozna brezosebnega in s tem kaj malo

Razstava v avli Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu

Izselitev koroških Slovencev

Sredi decembra so v avli Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu odprli razstavo dokumentov, fotografij in časopisnih zapisov z naslovom Izselitev koroških Slovencev 1942–1945. Razstava je zanimiva že zaradi tega, ker je prva tovrstna razstava na avstrijskem. Koroškem, še bolj pa zato, ker so jo pripravili dijaki slovenske gimnazije sami in so se mnogi pri zbiranju gradiva prvič srečali z narodnostno preteklostjo svojih staršev in sorodnikov. Konec lanskega šolskega leta je namreč Zvezno ministrstvo za pouk in umetnost republike Avstrije razpisalo nagrade za dijake oziroma razrede, ki bodo sodelovali v akciji »Dijaki raziskujejo sodobno zgodovino«. Tema sama je zelo zanimiva (slovenskim dijakom je dala enkratno priložnost), zato so se dijaki 7. b razreda pod vodstvom razredničarke dr. Dane Zwitter-Tehovnikove odločili, da bodo v okviru možnosti, ki jo nudi razpis, pripravili razstavo o načrti izselitvi koroških Slovencev, ki se je začela leta 1941, ko so v koncentracijska taborišča pregnali triinpetdeset duhovnikov s Koroške. Leto dni pozneje, 14. aprila 1942, so se v zbirnem taborišču Žrelec pri Celovcu znašle številne slovenske družine. Tam so dobile svoje številke, nato pa so jih prepeljali v razne kraje v južni Nemčiji (največ na Bavarsko), nekaj pa tudi v Rehniz na ozemlju današnje Poljske. Izseljene Slovence so največ zaposlili pri delu na poljih (otroke in ženske), moški pa so delali tudi v tovarni orožja v Ettlingenu. Prav pretresljive so ohranjene fotografije, ki prikazujejo, kako so izseljeni koroški Slovenci, vpreženi v voze in celo pred plug, nadomeščali živino. (Vse to je v skladu z zapisom v Hitlerjevem Mein Kampfu, da gredo pred plugom najprej premaganci, nato šele konji). Prav ironična pa je fotografija matere z dvema otrokoma ter majhno torbo in s podpisom: »Kar morete, lahko vzamete s seboj.«

Koroški Slovenci so ostali v izseljeništvu natanko tri leta, tri mesece in tri dni. Na poti domov jih je že v Beljaku čakalo globoko razočaranje, saj so jih Angleži hoteli še z istim vlakom vrniti nazaj

v Nemčijo. Še huje pa je bilo, ko so se vrnili na svoje domove. Njihovo zemljo so v času rajha dobili razni nacistični veljaki ali posebne družbe. Slovencem je ostalo le še pot na sodišče, ki je bila včasih uspešna, večkrat pa tudi ne.

Se nekaj dokazuje razstava v slovenski gimnaziji v Celovcu: nesporno krivdo, ki jo je pri načrtovanju izseljevanja koroških Slovencev imel danes skoraj »avstrijski narodni heroj« Alois Maier-Kaibitsch. Dijaki so pri pripravljanju razstave namreč našli dokumente z lastnoročnim podpisom tega koroškega nacističnega veljaka, ki govorijo o izselitvi slovenskih družin s Koroške. (Alois Maier-Kaibitsch je bil leta 1947 obsojen na dosmrtno ječo, vendar je bil »zaradi pomanjkanja dokazov« kmalu izpuščen.)

Med današnjimi delavci Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu sta bila izseljena tudi ravnatelj dr. Reginald Vospernik ter profesorica dr. Marija Spieler, med prvimi maturanti te gimnazije pa sta bila tudi dva maturanta, rojena v izseljeništvu. Poleg tega je anketa, narejena med vsemi dijaki slovenske gimnazije, pokazala, da je kar 29 odstotkov njihovih staršev ali sorodnikov bilo izseljenih.

O pripravljanju in uspehu razstave je mentorica dr. Dana Zwitter-Tehovnikova povedala: »Zavedam se, da nudijo rezultati našega dela le zelo skop, nepopolno sliko tega obdobja naše zgodovine, saj so jo pripravljali dijaki. Snov je žal doslej znanstveno le pomanjkljivo obdelana, zato je sodelujočim treba še bolj priznati, da so s preudarnim in sistematičnim zbiranjem gradiva omogočili razstavo v taki obliki.

Posebno me veseli, da

smo s svojim prikazom tudi nekoliko izvirni. Naši dijaki so sami izdelali prvo karto taborišč, v katerih so bili koroški Slovenci v času rajha; anketa, ki smo jo izvedli med dijaki, bo prispevala k znanju o družinah dijakov in o njihovi usodi po izselitvi; uspelo nam je prikazati nekaj le delno poznanih oziroma še neobjavljenih dokumentov, kot je seznam prebivalcev občine Vovbre, ki so se ob ljudskem štetju 17. maja 1939 priznali za Slovence, in poskribcijsko listo s podrobno politično ocenitvijo teh oseb, ki je služila kot osnova za izselitev.

Prikazali smo tudi glavnega krivca in organizatorja tega zločina z dokumenti, ki jih je pisal sam ali pa potrjujejo njegove dvomljive zasluge za utrjevanje nacizma in uničevanju slovenskega življa na Koroškem. SS-Standartenführer Alois Maier-Kaibitsch je tudi brez priznanja kriv za vso težo pred zgodovino.

Nasprotno pa z zadovoljstvom objavljamo tudi redek glas obsodbe tega nacističnega zločina nad koroškimi Slovenci: najbolj znani in priznani koroški pisatelj Josef Friderich Perkonig je v tistih temnih dneh napisal protestno pismo Gauleiterju Koroške. Dijaki Zvezne gimnazije za Slovence so za pripravljenost razstave, ki vsekakor zasluži, da bi jo videlo čimveč Slovencev na Koroškem (pa tudi Nemcev!) in tudi v matični domovini, prejeli nagrado dva tisoč avstrijskih šilingov, pet dijakov pa se je brezplačno udeležilo seminarja o sodobni zgodovini na Dunaju.

Nekaj pa pri razstavi vendarle moti, in sicer to, da so bile teme razpisane v počastitev 60-letnice avstrijske republike in 40-letnice prihoda Hitlerjevih čet v Avstrijo!

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BE
V galeriji Loškega gradu

V galeriji Loškega gradu je bila v petek, 22. decembra 1978, ob 18. uri otvoritev razstave »Arhivski dokumenti o obnovi in socialistični graditvi v letih 1945 do 1947«, ki jo je pripravil Zgodovinski arhiv Ljubljana. Hkrati obveščamo, da so zbirke Loškega muzeja v Škofji Loki odprte vsak dan, razen ponedeljka, od 9. do 12. ure in od 14. do 17. ure. Ob istem času je odprta tudi galerija.

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BE

Naš gost: Janko Liška, urednik zbirke »Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji«

... bogata je naša zgodovina!

Z odgovornim urednikom zbirke »Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji« sva se pogovarjala konec leta 1977. Pred nama je bila knjižica o zgodovinski noči na Čebinah, izdana v počastitev štiridesete obletnice ustanovnega kongresa KPS na Čebinah, štiridesete obletnice Tita na čelu KPJ in njegove petinosemdesetletnice! Založilo jo je ČZP Komunist,

va. Spremljala jo je želja, da bi knjižice pospešile obiske spominskih krajev, katere predstavljajo, in obiskovalce – predvsem mladega človeka – na primeren način seznanile z vsebino dogajanja. Da ne govorimo o vlogi, ki jo zbirka »Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji« lahko odigra v vzgojnoizobraževalnem sistemu, še toliko bolj ob dejstvu, da v šolskih uč-

dvainosemdeset imen, večinoma njegovih dijakov. Na ptujski triindevetdeset... Vsako življenje je roman zase in stari so bili največ dvajset let. V Murski Soboti so naprednjaki izdajali »Mladega Prekmurca«. Edo Brajnik, narodni heroj Šumenjak, Vanek Šiftar, Juš Kramar je bil sekretar SKOJ in po njem se imenuje gimnazija. Padel je, ko še ni imel sedemnajst let, v Kalniškem odredu. Imenitni fantje!

rilo o nekem velikem boju za svobodo, srečo.

Zato s toliko večjim zadovoljstvom prisluhnimo načrtom za leto 1979: Gramozna jama, Urh, Frankolovo, Trebče, Mariborska kaznilnica, Godčeva domačija, kjer je bilo konstituiranje vodstva KPJ v domovini, Joštov mlin in z njim spomin na II. konferenco KPS leta 1939, Đaković-Hečimović. (Slednje tri se vsebinsko navezujejo na osred-

Ob robu letošnjega festivala »Kurirček«

Sproščena vprašanja šolarjev

V Mariboru so potekale sklepne prireditve 16. festivala Kurirček. Tako kot vsako leto so se v severni metropoli tudi tokrat sešli znani jugoslovanski mladinski pisatelji iz vseh delov države ter prijatelji mladine sploh, deloma na delovnem sestanku, na katerem so obravnavali vprašanja mladinske zborovske glasbe, deloma na literarnih prireditvah po šolah, ne nazadnje pa tudi na družabnih srečanjih. Med množico pisateljev iz drugih republik smo opazili tudi tako ugledni avtorici, kot sta Desanka Maksimović in Mira Alečković. Na vsakoletnem natečaju festivala za najboljše pesniške, prozne in dramske stvaritve sta bila nagrajena dva Slovenca: pisatelja Leopold Suhodolčan in Marjan Kolar.

Za podpisane je bilo najbolj impresivno doživetje na festivalu srečanje s šolarji, pravzaprav z izbranimi učenci, člani literarnih in novinarskih krožkov.

Prvo takšno srečanje je bilo na osnovni šoli v Slovenski Bistrici. Šolarji, od najmanjših pa do tistih v zadnjem razredu osemletke, ki se že pripravljajo na vstop v življenje, so pri srčno pozdravili svoje goste. Poleg mene so se srečanja udeležili še pisatelj France Filipič, pa predstavnik Zveze borcev in mlad oficir.

Solarji so sproščeno in brez sramu zastavljali vprašanja o stvareh, ki so jih zanimale. Mladi oficir, podporočnik, ki se je šele pred meseci izšolal v Sarajevu, je ustregel njihovi vedoželjnosti s podatki o možnostih šolanja v vojnih izobraževalnih ustanovah. Predstavnik borcev, katerega brat je padel v slovitom Pohorskem bataljonu, je govoril o težkih dneh bojev za svobodo, France Filipič pa jim je prebral odlomek iz svoje poeme o slavnem bataljonu, tudi sama šola nosi ime Pohorska brigada, tako je bil precej vzpostavljen prisrčen stik. Vprašani, tudi posebnih in nadvse precizno zastavljenih, ni bilo konca. Očitno je, da jedro šole z več kot tisoč učenci zelo zanimajo književnost, nedavna preteklost in patriotizem kot sestavni del našega življenja.

★

Drugo srečanje, pri katerem sem bil navzoč, je bilo v Beltincih v Prekmurju, v tamkajšnji novi šoli, ki ima prav tako več kot tisoč učencev. Literarno srečanje je potekalo ob posebni priložnosti, ko so v eni izmed učilnic odprli začasen oddelek knjižarne in razstavili vse nove mladinske knjige.

Prireditve je bila pravo poglobljeno kulturno doživetje.

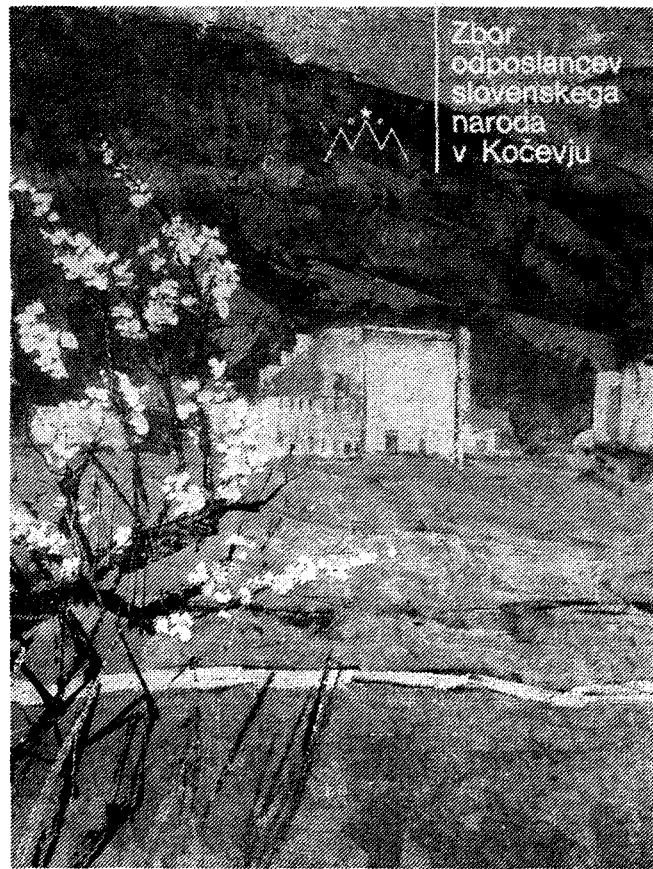
Za uvod so mlajši, zatem pa tudi starejši učenci muzicirali na Orfovem instrumentariju, to je bil pravi mali komorni koncert, pripravljen tudi z velikim smislom za intimno režijo, nato pa je skupina učencev, ki je sedela razkropljena med drugimi poslušalci, v sproščenem recitalu povedala, iz kakšnih razlogov jo zanimajo knjige in kaj v njih najdejo. Tudi v Beltincih ni bilo treba čakati dolgo, da sva bila gosta, podpisani urednik mladinske revije Kurirček in pisatelj Leopold Suhodolčan, zasuta s številnimi zanimivimi vprašanji.

Značilno je, da večina vprašanj ni bila pripravljena naprej, ampak je nastajala sproti. Druga značilnost pa je v sproščenosti, s kakršno so zastavili vprašanja in v lepi zborni govorici, kakršne prekmurski šolarji denimo pred dobrim desetletjem še niso obvladali v tolikšni meri kot danes. Kaj jih je zanimalo?

Vse, kar zadeva književnost. Srečanje s pisano in tiskano umetnostjo je sedaj v središču njihovega zanimanja, morda v tej dobi celo precenjujejo njeno vlogo in moč. Pisatelja Leopolda Suhodolčana so spraševali, kako se dokoplje do ideje o novi knjigi, kje je njen izvir, kje je prva, začetna kal. Bržkone je imel prenekateri spraševalec v mislih tudi lastno pisanje zanimivih zgodb. Sam pa sem jim moral odgovarjati predvsem na vprašanja, kakšen je tehnični potek nastajanja mladinske revije in kakšen je proces od zamisli za knjigo pa do njenega izida. V vsem tem se je kazalo zares poglobljeno zanimanje za snov, ki jim je še posebej ljuba. Ne nazadnje so o tem spraševali tudi zato, ker sami izdajajo svoj literarni časopis in so želeli svoje ljubiteljsko prizadevanje primerjati s profesionalnim postopkom.

Naj sklenem: zares impresivni srečanja! Dolgoletna prizadevanja, katere je vključen tudi mariborski festival Kurirček, in med katerimi je gotovo na prvem mestu naša posebna, v svetu dokaj izjemna skrb za dobro mladinsko književnost, so že obrodila. Rastejo rodovi, ki nikakor ne bodo mogli shajati brez najboljše duševne hrane – brez dobre knjige.

Janez Kajzer

Barvne naslovnice zbirke »Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji«, so delo inž. arh. Borisa Kobeta

TOZD Ljubljana, sofinancirala pa Kulturna skupnost Slovenije.

Naj povemo, da sta v uredniškem odboru imenovane zbirke še Franček Brglez in dr. Ivan Komelj.

Zdaj je na voljo kar pet knjižic: Spomenik Pohorskemu bataljonu, Spominski dom na Knežcu, Konferenca KPS v Šmiglovi zidanici, Rog in Zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. »In še najmanj trideset jih bo,« kot je takrat z zadovoljstvom ugotovil Janko Liška.

»To so naši spomini, ponosni smo nanje in gojiti jih moramo.«

Ideja o tej svojevrstni miniaturni knjižni zbirki je vznikla in dobila vso podporo v zgodovinski komisiji pri CK ZKS, ki jo vodi Lidija Šentjurce-

benikih naša polpretekla zgodovina še ni dobila povsem ustreznega mesta. Tovariš Liška je tudi pripovedoval, kako je bilo na seminarju za učitelje v Trbovljah. »Zdaj, ko ste nam toliko napisali, bomo lahko delali,« so se zahvaljevali. Bilo je pred proslavo na Čebinah. Prvič se je zgodilo, da so dobili tovrstno gradivo, v pravi obliki in ob pravem času.

»Oživljanje revolucionarne zgodovine je naša dolžnost... v zavest mora priti, to je važno, mar ne?«

In spomin se je vrnil v dni, ko je bil srednješolski profesor v Celju, Murski Soboti, Ptuj:

V Celju, na spominski plošči dijakom, ki so žrtvovali svoja življenja za svobodo, je vklesanih

»Bogata in vznemirljiva je naša zgodovina... in narodova stvar je... samo ponuditi jo je treba.«

Tako in toliko sva se s prof. Liško pogovarjala ob izidu prve knjižice zbirke »Spomeniki delavskega revolucionarnega in narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji«.

Dragocene knjižice, v katerih so zapisane najlepše in najponosnejše strani naše revolucionarne zgodovine! S svojo vsebino, načinom pripovedi in opisovanjem dogodka, ki se mu posvečajo, z jasnostjo stila in lepim jezikom, obogatene ne le s preglednimi zemljevidi širšega območja vsakega spomenika posebej, marveč tudi z vrsto slikovnih zapisov, so resnično in vrednostno be-

nje jubilejne proslave prihodnjega leta!)

In ob koncu še en podatek: cena posamezne knjižice ne presega tisoč starih dinarjev.

★

Ugotovitev, da ta »zgodovina slovenskega naroda v malem« ne gre v prodajo, preseneča. Preseneča, ne zaskrbljuje. Saj si bo utrla pot, o tem ne gre dvomiti. Samo – ponuditi jo je treba. Na pravi način in na pravi naslov. Upamo, da je prispevek k slednjemu tudi naš današnji zapis z delovnim naslovom: Opozorilo na zbirko »Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji«.

Milena Štrajnar

Dolge in nevarne poti po Notranjski

Od kapitulacije Italije dalje je bil večji del Notranjske osvobojen. Svobodno je bilo skoraj vse ozemlje do Cerknice in Rakeka, le občasno je sovražnik poskušal zavzeti posamezne predele. Toda enote Notranjskega odreda ter nekatere brigade, ki so se občasno zadrževale na tem območju, kakor tudi enote 4. bataljona VDV so njihove napade vedno z uspehom odbijale. Enote VDV bataljona so kontrolirale širše področje Notranjske in tudi del Kočevske. Zelo pogosto pa smo z našimi patruljami prihajali tudi na stalno neosvobojeno ozemlje preko proge Ljubljana-Postojna, ki smo jo vedno srečno prečkali tudi, če je bila močno zastražena in posejana z bunkerji, nad katerimi je bila še bodeča žica. Tja smo prihajali s posebnimi nalogami, med ostalim pa smo izvajali tudi celo vrsto diverzantskih akcij na progi in na širšem področju takratnega logaškega rajona. Tako smo se tudi tokrat po nekoliko daljši odsotnosti ponovno namenili obiskati naše stare poznane kraje.

V načrtu smo imeli miniranje proge, zato smo šli čez progo proti Uncu in naprej proti Logatcu. Sli smo po isti poti, kjer smo bili navajeni hoditi in kjer smo se ustavljali pri ljudeh, ki so nam bili vedno pripravljeni pomagati. Hodili smo po pobočju Javornika in preko Skočjana ter prečkali progo nad Slivcami. Najprej smo se ustavili pri Ančki Udovič iz Slivic, kjer smo dobili prve informacije o dogodkih v teh krajih. Že precej pozno proti jutru smo nadaljevali pot proti Ivanjem selu. Tudi tam smo obiskali nekaj nam znanih družin, kjer smo se vedno oglašali, da bi dobili hrano, podatke in drugo. To so bile družine: Kranjcova, Gašperjeva, Graparjeva, Mihova, Koševa in včasih še kje druge, čeprav je bila tam naša prisotnost zelo nevarna, ker so bile vse te hiše ob glavni cesti, večkrat podnevi in ponoči pa so se po vasi zadrževale sovražnikove patrulje, ker je tik ob vasi tekla železniška proga, ki je bila močno zastražena. Tu smo zvedeli tudi za vozni red vlakov proti Ljubljani in obratno, nameravali smo namreč minirati progo v neposredni bližini Ivanjega sela.

Noč je bila mrzla in bližalo se je jutro. Bilo je že prepozno, da bi se še to noč lotili dela na progi, zato smo se hoteli nekeje v bližini dobro odpočiti in se pripraviti za prihodnjo noč.

V nobeni omenjenih hiš nismo mogli ostati zaradi nevarnosti, ker so bile tik ob cesti, zato se nam je zdelo primerna za počivališče hiša Jožeta Nagodeta, ki je bila nekoliko oddaljena od glavne ceste. V hišo si kajpak nismo upali, zato smo se odpravili na sosednje gospodarsko poslopje. Mislim, da je bil to hlev, poleg njega pa gospodarjeva mizarska delavnica. Na podstrešju je bila spravljena živinska krma, ki nam je lepo služila za počitek. Zarili smo se vanjo in zaspali, ne da bi gospodar kaj vedel za nas. Spali smo prav lepo in mirno. Sestav naše patrulje je bil v glavnem iz preizkušenih fantov, ki so že poznali te kraje, zato smo se kar precej sigurno počutili. Spominjam se, da so bili z mano Tone Hribar, Stane Kotnik, Janez Jerman in neki tovariš s Primorske, ki se mu ne spomnim imena.

Naslednjega dne pa smo že poiskali zvezo z gospodarjem, da bi nam pripravil kaj hrane. Kmalu nam je prinesel prigrizek, začel pa je pripravljati tudi večerjo. Po našem naročilu je gospodar po-

klical na sestanek z nami tudi Boga Modica, ki nam je ob tej priliki prinesel tudi cigare, tobak in nekatere podatke o sovražnikovi postojanki.

Do tu je šlo vse v redu. Pozno popoldne, že proti večeru pa smo naenkrat zaslišali posamezne strele v neposredni bližini. Zlezel sem na lestev, da bi si ogledal situacijo. Naenkrat pa se je pod mano pojavila kolona domobrancev s puškami in strojnico. Sli so čisto mimo mene, tako blizu, da bi jih lahko zagrabil z roko. Ko je šla kolona mimo, je zadnji pogledal nazaj in še danes ne vem, ali me ni videl, ali pa me od strahu ni hotel videti. V naglici sem se ozrl naokrog in videl, da okrog nas mrgoli domobrancev in da je že obkolenjena Gašperjeva hiša. Zavedel sem se, da smo obkolenjeni in da nekaj iščejo. Kazalo je, da niso natanko vedeli, kaj in kje bodo tisto dobili. Mene pa je začelo grizti in skrbeti, če je to le naključje, ali je kaj drugega...

Hitro sem zlezel nazaj na podstrešje in povedal ostalim, kaj se dogaja okrog nas. V hipu smo bili vsi na nogah in pripravljeni na vse. K sreči smo bili dobro oboroženi: vsi smo imeli avtomatsko orožje. Naročil sem tovarišem, da se moramo prebiti za vsako ceno, ker druge rešitve ni. Za to je bilo važno, da se s podstrešja spustimo v pritlične prostore, kjer bi se iz za zidov lahko pošteno tolkli in po potrebi tudi umikali.

Da bi se zamaskirali pri spuščanju s podstrešja, smo vzeli v desno roko vsak po

snop fižolovke in se previdno pomikali po lestvi navzdol. Takoj pri vzhodu lestve so bila vrata v delavnico in skoznje smo se drug za drugim pomikali v spodnje prostore. Medtem smo skozi okna opazovali, kje bi se bilo najlažje umakniti.

V Nagodetovi delavnici sem Toneta postavil k vratom, Ivana z brzostrelko k oknu, ostali pa smo se skozi majhno okence začeli previdno plaziti ven. Ko smo bili mi trije na prostem, sta prilezla za nami še Tone in Stane, nakar smo se po vseh štirih z bombami v rokah plazili proti vrhu hrička nad hišo, kjer smo pričakovali, da nas bodo domobranci počakali v zasedi. Bili pa smo prijetno presenečeni, ker tam ni bilo nikogar! Čutili smo, da smo spet na svobodi. Od tam smo z užitek opazovali domobrance, ki nam niso nič več mogli. Težko pa nam je bilo, ker smo videli, da obkoljujejo sosednje hiše in hišo, iz katere smo se pravkar srečno rešili in še kar iskali partizane. Čekadovo hišo so natanko preiskali, z bajoneti so na podstrešju prevrtali tudi vse seno in od strahu na slepo streljali v živinsko krmo.

Po obnašanju belogardistov je bilo videti, kot da vedo, da smo nekeje v bližini teh hiš. Bal sem se, da nas je kdo izdal, nisem pa si mogel razlagati, kako bi se to lahko zgodilo, saj smo ponoči obiskali samo zanesljive in nam predane ljudi?

Imeli so me za pogrešanega

Previdno smo se po čistini umikali proti bližnjemu goz-

dičku Grahovše. Bil je še dan, belogardisti pa so še vedno obkoljevali hiše, kjer so nas iskali še kar naprej. Iz Grahovš smo po Planinskem logu krenili dalje in do večera prišli v mojo rojstno vas Laze, kjer me že nekaj časa ni bilo, potrkal sem pri sosedu Misijonarju in oglasili so se. Ko pa sem se javil s partizanskim imenom Jelen, so mi odgovorili, da to ni mogoče, ker je Jelen padel. Mislili so, da je provokacija. Debelo sem pogledal in jih vznemirjeno prepričeval, da sem tukaj in da sem še živ.

Dopovedoval sem jim, da sem to jaz, a vse prepričevanje je bilo zastoj! Niso in niso mi odprli. Poskusil sem še pri drugih, a se je to povsod ponovilo. Ljudje so bili prepričani, da sem mrtve in da se kdo od belčkov provokativno okorišča z mojim imenom.

Vlak je odletel v zrak

Naslednji večer sem se oglašil doma pri materi, da bi jo videl in potolažil, kajti bal sem se, da je tudi ona slišala, da me ni več med živimi. Kako je pogledala, ko sem se oglašil! Razveselila se je, da je težko povedati kako! Seveda so tudi njej prinesli vesti, da so me videli v Podslivnici mrtvega ležati prek nekega vodnjaka. Ker pa so ji ljudje večkrat prinašali podobne vesti, jim tudi tokrat ni popolnoma verjela. V veliko olajšanje pa ji je bilo, ko me je videla.

Pot smo nadaljevali nazaj proti Ivanjemu selu, kjer

smo že prejšnjo noč hoteli minirati vlak. S seboj smo nosili nekaj hrane in opreme, ki smo jo nabrali med potjo, zato smo v gozdčku pod Ivanjim selom pustili našega tovariša Primorca z nalogo, da nam čuva prtljago, ki bi nas pri naši akciji preveč ovirala. Naročili smo mu, da nas naj, kjer smo ga pustili, tudi počaka, mi pa smo se napotili na progo v bližino Klančarjeve čuvajnice, ki je stala med Ivanjim selom in železniško postajo Planina. Nameravali smo minirati vlak, ki bo pripeljal iz Ljubljane proti Postojni.

Na obeh straneh kraja, ki smo ga izbrali za miniranje, sem na stražo postavil po enega tovariša, ostala dva pa sva na levi tir položila tri mine. Po opravljenem delu smo se oddaljili kakih 50 metrov pod progo in do tja napeljali tudi vrvice, ki naj bi na poteg sprožila mine.

Prišlo se je dolgotrajno, a vendarle napeto in negotovo čakanje. Minute so se vlekle počasi. Bližalo se je že jutro, toda vlaka še vedno ni bilo od nikoder. Okrog štirih zjutraj pa je le prisopihala težka lokomotiva! Že na daleč smo ugotovili, da se bliža tovarnjak. Pripravili smo se in napeto čakali. Ko je vlak privozil na določen kraj, sem potegnul za vrvice in skoraj v istem trenutku je močno zabobnelo! Za tem se je razlegel ropot in trušč železja. Vlak je obstal, kot da bi ga zadržal z ogromno roko. Po zraku pa so žvižgajoče leteli kosi razžarjenega železa. Proga je bila porušena v dolžini kakih 6 metrov in še ves naslednji dan popolnoma onespособljena za promet.

Kaj je prevažal tovarnjak, pa nismo mogli ugotoviti. Naslednji dan pa so še zavezniška letala, ki so letela proti Nemčiji, mimogrede spustila na stoječi vlak še nekaj rafalov.

Po tem opraviilu, sicer groznem, a uspešnem, smo se vrnili tja, kjer smo pustili našega tovariša. Ko smo prišli, ga na tistem mestu nismo več našli. Preiskali smo vso okolico, a fanta ni bilo nikjer. To je za nas bilo neprijetno razočaranje, saj nismo vedeli, kaj je vplivalo nanj, da nas je pustil na cedilu. Bil je mlad fant in tudi mlad partizan - novinec. Mogoče se je ustrašila partizanskih naporov, ki jih je okusil ravno toliko, da se ne bi čudil, če bi obupal in skušal zbežati. Obšle pa so nas tudi hujše slutnje, ki se v takih primerih kar same vsiljujejo. Kaj pa, če je zbežal naravnost k belim in bo začel izdajati. To bi povzročilo težje posledice. Poznal je hiše, kjer smo se spotoma ustavljali in beli bi ga prisilili, da bi izdal vse, kar je vedel! Teh misli smo se sicer otepli, ker je bil fant dober, toda njegovo dejanje se nam je zdelo nerazumljivo! Zato so se nam sumnjičenja vsiljevala vedno znova.

S tega ozemlja smo se morali, zdaj še posebno, umakniti pred zoro, kajti tod smo mogli hoditi samo ponoči! Zamisljeni smo se namreč čez Unec, nad Slivcami spet prečkali progo in se znova znašli v zavetju gozdov. S tem pa nismo bili zadovoljni, kajti hoteli smo dobiti zvezo s kakšnim našim človekom, da bi naše ljudi zaradi izgubljenega tovariša opozoril na morebitne posledice.

Kljub vsem neprijetnostim - srečen konec

Imeli smo srečo! Blizu ceste, ki vodi proti Postojni, smo opazovali redke potnike. Med drugim se je na kolesu pripeljala naša predana skojevka Čekadova Tončka, ki smo jo seznanili s tem neprijetnim dogodkom, ta pa je hitro naprej obvestila svoje sodelavke sokjeve o sovsem srečanju in izgubi tovariša iz partizanske patrulje. Dekleta so se razveselila, da se tovariši še združujejo v bližini. Medtem so že same odkrile tovariša, ki se je zatekel na Mihov kozolec, kjer se je menda počutil kar varnega, saj je bil pri zanesljivih ljudeh. Zapomnil si je hišo, ki smo jo ponoči obiskovali.

Dve skojevki sta mu na kozolcu postregli s hrano in cigaretami, kar vse sta prispevali požrtvovalni Mihova in Koševa mama. Na kozolcu se je med njimi razvila debata o neprijetni situaciji, fant je mislil, da so ga tovariši pustili in kdove iz kakšnih razlogov odšli brez njega. Čakanje se mu je zdelo dolgotrajno in ker nikakor ni mogel pričakati nobenega, se je zbal, da ga bo na tistem kraju zalotilo jutro, zato se je napotil v vas, kar je mislil, da bo tako najprej dobil zvezo. Z dekleti so še kovali načrte glede zvez in kot naročena se je ravno ob pravem času pripeljala Čekadova Tončka, ki je hitro obvestila nas nazaj o dogodku.

Ko se je zmrčilo, smo se vračali nazaj, skojevke so ga pa pripeljale na dogovorjeno mesto. Vsi smo bili srečni in veseli, da se je vse tako steklo in ni več bojazni, da bo ta izguba imela kake posledice. Ponovno smo se vrnili nazaj čez progo, po naših starih poteh proti osvobojenemu ozemlju!

Jože Simšič-Jelen

Patrulja VDV na obisku pri Mihovi mami. Komisar Rudi izroča darilo

Vsak družbeni sistem in tudi socialistični, ima svojo lestvico vrednot in svoja etična načela. Kaj je svojstveno za samoupravno socialistično družbo in koliko so te vrednote in ta načela vsajena v našo zavest in naše vsakdanje življenje? Kako žive tam, kjer na področju družbene vzgoje vodimo ene prvih, najpomembnejših korakov? Odgovore na ta vprašanja, predvsem na slednjega, so spletile: Vera Gartner iz Mojstrane, Vida Blažko iz Mirna pri Novi Gorici, Milena Romih iz Bistrice ob Sotli in Jožica Kavčič iz Polhovega Gradca. To so tovarišice, v katerih delovnih prizadevanjih, imenovanih vzgojno-izobraževalna dejavnost, so družbene in moralne vrednote naše revolucionarne preteklosti našle pravo mesto.

Zato so v teh prazničnih dneh naše gostje – z mislimi, ki so jih same izbrale.

Me zdaj razumete, zakaj svoje delo opravljam s takšnim veseljem?

Je otrok delavske družine, Vera Gartnerjeva.

Starša sta močno občutila krivice stare Jugoslavije. Zaradi naprednih misli oče ni imel rednega dela. Priložnostna so dajala bore malo zaslužka. Vojska! Oče partizan, mati je delala na terenu. Ko je prišla svoboda, so bili srečni. Najbolj oče. Domov se je vrnil s svetlimi idejami o prihodnosti. (»Zanj so ostale le vizije. Preveč je mislil na delo, zato je pozabljal nase.«)

Besedi enakopravnost in prijateljstvo med ljudmi sta bili takrat zanjo še preveliki, da bi ju doumela. Potem so se odprla šolska vrata in v vasi so ustanovili pionirsko organizacijo. Programi so bili drugačni od današnjih, na pogled bolj skromni. Bogatila jih je samoiniciativa in uspehi so bili veliki. Delovne brigade in z njimi obnova domovine, pomoč pomoči potrebnim. (»Takšno življenje plemeniti mladega človeka in ga pripravlja, da bo znal, ko odraste, prisluhniti sočloveku.«) Na to povojno obdobje, v katerem je preživljala otroštvo, se rada spominja. Še ji je toplo pri srcu, ko se spomni stare žene iz Radovne. Bili so ji v edino veselje in edino oporo.

Zgodovine narodnoosvobodilnega boja v šoli spoznala premalo, da bi lahko ocenila njeno veličino. Zanimanje zanjo so ji vzbudili domači in sorodniki. (»Pomembna je tudi družinska vzgoja.«) Veliko so se pogovarjali in v teh preprostih izpovedih in drobnih dogodkih je začutila vrednost svobode. Z očetom je bila večkrat na srečanjih borcev Prešernove in Gradnikove brigade. Spoznala je tovarištvo, ki ga je rodilo trpljenje. (»Le zakaj tega ne dela bel kruh in topla postelja?«) Zgubila je očeta in z njim so

Za razmišljanje na temo »kako rastemo v socialistične osebnosti«

Mladost je ogledalo družbe

odšli njegovi spomini... Tako oddidejo z vsemi tistimi, ki jim ne utegnemo prisluhniti. Pa so to spomini, ki dopolnjujejo zgodovino naše revolucije in jo pomagajo ohraniti. (»Me zdaj razumete, zakaj svoje delo opravljam s takšnim veseljem?«)

Pravi, da je mlad človek dober. (»Če kdaj nismo zadovoljni z njim, se vprašamo, kje smo zamudili in kje napravili napako.«) Mladi so že po naravi nezadovoljni z ob-

ši mladini. To je prav. Vemo, da je bil to en sam boj za vsestranske človekove pravice. (»In dal nam je toliko neprecenljivih vrednot, predvsem moralnih, brez katerih si danes ne moremo zamišljati celostne socialistične osebnosti.«)

Vrednosti so tu, tu so vprašanja. Ali samoupravna stvarnost, ki je naš vsakdanjik, ustvarja pogoje za resnično demokratično odločanje, svobodno mišljenje? Zakaj

Ljubezen do domovine bo ostala tudi, ko bodo odrasli

Milena Romih je prišla službovat v Bistrico ob Sotli pred mnogimi leti in s čisto drugega konca.

Začela je spoznavati ljudi in njihovo težko življenje. Kraj je bil zaradi neasfaltiranih cest, oddaljenosti od železniških prog in gospodarskih središč zelo odmaknjen. A

vojni izgubljeno, so jih vpregali v čezmerno delo. Mnogokrat na račun pouka. (»Da bi še bolj spoznala kraj in dogodke, ki so se odvijali v tem obrobem delu naše domovine, sem iskala vse mogoče vire.«)

V njej se je porajala želja, da bi pomagala.

V dolini Sotle, kjer so na naši strani Slovenci in tam čez v Kumrovcu Hrvati, so se odvijali krvavi kmečki pusti. Aškerc je v

Spominski park Kumrovec – Kozjansko. Tu so asfaltirane ceste in nov most na Sotli, na pomlad bodo začeli graditi nov obrat Gorenja in bencinsko črpalko. (»To so pridobitve, ki bodo ljudem pomagale k lažjemu življenju, enakovrednejšemu, k tistemu, ki ga imajo prebivalci drugih krajev.«) Končujejo tudi delo v novi sodobni osnovni šoli, ki bo nosila ime Titove matere Marije Broz. Že od poletja je odprt motelček v bližini Titovega muzeja na Trebčah in spominska soba Titove matere v bližnji Loki. Zanimiv je hramček, kjer se je Tito pripravljala na pomembne partijske konference. (»Kamenček do kamenčka, iz davnine pa vse do danes, in nastal je dragocen in edinstven mozaik, vreden naših ljudi, krajev in Tita.«)

Tako je v Bistrici ob Sotli in tam okrog. (»Zakaj torej suhoparno razmišljanje o socialistični morali? Upira se mi. V naši družbi že od nekdaj z besedami ne skoparimo. Težko pa zapisan uresničujemo v življenju in če uresničujemo, o tem premalo govorimo, pišemo. Prav je, da TV 1 ravna drugače. Toliko pojasnilo, če se vam z moj odgovor na vaše vprašanja nekoliko ne navaden. Mislim, da je več kot jasno: le zavesno stremljenje k izboljšanju v vseh svojih lastnostih in v ravnanju z drugimi, nas bo uvrstilo med tiste, ki bi si smeli lastiti besedi socialistična morala.«)

Hvala, tovarišica Milena Romihova! To pomeni ne živeti samo zase, marveč v skupnosti, biti družbeno bitje. Ustvariti je treba takšno družbeno klimo, tudi to smo zapisali, v kateri bomo živeli drug za drugega, a ne mogli drug brez drugega.

Dokler imamo takšno mladino, se nam ni bati ničesar

Koliko let je že preteklo, kar je France Preseren napisal verze »živ naj vsi narodi, ki hrepenijo dočakat dan...! Te dni ob tednu solidarnosti slovenskih pionirjev s svojimi vrstniki na jugu Afrike in Palestine, jih je žica Kavčič ponovno živeto občutila. (»Gledam jih, kako so hoteli vneto prodajali novolevoščilnice, znamkice, zadevno zbirali prostovoljne prispevke med šolci in starši, da bi svojih močeh izkazali lidarnost z vrstniki, ki morejo živeti v svobodi. In spomnila se je Titove besede, dokler imamo takšno mladino, se nam ni bati ničesar.«)

Tako je v Polhov Gradcu. Spreminjati se ni kar tako, lahko pa malo dobre volje in s štenim srcem naredi boljšega, bolj človečnega. Mar ne?

Milena Štrajn

stoječim in vedno obrnjenim k novemu, govori znana misel. Samo opozoriti jih je treba na najboljše izkušnje, poti in načine, kako je prišlo do tega, kar imamo, in hkrati opozoriti na ustvarjalne napore, ki so nujni, da bo to novo šele boljše. Tako delate tudi v Mojstrani, kajne?

Bolj ko se narodnoosvobodilni boj odmika, bliže nam je

Vida Blažko je doma iz Mirna pri Novi Gorici.

Bolj ko se narodnoosvobodilni boj odmika, bliže nam je. Tako pravi. Vedno bolj naš je, pa ne le borcev in aktivnim udeležencem, ampak tudi na-

tako pogostokrat naši medsebojni odnosi zaidejo v potrošništvo in sebičnost, kjer vidimo le sebe in ne najdemo poti do sočloveka? Se mar, čeprav smo jih osvojili, oddaljujemo od tistih lepih ciljev narodnoosvobodilnega boja? Zakaj se ne potrjujemo in osrečujemo z delom v tolikšni meri, da bi to postalo pravilo? Kdaj bodo naši odnosi resnično socialistični?

O tem razmišlja tovarišica Vida. Negovanje tradicij narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije se osmisli šele z oživljanjem Titovih besed, da lahko revolucionarne tradicije očuvamo samo, če jih nenehno bogatimo s še večjimi revolucionarnimi izkušnjami. Smo se razumeli?

bil je lep in je še. Ljudje v njem so pridni. Še sedem let po vojni so nosili breme le-te. Štiri dolga leta izgnanstva so na poljih, v vinogradih, sadovnjakih in vrtovih zapustila nepopravljive sledi. Ob prvem povojnem snidenju s svojimi domovi, jih skoraj spoznali niso. Hiše so bile brez vrat in oken, skoraj nikjer niso našli več svojega pohištva. Kašče, hlevi in svinjaki so bili prazni. Vse premično imetje za ponoven začetek gospodarjenja na svoji zemlji je bil zložen v lesenih zabojih s pokrovi in ročaji ter naslovom lastnika. Sledila so težka povojna leta obveznih oddaj. Vse povojno pomanjkanje se je odražalo tudi na šolarih. V vnemi, da bi kmečki otroci nadomestili v

svoji Tlaki in Janičarju pa v Brodniku opisal težko mladost svojih prednikov. To so kraji Titovega otroštva: Kumrovec, Trebče, Podsreda, in njegovega predvojnega komunističnega delovanja. Tu blizu je doma velikan našega likovnega upodabljanja Anton Augustinčič. Tu je padel narodni heroj Skvarča, nedalet od tod je prišla čez Sotlo legendarna Štirinajsta. (»In začeli smo z otroci raziskovati, da bi se naučili ljubiti domovino.«)

Pisali so, razmišljali in vedno bolj ljubili domovino. (»Ta ljubezen bo ostala tudi takrat, ko bodo odrasli.«)

Danes lepo živijo. Zdaj so ti kraji proglašeni za

Nekateri so med nami spoznali svojce, može, očete, brate. Pričelo je klicanje vse v prek. Kar naenkrat pa se je zaslislalo zavijanje siren.

Alarm!
Bombe so začele padati, a sirena je še vedno zavijala. Na peronu železniške postaje je bilo zgrajeno zaklonišče in vhod v zaklonišče. Mnogi ljudje, ki je bila na peronu je iskala zaščito v njem. Vse je teklo k vhodu. Tja so stekli tudi oficirji, ki so spremljali naš transport, z brzostrelkami v rokah. Za njimi so stekli tudi vojaki. Ko pa so prišli le-ti blizu vhoda, so oficirji v njih uperili brzostrelke in zavpili: – Zurick!

Vse to sem dobro videl in slišal. Naš vagon je stal tik nasproti postaji. Vojaki so najprej začudeni obstali, potem pa stekli nazaj in se vleгли pod naše vagonce. Oficirji pa so se umaknili v zaklonišča.

V partizanskih borbah sem marsikaj doživel, le bombnega napada ne. A toliko sem čital o teh letalskih napadih, na Anglijo in nemška mesta. Sila me je zanimalo, kako to izgleda. Vse je poleglo na pod vagona le z enim tovaršem sva vztrajala ob majhnem zamreženem oknu. Bil sem nekako trdno prepričan, da se nam ne bo nič zgodilo. Sam ne vem zakaj!

Bombe so padale vse okoli nas. Vagoni so poskakovali, udarjali eden ob drugega, da je odzvanjalo, nagibali se zdaj na eno, zdaj na drugo stran. Nekajkrat je izgledalo, da se bomo prevrnili. Zrak je bil poln prahu, peska, ki je silil v oči in usta. Postalo je temno, kljub temu, da je bil še dan. Ptem se je vse umirilo.

Sirena je označila konec alarma. Ljudje so pričeli prihajati iz zaklonišča. Ko so videli kakšno razdejanje vlada okoli postaje, verjeti niso mogli, da smo živi v vagonih.

Morda je preteklo kakih petnajst minut ali pa še manj, ko so bombe pričele spet padati, brez alarma. Na postaji je bila sedaj še hujša zmešnjava in gneča. Prav zaradi nas se je nabralo še več ljudi. Vpili smo naj nas odprejo. Toda vsak je reševal svojo glavo. Oficirji so zopet stekli v zaklonišče, vojaki pa pod naše vagonce. Z leve strani postaje, na vrtu je bila postavljena baterija štirih protiletalskih topov. Vsak top je imel štiri cevi. Bili so to topovi »FLAG« – 20 mm. Polnila so jih dekleta v uniformah. Vem, da so imela škornje. Spretno so vrtele kolesa, naravnava la cevi proti letalom in streljala. Potem pa je neka bomba vse skupaj pometla.

Eden med ležecimi v našem vagonu je zavpil:

»Jaz sem jo že dobil v glavo, ampak sem še vedno živ.«

Neka bomba je eksplodirala zelo blizu. Nagnili smo se tako močno, da sem padel. Vagon je bil na štirih mestih preluknjanih, z ene in druge strani. Luknje so bile v velikosti glave.

Ko je napad minil, smo obstopili tistega partizana, ki je rekel da jo je dobil v glavo. Resnično! V roki je držal drobec bombe, velik kakor palec. Rešil ga je angleški vojaški plašč s katerim si je omotal glavo. Na treh mestih je bil plašč preluknjanih in sežgan.

Ko sem pogledal skozi okno vagona, nisem mogel verjeti lastnim očem. Poklical sem tovariše:

»Pridite! Pogledajte!«

Na vrhu dokaj ravne strehe neke stavbe – morda je bila kurilnica, je stal železniški vagon... Pritisk eksplozije ga je vrgel prav tja gor. Kakšnih petdeset metrov od

Dachau! Ali je to mogoče?

*Bratje, le k soncu, k svobodi
Bratje, le k luči, na plan!
Noč je bolestna za nami,
Pred nami svobode je dan!*

nas sta v lijaku, ki ga je naredila bomba bila lokomotiva in vagon. Lepega hotela »Planika« ni bilo več. Bomba ga je dobesedno »odpihnila«. To smo ugotovili pozneje, ko so naše vagonce zopet premikali.

(Pred nekaj leti sem v knjigi »Gorenjska v borbi« prebral, da je v tistem letalskem napadu prvega marca 1945. na Jesenicah bilo ubitih okoli štiristo ljudi. Imeli smo več kot srečo).

Ko smo prišli iz dolgega tunela je bila že noč. Vsedli smo se na pod in se naslonili drug na drugega. V vagonu nas je bilo šestdeset. Brez odevi, brez vsega, da nas bi malo gredo. Objemala nas je mrzla zimska noč, polna svetle mesečine, ki se je razlivala po zaseneženi, nepoznani pokrajini in se skozi razbiti vagon kdaj pa kdaj prikradla na blede obraze. Koli-

ko nepopisne bolečine je bilo v naših srcih.

Zatopljen v misli na dom, sem prisluhnil petju nemškega vojaka, ki je bil v tisti »hišici«, ki jo ima skoraj sleherni vagon. V njej je zavora. Zdelo se mi je, da lepo poje. Melodija polna čustvenosti mi je bila nekam poznana. Prisluhnil sem besedam.

Vojak je pel:
Es geht alles vorüber,
Es geht alles vorbei,
Auf jeden Dezember
kommt wieder ein May...
Ne vem, komu jo je pel. Sebi ali nam. Če je hotel boderiti sebe, češ, da:
Za vsakim decembrom
pride zopet maj...
je to veljalo tudi za nas. Kako močno sem si zaželel takšen cvetoči maj – svobodo!

Utrujeni, lačni, žejni, prezebljeni in pod vtisom doživete na Jesenicah, vendar naučeni na trpljenje smo zaspali. Kadar koli pa sem se prebudil, sem slišal vojaka peti: Auf jeden Dezember, kommt wieder ein May... Spet sem mislil na vrnitev.

Zgodaj zjutraj smo se ustavili v Celovcu. Postaja je bila ovita v hladno meglo zimskega jutra. Na peronu je bilo le nekaj železničarjev. Za nas tuji »Klagenfurt«, je bil še bolj tuj in jutro strupeno hladno. Tujina!

Zgodaj zjutraj smo se ustavili v Celovcu. Postaja je bila ovita v hladno meglo zimskega jutra. Na peronu je bilo le nekaj železničarjev. Za nas tuji »Klagenfurt«, je bil še bolj tuj in jutro strupeno hladno. Tujina!

Zgodaj zjutraj smo se ustavili v Celovcu. Postaja je bila ovita v hladno meglo zimskega jutra. Na peronu je bilo le nekaj železničarjev. Za nas tuji »Klagenfurt«, je bil še bolj tuj in jutro strupeno hladno. Tujina!

Kmalu pa so zatulile sirene! Alarm! Letalski napad!

Odpeljali so nas ven iz mesta. Vse je bežalo v zaklonišča. Ze smo slišali eksplozije bomb. Minil je dan. Nihče se ni zmenil za nas. Zaprti v vagonce, dobro zastraženi nismo bili nevarni. Čakali smo, da se zmrači. Naš vlak je vozil pretežno le ponoči.

Petek, 2. marca, tretji dan vožnje.

Popoldne je bilo. Stali smo na nekem ravnem polju brez drevja. Kopno je bilo. V daljavi so se videle zasnežene Bavarske Alpe. Skrbelo nas je, kako nas bo spet zeblo. Skozi luknje, ki so jih naredili drobcji bomb na Jesenicah je med vožnjo neusmiljeno pihalo.

Naenkrat so vojaki sunkoma odprli vrata našega vagona.

»Hinaus, Hinaus,« se je čulo.

Z brzostrelkami naperjenimi v nas, so nas Nemci postrojili. Oficir, s kožnimi rokavicami na rokah, je pričel s prstom kazati in odbirati posameznike. Prešinilo me je: – Talci! Čemu?

la zopet udarjati svojo monotono koračnico, ki jo je pestrilo vojakovo petje o »decembru in maju«...

Ugibali smo, kam nas peljejo in kolikšen del Nemčiji so zavezniki že zavzeli.

Pričelo je snežiti!

Vlak je težko sopihal. Morali smo biti nekje visoko v hribovju. Vse je bilo pod snežno odejo. Zeblo nas je da smo kar drgetali. Jedli nismo že tri dni.

Nastopila je sobota 3. marca. Še vedno je snežilo. Vlak pa je vozil dalje.

V takšnem vremenu letala niso napadala. Stal sem ob lini in z zanimanjem gledal lepo pokrajino, ki je bežala mimo nas. Vasi so bile lepe. Tu se vojna ni poznala. Bili so daleč od hudega. Nekateri hiše so se zdele kot iz pravljice. Z rahlo padajočimi strehami in izrezljanimi lesenimi balkoni. Polkna pa poslikana s srci. Kako mora biti lepo toplo v njih – sem si mislil.

Prav v takšni vasi se je naš vlak ustavil. Takoj pred lokomotivo se je pričel tunel. Naenkrat sem zagledal nem-

škega mornarja z mornarsko vrečo na rami, kako veselo stopa po stezi, ki je od postaje vodila blago navkreber. Z druge strani mu je pritekel nasproti fantek s sankami. Prisrčno sta se objela. Verjetno sta bila brata. Mornar je dal svojo vrečo na sanke, nato sta jo skupaj mahnila v vas. Ugibal sem: – Morda je podmorničar, ki je prišel na dopust. Čakajo ga njegovi, topel dom, morda potica s toplim čajem. Popoldan pa si bo pripel smuč. Pozabil bo na vojno in hladne valove Atlantika. Doma je. Kako mu bo lepo...!

Naš »dom« pa je bil živinski vagon s svojimi hladnimi stenami in umazanim podom. V njem nas je šestdeset živelo že tretji dan. Tako tudi v drugih vagonih našega transporta.

Es geht alles vorüber... je še vedno pel vojak.

Ko bi bilo to res, da vse mine.

Kmalu so se desno od postaje na majhni vzpetini začeli zbirati lovci. Bili so zelo lepo oblečeni. V zelenih palerinah, s klobuki, ki so imeli širok svilen trak in gamsov čop. Ti niso poznali pomanjkanja. Bili so lepo »rejeni« gospodje, rdečelični. Eden med njimi je pristopil k oficirju ki je spremljal naš transport. Pozdravila sta se. Kaj

Bojan Tollazzi

3

sta se pogovarjala, ne vem. Opazil pa sem, da oficir nenehno kaže na nas. Rdečelični lovec pa je vse bolj bledel. Ko sta se poslovila, se je na lovčevem obrazu začutila skrb in tudi glavo ni nosil več tako pokonci.

Poldan je moralo biti, ko se je vlak ustavil ob neki kasarni, v predmestju Münchena. Dobro se je slišalo trobentanje. Morda je trobentač trobil zbor za kosilo. Topla hrana...

Nebo je bilo sinje modro. Sonce je toplo sijalo. Sneg, ki je napadal, se je začel topiti in kapljati s strehe vagona. Žejni smo skozi mrežo line vtikali žlice in pričeli loviti padajoče kapljice. Zamišljal sem si kako bo prijetno popiti hladno snežnico. Dolgo je bilo treba čakati, da se je žlica vsaj malo napolnila. Ko pa sem jo potegnil noter, sem bil bridko razočaran. V žlici je bila umazana brozga, polna saj in smeti. Kljub veliki žeji sem jo zlij. Nisem več lovil kapljic. Potrpeti bo treba. Do kdaj?...

Sončni žarki so ves dan greli vagon. Izčrpane nas je

Tako so nas učili tudi »stari« partizani.

No, in zdaj sem se znašel prav tam, kamo sem se tako bal priti.

Casa za obujanje spominov ni bilo. Esesovec me je s puškinim kopitom kar pometal iz vagona. Padel sem v kup snega in se popolnoma zdramil. Postrojili so nas po štiri v vrsti in odpeljali s postaje. Bil sem čisto na desni strani v drugi vrsti, takoj za celom naše kolone. Okoli nas pa esesovci z uperjenimi puškami in brzostrelkami.

Hodili smo po samotni zasneženi cesti. Nikjer ni bilo hiš. Tako približno uro ali dve.

Znašli smo se pred vhodom visokega, betonskega zidu. Nad vhodom je bil velik betonski orel – znak nemškega Wehrmachta. Pred vhodom je stopal sem ter tja stražar v kožuhi in visokih klobučevinastih škornjih. Ni se zmenil za nas.

Oči so vpijale vsako malenkost! V kotu ob vhodu je stal oficir z dekletom. Oba sta bila mlada. Spominjam se, da je dekle imelo na sebi siv plašč, črno torbico, volneno kapo in visoke čevlje. Tudi onadva se nista zmenila za nas. Pogovarjala sta se naprej, kakor, da pred njima ne stoji petsto na smrt obsojenih.

Morda sta se pogovarjala o ljubezni. Mi pa...

Ne vem o čem so drugi razmišljali. Jaz sem mislil le na to, kako bi se napil vode. Samo da mi je priti do nje. Bil sem strašno žejen.

Po dolgem času, so se vhodna vrata odprla. Toda to ni bilo taborišče, temveč velika, prostrana vojašnica. Vse je bilo skrbno urejeno. Imel se občutek, da so še smreke postrojene v vrsto, takšen red je vladal povsod. Spet smo dolgo hodili.

Naenkrat pa smo zagledali pravo koncentracijsko taborišče – Dachau. Nizke, dolge barake, zgrajene v dveh dolgih vrstah, obdane z bodečo žico, na stebrih so stevali močni žarometi. Obstali smo pred majhnim mostom, ki je bil zgrajen čez nekakšno reko ali potok, ki je tekel ob bodeči žici. Pred nami se je dvigala visoka stavba z železnimi rešetkami na vratih. To je bil vhod v taborišče. Na vratih je z velikimi železnimi črkami pisalo:

»Arbeit macht frei« – Delo osvobaja – tako nekako bisreko po naše – je nekdo na glas prevedel. Nič se nismo zmenili za to parolo.

Počasi, z rokami na hrbtu, se nam je približal oficir nizke postave. V plašču, z majhnimi naočniki in čelado, ki se mu je pripijala tesno ob glavi. Z nagnjeno glavo se je približal partizanu, ki je stal v prvi vrsti. Vprašal ga je:

»Od kod pa imaš bluzo nemškega vojaka? Gotovo si ga ubil in mu jo slekel?«

Udaril ga je močno z dlano po licih z ene in druge strani. Fant je stal vzravnal. Ni se prijel za boleča lica. Le sovražno je z očmi prebadal to ubogo nič »hernvolka«. Nikoli ne bom pozabil ponošnega fanta. Žal mu nikdar nisem žvedel imena.

Nekje iz vrste je bilo slišati:

»Lep sprejem! Kaj bo šele z druge strani žice!«

Železna vrata so se odprla. Bilo je točno polnoči v soboto 3. marca 1945. Stopili smo skozi vrata smrti. Čez »apel platz« je vel hladen veter.

Niti ono samo okno barak ni bilo razsvetljeno.

V meni je zatlelo nekaj močnega. Kljub vsemu sem bil prepričan, da bomo kmalu zapeli partizansko:

»Zdaj zaori pesem o svobodi!«

Imel sem šele osemnajst let...

KONEC

POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOV

Dodatek za postrežbo
in tujo pomočS. F., Frankolovo
Vprašanje:

Na lastno prošnjo ste bili poklicani v Mari-bor na invalidsko komisijo zaradi povišanja odstotka vojaške invalidnosti. Ostali pa ste na isti stopnji in ste še naprej 60% vojaški invalid. Čudno pa se vam zdi, da je komisija v svojem mnenju napisala, da ne potrebujete tuje pomoči, saj ste dejansko pri svojih 79 letih tuje pomoči še kako potrebni.

Odgovor: Po zakonu o vojaških invalidih gre dodatek za postrežbo in tujo pomoč samo vojaškim invalidom I. do IV. skupine. Ker ste 60% vojaški invalid in torej spadate v VI. skupino, do navedenega dodatka niste upravičeni.

Koliko kmetijskega
zemljišča

M. I., Šmartno

Vprašanje: Ste lastnik 2 hektarov gozda in 3000 m² obdelovalne zemlje. Na občini so vam priznali status kmeta, ker se delno preživljate s kmetijstvom, zanima pa vas, ali vam bodo gozd vzeli ali pa ga lahko prodate, ko bodo začela veljati določila zakona o kmetijskem maksimumu.

Odgovor: Petletni rok, v katerem so morali občani prilagoditi obseg svojih zemljišč določbam zakona, je že potekel. V vašem primeru prilagoditev ni bila potrebna, ker vam je status kmeta omogočil, da ste vsa svoja zemljišča zadržali.

Odvzeta posebna doba

S. S., Šempas

Vprašanje: Posebno dobo ste imeli priznано od 15. 9. 1942, pri upokojitvi pa so vam odvzeli del te dobe in vam priznali posebno dobo v enojnem trajanju od 1. 10. 1943 dalje, ko ste dopolnili 15 let. zanima vas ali je to pravilno, poleg tega pa še sprašujete, ali imate kot 60% vojaški invalid z okvaro oči kakšne privilegije (povrnitev cestne takse, regres za nakup avtomobila, pravico uvoziti avto iz inozemstva).

Odgovor: Ni povsem jasno, kdo in kako vam je priznal posebno dobo od 15. 9. 1942 dalje, kajti posebno dobo v enojnem trajanju je mogoče priznati šele od dopolnjenega 15. leta dalje. Ne da bi se spuščali v postopek priznavanja in odvzemanja posebne dobe pa menimo, da je sedanje stanje v skladu z veljavnimi predpisi. Kar pa se tiče privilegijev, za katere sprašujete, moramo pojasniti, da do njih niste upravičeni. Regres za nakup motornega vozila gre le tistim vojaškim invalidom s 60% invalidnostjo, ki imajo tolikšno okvaro spodnjih okončin. Gre tudi slepim invalidom, kar pa vi niste. Pravico do povračila zneskov, plačanih na račun upravnih taks pri registraciji avtomobila imajo prav tako le tisti vojaški invalidi, ki so invalidi zaradi okvare spodnjih okončin. Končno imajo pravico do uvoza vozil iz tujine le vojaški invalidi I. do VI. skupine z okvaro spodnjih ali zgornjih okončin.

Popust pri plačilu
davkaV. F., Petrovče
Vprašanje:

Slišali ste, da imajo borci NOV pri nakupu avtomobila jugoslovanske proizvodnje popust pri plačilu davka. Glede tega ste se pozanimali pri Slovenijaavtu, vendar niste dobili odgovora. Prosite za pojasnilo, kako je s tem.

Odgovor: Borci NOV niso oproščeni plačila davka pri nakupu motornega vozila. Pravico do nakupa osebnega avtomobila brez plačila prometnega davka imajo le tisti invalidi, ki predložijo mnenje invalidske komisije, da so trajno vezani na uporabo invalidskega vozička in jim je zato potreben osebni avtomobil.

Pravica do pokojnine

L. D., Žalec

Vprašanje: Dvojno dobo imate priznано od 16. 6. 1943 do 15. 5. 1945, iz časa pred vojno pa imate 9 let in 10 mesecev delovne dobe. Kasneje niste bili več v delovnem razmerju, ker ste se poročili na kmetijo in ste celih 10 let delali pri moževih starših, dokler niste postali samostojna gospodinja. Zanima vas, ali bi lahko dosegli kakšno pokojnino in ali bi lahko čas, prebit pri tašči, uveljavljali kot delovno dobo.

Odgovor: Razen na kmečko pokojnino na drugo pokojnino ne morete računati, kajti časa, ko ste delali pri svoji tašči na kmetiji, ni mogoče šteti v delovno dobo. Obstaja pa možnost, da bi si pridobili izjemno pokojnino. Za nekaj več kot eno leto bi se morali še zaposliti, da bi imeli skupno 15 let pokojninske dobe. Borcem NOV pred 9. 9. 1943, ki imajo najmanj 15 let pokojninske dobe, lahko namreč posebna komisija ne glede na starost izjemoma prizna pravico do starostne pokojnine, če spozna, da je to potrebno glede na njihovo zdravstveno stanje in delovno zmožnost.

Pravica do pokojnine

L. D., Žalec

Vprašanje: Dvojno dobo imate priznано od 16. 6. 1943 do 15. 5. 1945, iz časa pred vojno pa imate 9 let in 10 mesecev delovne dobe. Kasneje niste bili več v delovnem razmerju, ker ste se poročili na kmetijo in ste celih 10 let delali pri moževih starših, dokler niste postali samostojna gospodinja. Zanima vas, ali bi lahko dosegli kakšno pokojnino in ali bi lahko čas, prebit pri tašči, uveljavljali kot delovno dobo.

Odgovor: Razen na kmečko pokojnino na drugo pokojnino ne morete računati, kajti časa, ko ste delali pri svoji tašči na kmetiji, ni mogoče šteti v delovno dobo. Obstaja pa možnost, da bi si pridobili izjemno pokojnino. Za nekaj več kot eno leto bi se morali še zaposliti, da bi imeli skupno 15 let pokojninske dobe. Borcem NOV pred 9. 9. 1943, ki imajo najmanj 15 let pokojninske dobe, lahko namreč posebna komisija ne glede na starost izjemoma prizna pravico do starostne pokojnine, če spozna, da je to potrebno glede na njihovo zdravstveno stanje in delovno zmožnost.

Tone
Ukmar

Tome Ukmar-Miro se je rodil 6. decembra 1900 na Proseku pri Trstu, umrl pa je 21. decembra letos v Kopru

Tone Ukmar je že v zgodnji mladosti občutil gorje italijanskega fašističnega pekla. Zato je tako kmalu navezal stike s protifašističnimi borci in je že leta 1921. vstopil v vrste komunistične mladine Italije.

Pet let je deloval v antifašističnih delavsko-kulturnih in prosvetnih društvih, v katerih so se zbirali večinoma Slovenci in tako preverjen in preizkušen je bil leta 1926 sprejet v italijansko partijo (KPI). Ko je začela močnejše delovati slovenska revolucionarna organizacija TIGR, je po navodilih partije sodeloval tudi v njej in sicer v letih 1927 in 1928. Skupno z Bidovcem, Valenčičem, Marušičem in Milošem je sodeloval v raznih akcijah. Zaradi revolucionarnega delovanja je moral iz Italije pobegniti v Ljubljano, kjer je takrat ilegalno živel Ivan Regent, soustanovitelj KP Italije. Regent je Ukmarja preko Rdeče pomoči poslal v Pariz. Tu je deloval v italijanski partijski skupini, vpostavil pa je zvezo tudi z nekaterimi jugoslovanskimi komunisti.

Iz Pariza se je ponovno vrnil v Italijo, kjer je bil leta 1932 delegat na 4. kongresu KPI. Tu je začel sodelovati v slovenskem ilegalnem tisku in je postal član komiteja pri italijanski KP za Slovence.

V letih od 1932 do 1936 se je mudil v Sovjetski zvezi. Bivanje v njej je v glavnem izkoristil za izpopolnjevanje znanja. Tako je končal politični kurz na Leninski šoli, po šestmesečni zaposlitvi v neki tovarni pa je nadaljeval z organiziranim študijem marksistične filozofije. Vmes je bil nekaj časa tudi cenzor v »Glavlitu« v Moskvi.

Tako usposobljen za ilegalno partijsko delo je odšel leta 1936 ponovno v Pariz, odkoder pa je že oktobra istega leta odšel v Španijo, kjer se je do leta 1939 boril v mednarodnih brigadah. Bil je najprej šef kadrovskega oddelka 3. brigade in to do poletja 1938. Nato pa je bil na fronti komandant mitraljeske čete.

Po umiku republikanske vojske v Francijo je bil kratek čas interniran v koncentracijskem taborišču Gurs. Iz taborišča je pobegnil po naročilu partije in odšel v Pariz, kjer se je pripravil na odhod v Etiopijo. V tej od italijanskega fašizma zasluženi deželi je uspešno sodeloval v bojih od aprila 1939 do jeseni 1940. Takrat pa se je vrnil v Francijo, kjer je bil v Parizu aretiran in poslan v taborišče mednarodnih brigad v Bernet, od tam pa v zapor Kastros, iz katerega je 1942 leta pobegnil in se bojeval v vrstah francoskih partizanov, ki so ga napotili v južno Francijo.

Po nalogu KPI so ga januarja leta 1944 poslali v Italijo, kjer je organiziral odpor v pokrajini Liguriji. Tu je bil pokrajinski komandant 6. operativne cone severne Italije, nazadnje pa je bil komandant Genove.

V Jugoslavijo je prišel junija 1945. leta in je bil najprej v Beogradu in nato v Ljubljani, odkoder se je vrnil v Trst, kjer je prevzel zelo pomembne funkcije. Tudi v Kopru mu jih ni manjkalo. Po upokojitvi se je v glavnem posvetil pisanju spominov in nalogam, ki jih je opravljal v sekciji španskih borcev pri republiškem odboru Zveze združenj borcev NOV.

Slava njegovemu spominu!

IVAN KREFT

Težko je v tem trenutku, ko besede zastajajo v grlu, izreči tiste prave besede v imenu njegovih soborcev, tovarišev in prijateljev, ki se nemi poslednjič poslavljamo od Toneta.

Zavedamo se, da polagamo v grob borca, ki pooseblja nekaj desetletij revolucionarne borbe Primorskega ljudstva in tržaškega delavstva.

Nikoli ne bo mogoče do konca razvozlati edinstveno revolucionarno pot Toneta Ukmarja, ki se je skoraj dve desetletji skrival pod tujim imenom, boril na bojnih poljih štirih različnih dežel s herojskim požrtvovanjem, vedno pa na barikadah revolucionarnih bojov delavskega razreda.

V šestih desetletjih revolucionarnega dela Toneta Ukmarja je tudi svet spremenil svojo podobo in to samo po zaslugi Tonetu podobnih brezkompromisnih borcev, ki jim je klic: Proletarci vseh dežel – združite se, pomenil več kot življenje.

Tone Ukmar se je odlikoval po svoji iznajdljivosti in izrednem občutku za orientacijo. V težkih žasih ilegalnega dela je velikokrat prepotoval Italijo, Nemčijo, Anglijo, Skandinavijo in Sovjetsko zvezo pa Španijo in Afriko in policiji ni nikoli uspelo, da bi ga odkrila.

V sebi je znal kriti odločnost in pogum ter izredno mero dobrosrčnosti in ljudskosti, ki so lastnosti resničnih revolucionarjev. To so odlike, ki s časom ne zbledijo in skupaj z njimi raste svetla podoba resničnega borca za novi svet, svet bratstva in svobode.

Tak se nam Tone odkriva tudi sedaj, ko nemo strmino v njegov grob in se poslavljamo od tovariša, borca in prijatelja, ki je zadnja tri desetletja polnil življenje tega mesta, ki ga je zaslužno proglasilo za svojega častnega občana.

Tone, slava Ti!

Julij Beltram

Svečanost v Rudniku pri
Radomljah

Vabimo borce, aktiviste, mladino in druge občane občin Domžale in Kamnika na svečanost, ki bo 6. januarja 1979 ob 10. uri v Rudniku pri Radomljah.

Počastili bomo spomin na borce in borke, ki so padli na pragu svobode kot člani kamniškega okrožja.

Občinski odbor ZZB NOV

Domžale

Obvestilo

Zveza združenj borcev NOV občine Ljubljana-Center obvešča, da so se iz dosedanjih prostorov v

Ljubljani, Komenskega ulice 7/II, preselili v prostore na Resljevi cesti 14/III, soba 12 in 13. Kličite jih na telefonsko številko 325-161, int. 48 in 49. Zadržali bodo tudi dosedanje (direktno) številke telefona 316-081, ki jo bodo uporabljali od januarja 1979 dalje, ko bo opravljen prenos telefona.

Čestitka

Delovnemu kolektivu kemične tovarne Belinka v Šentjakobu ob Savi in Gradbenemu podjetju Bežigrad – želi Združenje borcev NOV »Urške Zatlje« v letu 1979 polno delovnih uspehov.

Košček partizanstva

Predstavljamo vam nekaj fotografskih utrinkov s partizanskega mitinga v Cerknici, ki smo ga pripravili 22. decembra

Franc Hvalič, naš Bolte

Zbrali smo se v vasi Loke, na pragu hiše, v kateri se je rodil 10. aprila 1908, v revni kmečki družini, naš španski borec in politkomisar NOV – Franc Hvalič, s partizanskim imenom Bolte. Zbrali smo se zato, da mu na hiši, kjer se je rodil, odkrijemo spominsko ploščo, počastimo njegov spomin in se tako oddolžimo za vse, kar je storil za nas, saj se je vse življenje boril za naš boljši današnji čas, za zgraditev socializma.

Padel je 21. marca 1945. leta, ob 16. uri popoldan, naš Bolte, zadet od krogle nemškega okupatorja, kot politkomisar Komande goriškega vojnega področja:

Ko se je s spremljevalcem tovarišem Avgustom Tavčarjem-Tinčetom vračal iz 9. korpusa, na Kras v vas Sveto na Komando goriškega vojnega področja, sta zvedela, da je na Spodnjem krasu nemška ofenziva. Odšla sta v vas Preserje pri Komni, kjer sta pri prvi hiši ugotovila, da je v vasi okoli 220 Nemcev. Srečno sta se umaknila in nadaljevala pot v smeri vasi Volčji grad. Tam sta se priključila jurišnemu bataljonu 30. divizije in se skupaj z njimi umikala v smeri Tomačevice in Kobjeglave. Pred Kobjeglavo je jurišni bataljon počival. Z komandantom sta se dogovorila, da bo ta odšel v vas Kobjeglavo, kjer bo organiziral večerjo za borce njegovega bataljona; po večerji pa miting, na katerem naj bi imel govor naš politkomisar Bolte. Ko pa je bataljon prišel bližje Kobjeglave, je opazil po cesti iz smeri Gabrovica proti Kobjeglavi čez 200 sovražnih vojakov, se je ta razvrstil za borbo. Bolte in Tinče pa sta odšla jugozahodno z namenom, da opazujeta, če pride do boja, da sovržnik ne bi presenetil borce bataljona. Misleč, da se je sovržnik vrnil v postojanko Koprivo, nista opazila sovražne zasede pred Kobjeglavo. Ko jih je ta zaseda pozvala za predajo, sta skočila iz vaše poti na njivo. Bilo pa je že prepozno, kajti pri prvem rafalu iz strojnice, je bil Bolte smrtno ranjen, njegov spremljevalec Tinče pa težje ranjen, skozi koleno leve noge. Bolte je kot star, izkušen borec takoj spoznal, da ni rešitve zanj, zato je izročil vse pomembne dokumente Tinčetu, mu naro-

čil, da se naprej umika sam in če ostane živ, naj izroči še zadnji pozdrav njegovi materi. Tinče se je nato zavlekel v bližnje grmovje, kjer ga je našel komandant bataljona, njihova bolničarka mu je nudila prvo pomoč, nato so ga borci prenesli v pokretno bolnico goriškega vojnega področja v vas Gabrovica pri Komni. Sam sem bil v tem času poklican na 9. korpus v Čepovan, saj se je bližal zadnji udar po okupator-

borec in spomeničar iz narodnoosvobodilne borbe. Imel je odlike, ki jih imajo redki med nami: bil je skromen človek, zaveden proletarec in sposoben politkomisar, zato je užival ugled in zaupanje tako pri borcih, kot pri civilnem prebivalstvu. Ko je četrta armada JLA prodirala spomladi 1945 po Dalmaciji in Istri proti Trstu, je bilo na Primorskem ob proходу četnikov in drugih sodelavcev okupatorja delo zaledne

Franc Hvalič, na fotografiji v sredini

ju za osvoboditev Primorske.

Bolte je bil pokopan v Kobjeglavi. Ko je bil nekaj let za tem zgrajen padlim borcem spomenik in grobnica na Trnovem, so bili njegovi posmrtni ostanki prenešeni v to grobnico.

Naš Franc Hvalič-Bolte je bil razumen in razgledan človek, zato je razumel težnjo primorskega ljudstva, s katerim je bil povezan vse življenje. V vseh pogledih razreden in preudaren človek. Njegovi ukrepi so bili zmeri, odločni in učinkoviti. Bil je marksist in svoje bogate revolucionarne izkušnje je znal prenašati na druge. Povsod, kjer je živel in delal, je spodbujal ljudi k boju in revoluciji, bodisi kot predvojni komunist, poznejši španski

vojaške oblasti, kot drugih organov in enot iz dneva v dan bolj težavno in nevarno, vendar Bolte ni klonil. Vse svoje moči je posvetil revoluciji in borbi za osvoboditev zatiranih in tlačanih, zlasti pa še za osvoboditev narodov Jugoslavije, zato je dal vse – dal je svoje življenje.

Zato draga mladina: »Čuvajte pridobitve narodnoosvobodilne borbe, za katere so padali najboljši borci, med njimi tudi naš Bolte. Imejte ga za zgled, borite se za samoupravne družbene odnose in družbeno samoupravljanje. Pri tem delu pa morate biti enotni in složni, takšni, kot so bile vaše starejše generacije med narodnoosvobodilno borbo.

Karel Kumš

Kaj menite o TV-15

Sklenili smo, da bomo v zadnji letošnji številki našega časnika namenili posebno pozornost našim dolgoletnim naročnikom. Dopisnikom smo prepustili izbiro sogovornikov. Po nekaj tednih pa se je v našem uredništvu nabralo toliko pogovorov, da vseh ni bilo mogoče objaviti. In o čem so naši naročniki spregovorili? O TV-15. O tovarišu, ki jih obišče vsak teden, da bi jim predstavil košček nepozabnega obdobja iz let naše oborožene revolucije, da bi jim predstavil potek današnjih revolucionarnih prizadevanj. Prav gotovo je za vse, ki si prizadevamo uresničevati pomembno poslanstvo glasila borčevske organizacije, na moč pomembno, koliko imamo pri tem uspeha. Ocene naših bralcev, ki smo jih zabeležili na štirih časopisnih straneh, razumemo kot letno inventuro. Kot je prijetno biti ponosen na dobro opravljeno delo, je tudi odgovorno delo načrtovati – vselej je treba biti boljši.

Samo še to; z vso odgovornostjo se zavedamo, da bomo morali tehtne pripombe naših bralcev upoštevati. Pričakujemo pa, da boste tudi vi, spoštovani bralci TV-15, upoštevali naše možnosti, ki še vedno niso takšne, kot bi morale biti.

Želimo vam prijetno branje.

Več o SLO

Tomo Kipa

TOMO KIPA, Pesnica, rezervni major: »V našem kraju je okoli 30 naročnikov TV-15. Jaz ga prebiram že dolga leta. V zadnjem času je bilo prek tega tednika posredovanih ogromno izkušenj iz NOB. Gre za različne zvrsti sestavkov, v katerih so posamezni avtorji obravnavali posamezne dogodke. Tako naj bi bilo tudi v bodoče. Bolj in bolj ko se čas odmika, toliko bolj je treba, da smo pozorni do posameznih dogajanj iz NOB. Mislim, da vse izkušnje iz NOB še vedno niso izkoriščene v celoti.

V TV-15 naj bi bilo več sestavkov o splošnem ljudskem odporu v novih pogojih. Mislim pri tem tudi na to, kako se je v posameznih krajih uveljavila družbena samozaščita, kako sodelujejo RVS z družbenopolitičnimi organizacijami in z ostalimi obrambnimi strukturami.

Mislim, da bi bilo prav, če bi bili v TV-15 objavljeni posamezni dokumenti iz NOB, denimo o delovanju VOS na posameznih območjih. K taki objavi naj bi, seveda, sledil ustrezen komentar. Ljudje namreč to radi berejo. Po mojem bi bilo trenutno zelo aktualno, če bi bili objavljeni sestavki o pohodu Štirinajste divizije na Štajersko in na Pohorje. Dogaja se namreč, da so si podatki o tem, koliko jih je krenilo in potem prišlo, zelo različni. V Mariboru bo februarja prihodnje leto srečanje borcev Štirinajste. Tudi tovrstno gradivo bi RVS starešinam pri strokovnem izpopolnjevanju še kako prav prišlo!«

TV-15 zelo cenim

Franc Čarf

FRANC ČARF, Maribor, sodelavec NOB: »Čeprav sem med mlajšimi naročniki TV-15, ga zelo cenim, saj je zanimiv in raznolik. Tega tednika sam sicer ne berem, ker sem stoprocentni invalid, moja vidljivost je le tri odstotna, vendar mi žena vsako številko prebere z največjim veseljem. In ko jo takole poslušam, me posamezni sestavki zelo pritegnejo. Doživeti je nekaj, drugače pa je to napisati, vendar so sestavki v TV-15 napisani zelo živo. Sam sem namreč doživel marsikaj, med drugim tudi trimesečni gestapovski preiskovalni zapor v Mariboru in si kaj lahko predstavljam, kaj vse smo morali prestati.

Prek TV-15 sem zvedel za veliko stvari, kaj se je dogajalo med vojno recimo na Notranjskem, Dolenjskem, Primorskem itd. In tudi ljudje v teh krajih so zvedeli, kaj se je dogajalo pri nas na Štajerskem, oziroma v Mariboru med vojno. Če ne bi bil naročnik na TV-15 bi imel zanesljiv občutek, da sem za nekaj prikrajsan, tako ga cenim!«

Zapisal: Drago Miklavc

TV-15 prebiram pozno v noč

Alojz Krpan-Aleksander

Alojz Krpan-Aleksander se je rodil v Volčji Dragi, sedaj pa živi v Novi Gorici. Z OF je začel sodelovati aprila 1942, v NOV pa je stopil 12. septembra istega leta.

»Ko izide nova številka TV-15 ga prebiram tudi pozno v noč. Menim pa, da je premalo člankov s Primorske. Več bi morali pisati o tematiki NOB, manj o sedanjem dogajanju. Če hočemo prenašati revolucionarne tradicije NOB na mlade, potem moramo več pisati o takratnih dogodkih. Tudi sam sem precej pisal o takratnih dogodkih, tako o goriški fronti, o Janku Premrlu-Vojku itd. Vsakemu, ki me obišče sem pripravljen pripovedovati.«

TV-15 poklonil vnukom

Jože Pahor-Sever

Jože Pahor-Sever se je rodil v Hudem Logu na Krasu. V partizane je šel 12. septembra 1942. Osvoboditev je dočkal kot član pokrajinske gospodarske komisije na Volčjem gradu pri Komnu.

»Naš časopis berem že od začetka. Menim, da je v glavnem dober, seveda pa imam tudi pripombe. Menim, da vse prevečkrat posvečate preveč prostora pisanju o enem samem kraju, ko v samem sestavku, razen v uvodu, ni ničesar več o NOB. Mladinska stran je izredno ljubka, lahko bi jo celo razširili. Nekateri članki novinarjev so premalo jasni. Pisati je treba jasno. Da je premalo člankov o Primorski pa smo krivi tudi sami. Včasih je številka dobra od prve do zadnje strani, kot je bil primer 14. decembra. Prav bi bilo, da bi pripravili več pogovorov z ljudmi, kot to delate na zadnji strani.«

Mladi naj več pišejo

Franc Martinuč-Dušan Silni

Franc Martinuč – Dušan Silni se je rodil v Renčah. V partizane je odšel 15. marca 1943 v 1. kraško četo.

»Doma imam shranjene vse številke našega tovariša. V zadnjem času spet pridobiva na kvaliteti. Doma ga beremo vsi. Ljudi na Primorskem izredno zanimajo tudi razni pravni nasveti, tolmačenje raznih pravic in podobno. So primeri, ko si ljudje med seboj TV-15 izposojajo. Menim, da je sedanja cena dostopna za večino ljudi. Mladi bi morali več pisati v TV-15. Predvsem o svojih zapažanjih z različnih praznov, komemoracij in drugih prireditev. Preveč je v časopisu polemik in obtožb, prav pa bi bilo, da gredo v objavo res preverjeni članki. Menim tudi, da bi lahko našli na straneh TV-15 več prostora članki o delovanju naših osnovnih organizacij.«

Le tako naprej

Franc Vidič

Franc Vidič je bil rojen v Spodnjem Nekovem pri Kanalu. Začetki njegovega sodelovanja z NOB segajo v leto 1942. Med partizane pa je z drugimi mladinci iz rojstne vasi odšel 18. januarja 1943.

»Prav je da veliko pišete o raznih spremembah predpisov, ki zadevajo borce in aktiviste. Le tako naprej. Ljudje so prek TV-15 seznanjeni s stvarmi, ki jih izredno zanimajo. Predlagam, da bi TV-15 bolj sodeloval pri sedanjih akcijah popisovanja grobov padlih borcev. Povem samo primer! Novogoriška borčevska organizacija ima grobnico na Trnovem nad Novo Gorico, v kateri je pokopanih 268 borcev, od tega je znanih le okoli 100. Prek časopisa nam bi lahko pomagali svojci in znanci padlih. Sicer pa v časopisu preberem prav vse. Še posebej se mi dopade opis konkretnih dogodkov iz NOB.«

Preberemo vse

Stanko Lisjak

Stanko Lisjak se je rodil v Spodnji Branici. Zaradi sodelovanja s partizani je bil leta 1942 aretiran v Kanalu, nato pa so ga prepeljali v Goriške zapore in nato na Sicilijo.

»Zelo rad prebiram list. Z njim sem v vsem zadovoljen. Problematika, ki jo obravnava je celovita. Vsebinsko je bogat in konkreten. Všeč mi je, da se v časopisu pojavljajo tudi mladi. Tu mislim predvsem na mladinsko stran. Morda bi veljalo razmisliti o razširitvi tega prostora. Rad berem razne dogodivščine, lotim pa se tudi križank. Prav bi bilo, da bi bila tematika križank bolj obarvana s tematiko NOB. TV-15 rada prebirata tudi žena in sin. Preberemo pa vse, od začetka do konca.

Besedilo in foto: Jani Alič

TV-15 me spominja na sina

Marija Golob

MARIJA GOLOB, 79-letna upokojenka iz Stojncev na Ptujskem polju. V NOV je izgubila sina Franca, ki je padel 9. februarja 1945 leta. V njen dom sem prišel ravno v trenutku, ko je sedela za mizo ter brala TV-15.

»Veste, slabo vidim in že sem mislila časnik TV-15 odpovedati, a tega ne morem storiti zato, ker ga tako rada berem. V njem je mnogo spominov na padle partizane. Tedaj se še vedno spomnim na svojega sina. Imel je še toliko načrtov pa je po njegovem življenju segla izdajalska roka.

TV-15 mi je še posebej všeč, ker v njem prav zadnji čas mnogo piše o junaštvih, tragedijah borcev, o velikih sinovih, materah in hčerah naše domovine. Vedno rada pogledam rubriko o umrlih članih ZB. Tudi tehnično je zelo sodobno urejen, le včasih so kakšni članki zelo dolgi, a jih kljub temu preberem do konca.

Naj ljudje vedo...

Dana Feguš

DANA FEGUŠ, rojena v Dolu pri Hrastniku. Tam je živela tudi med vojno. Njen oče Adolf je bil med NOB aktivist OF. Dana pa je bila takoj po končani vojni premeščena v Markovce, kjer je ostala do danes.

»Časopis TV-15 dobivam v osnovni šoli v Markovcih, kjer poučujem. Moram priznati, da ga redno prebiram. To še posebej, ker moramo ravno prosvetni delavci biti dobro seznanjeni z narodnoosvobodilnim bojem naših narodov in narodnosti, kar bi se morali zavedati vsi, ki imajo na skrbi vzgojo in izobraževanje naših otrok, naše mladine.

Zelo rada pogledam stran o ljudeh, ki jih ni več med nami in včasih katerega med njimi prepoznam po fotografiji. Kot pomanjkljivost naj povem, da v TV-15 precej pogrešam rubriko o partizanskem humorju. Za zgled je lahko revija Kurirček!

Zapišite tudi to, da me je zelo prizadelo to, ko je neki Borut Otrin v Gunceljah, sicer povsem »legalno«, a vendar brez človeškega srca, uničil dom 84-letne partizanske matere Terezije Strle, kar se je zgodilo ravno v času, ko je bil kongres ZZB NOV Jugoslavije v Budvi. Vesela sem, da ste temu namenili kar dve strani v TV-15. Naj ljudje vedo...« nam je vsa ogorčena dejala.

Ostanite takšni kot ste

Janez Lesjak

JANEZ LESJAK, delavec v tovarni glinice v Kidričevem, živi na mali kmetiji v Podlehniku v Halozah. Gradi si novo hišo. Zanimivo je, da je bil tudi med zadnjo vojno v tem kraju in da se je tedaj kot vojni ujetnik imenoval Sternthal. Je rezervni vodnik JLA.

»Časopis Naš tovariš vsak petek težko pričakujemo. Zelo rada in običajno kar prva ga prečita moja žena Terezija. Tako že od nje prve izvem, kaj v njem piše in kaj naj najprej sam preberem. Mene posebej zanima rubrika o SLO in samozaščiti, ki je pravzaprav nekakšna prednja straža naše obrambe. Z zadovoljstvom ugotavljam, da je uredništvo TV-15 posvetilo več prostora jugoslovanski revoluciji, junakom našega časa, naše revolucije. Hočem reči, da ne objavljate prispevkov samo iz ožje domovine Slovenije, ampak pišete tudi o junakih, dogodkih iz drugih naših bratskih republik. S tem tudi naš časopis doprinaša velik delež k enotnosti in monolitnosti naših narodov in narodnosti.

Nič kritičnega nimam povedati, nasprotno: TV-15 naj ostane takšen kot je – Naš tovariš, ki nas pravzaprav uči, da moramo biti vedno pripravljeni stopiti na branik naše s krvjo priborjene svobode. Tudi oblikovno mi zelo ugaja. Ne bi pa škodovalo, če bi bila v njem včasih kakšna stran, v barvah!«

Premalo novic s Štajerske

Franc Pelcl

FRANC PELCL, kmet iz Tržca pri Vidmu, nedaleč od Ptuja, udeleženec NOB od leta 1943. Bil na Sremski fronti trikrat ranjen, je 60 odstotni vojni invalid, oče treh otrok.

»Na TV-15 sem naročen od vsega začetka. Radi ga berejo tudi moji otroci. Naš tovariš je tudi edini časopis, na katerega sem naročen, saj naročnina ni previ-

soka ter jo lahko plača vsakdo, kdor pač resnično rad sledi revolucionarnim tradicijam naše velike epopeje.

Zadovoljen sem, ker v TV-15 obravnavate vsa borčevska vprašanja, zakonodajo, opozarjate, svetujete borcem. Grajam pa, ker je v TV-15 premalo zastopana Štajerska pa tudi Pomurje. Potrebno bi bilo razširiti mrežo dobrih dopisnikov s tega območja. Mene recimo med drugim zanima, kaj delajo številne krajevne organizacije ZB NOV na podeželju. Kako prenašajo revolucionarne tradicije NOV na mlajše generacije? Premalo pišete s tega območja o številnih srečanjih borcev NOV, odkrivanju spominskih obeležij, ki sicer v slovenskem prostoru ne pomenijo mnogo. Toliko več pa pomenijo za kraj, da o pomenu in namenu že niti ne izgubljam besed. Te dogodke bi bilo potrebno objaviti skupaj s fotografijo, ki že same po sebi mnogo povedo!«

Tekst in foto: Franjo Hovnik

Kako živijo danes borci

Venceslav Platiša

V Počah pri Cerknem je na pročelju hiše vzdana spominska plošča enemu prvih aktivistov OF na Cerk-ljanskem Jakobu Platiši-Francu. V tej hiši živi sedaj njegov brat Venceslav Platiša, nekdanji borec Gradni-kove brigade in 31. divizije.

TV-15 prihaja v njihovo hišo že od vsega začetka. V njem ga najbolj zanimajo dogodki iz NOB in današnje življenje borcev. Tudi proslave in razna srečanja ga vedno zanimajo. Želi, da bi TV-15 ostal tak tudi v prihodnje, da bi bil še bolj borčevski in da bi ga rada prebiral tudi mladina in tako spoznavala borbo in žrtve, ki so bile potrebne, da smo dosegli to, kar danes imamo!

Večkrat pojdite v Brkine

Ciril Kumar

CIRIL KUMAR je bil rojen v Srednji Kanomlji. Zaradi tega ker je brat odšel v partizane so Italijani domačijo izropali, vse člane družine pa internirali. Cirila so zaradi mladostnosti izpustili. Za njim so se vrnil tudi ostali člani družine, le oče je za vedno ostal v Mauthausnu. Mladi Ciril se je vključil v delo OF. Zdaj pa je že 14 let zaposlen kot tajnik občinskega odbora ZZB NOV v Idriji.

Ciril pravi, da mu v TV-15 ni všeč, če je v njem preveč polemičnih prispevkov, kajti iz teh je zares težko ugotoviti pravo resnico. Tudi nekateri kraji so po Cirilovem mnenju še premalo zastopani. Na Brkine smo skoraj pozabili, nam očita. Novinarji bi imeli v Brkinih še veliko zanimivega gradiva, seveda pa naj bi bili ti prispevki iz Brkinov vezani na dogodke iz NOB, ki se še vedno prepletajo s sedanostjo. Sicer pa je TV-15 po Cirilovem mnenju in mnenju nekaterih članov ZB priljubljen časopis tako med borci, kot pri članih družine in mladini.

Z NAŠIMI NAROČNIKI NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI

Najti morate pot do mlade generacije

Jernej Lapajne

Jernej Lapajne je bil rojen v Jagerščah pri Cerknem. Sedaj živi v Spodnji Idriji kot upokojeni rudar idrijskega rudnika živega srebra.

V Čepovanu se je vključil v partizanske vrste in bil v vaški zaščiti Kosovelove brigade.

»V TV-15 imam najrajši rubriko »Iz naših krajev« in »Imeli smo ljudi«. Tudi dogodki in doživljaji med NOB napisani v TV-15 mi ne uidejo. Želim le, da bi bil TV-15 še bolj borčevski, seveda pa morate najti pot tudi do mlade generacije!«

Slikal in napisal: Janez Jeram

Več o internirancih

Marija Kadunc

Marija Kadunc iz Grosupljega: »Mislim da to ni le časopis za nas, ki smo doživljali NOB in vse, kar se je dogajalo v tistih časih, temveč da je to tudi izredno zanimivo branje za mlade. To kar napišejo nekdanji udeleženci kake bitke ali aktivisti, ki so bili priča pomembnemu dogodku, lahko to mnogo bolj približajo bralcu, kot pa zgodovinska kronika, ali celo večkrat pusto učenje letnic in datumov v šolah.

Pogrešam več pisanja o internirancih. To me zanima iz povsem osebnih razlogov, ker sem bila sama v internaciji. Od avgusta 1942 sem bila najprej v italijanskem taborišču in potem v Ravensbrücku. O internirancih bi se dalo napisati še marsikaj zanimivega, ker je to manj podrobno obdelano področje, kot dogodki na domačih tleh. V internaciji je šlo tudi za mnogo bolj posamične izkušnje in tegobe, saj se ni mogel oblikovati kolektiv, kot se je v partizanski enoti.

V zadnjem času je o naši občini zapisano tudi v TV-15 več, prej pa sem močno pogrešala da je ostalo nezabeleženo naše delo in naši uspehi pa tudi srečanja in praznovanja. Mislim, da bi morala biti vsa področja ves čas zastopana v časopisu in to približno enakomerno. Tako je branje zanimivo za vsakogar po celotni Sloveniji.«

Pri nas ima prednost TV-15

Janez Celarc

»Jaz temu časopisu ne bi kaj dodajal in nič jemal. Zdi se mi resnično zelo uspel koncept in sem izredno zadovoljen. Meni pa se zdi kot na mojo kožo napisan in

ga zato tudi rad vzamem v roke. Kljub temu, da imamo v hiši šest časopisov in od tega dva dnevna in še radio in televizijo, dajem prednost ravno TV-15. Morda zato, ker piše o stvareh, ki so tako zelo vezane na preteklost – tudi mojo in našo preteklost – in se mi zdi prav, da o njej vedno kaj povemo, saj je to herojska zgodovina. To poslanstvo pa izpolnjuje v veliki meri ravno ta časnik,« pravi **Janez Celarc** iz Stične pri Ivančni gorici. »Edino kar bi si želel je več vesti o delu naših organizacij na terenu. Pa ne zato, ker bi menil, da mora biti ta ali oni krajevni funkcionar v časopisu, temveč zaradi tega, da vidimo kakšen utrip je drugje in da to lahko primerjamo.

Seveda pa bi rad videl tudi o svojem kraju kaj več zapisanega, saj se mi včasih zdi, da smo kar malo pozabljeni, čeprav se je na našem območju dogajalo veliko pomembnih dogodkov. No, sicer pa ima takšne želje verjetno vsak za svoj kraj,« je še dodal Janez Celarc.

Več vesti iz domačega kraja

Stane Prijatelj

»Moram priznati da si včasih kaj sposodim iz tega časopisa in priznam, da mi pri delu v organizaciji ZB vedno prav pride, pravi **Stane Prijatelj** iz Trebnjega. »Časopis se mi zdi zanimiv za širok krog bralcev in to je tudi namen. Mislim, da je sedanja usmeritev časopisa dobra. Svojo nalogo informatorja se mi zdi da izpolnjuje zelo dobro. Morda pa bi morali dodati časopisu določeno rubriko z aktualnimi dogodki, tako, da bi bili bralci, ki nimajo drugih časopisov, obveščeni o vsemu. TV-15 seže namreč v marsikatero hišo kjer drugega časopisa ni.

Pohvala velja časopisu tudi zaradi skrbi za mladi rod. Marsikateri časopis – tudi naši osrednji – je zane-maril mlade bralce, medtem ko TV-15 skrbi tudi za njih. Mislim da je to zelo dobro.

To, da bi rad videl kaj več iz domačega kraja je res. Rad pa bi prebiral v tem časopisu kakšen podlistek o protifašističnih gibanjih v drugih deželah. O teh gibanjih bi kazalo pisati, če so bila patriotska in protifašistična, četudi niso bila usmerjena v socialistično revolucijo, kot je bila naša.«

Več aktualnih novic

Alojz Vraničar

»Pri nas v hiši je TV-15 edini časopis. TV-15 nikoli ne odložim, ne da bi ga prebral v celoti. Meni se zdi zelo dober in ga rad prebiram. Pa tudi ostali v družini ga radi vzamejo v roke, ker se jim zdi zanimiv. Najbolj me razveseli, kadar je kaj z Dolenjske ali pa iz Bele krajine od koder sem doma,« pravi **Alojz Vraničar** iz Mačkovca pri Novem mestu. »Pogrešam pa v TV-15 objave o različnih prireditvah in srečanjih pa tudi izletih nekdanjih borcev. To naju z ženo zanima saj se takih srečanj rada udeleživa. Tega mislim, da bi lahko bilo več. Sicer se namreč zgodi, da mnogi zvemo za

kakšno prireditev šele potem, ko je že bila ali pa sloh ne!

Mislim da bi moralo v TV-15 sodelovati še več posameznikov. To pa je seveda stvar nas bralcev, saj vem, da so strani našega časopisa odprte nam vsem. Prav rad preberem razlago ali opis kakega dogodka, kot ga je občutil posameznik. Pri vsaki taki stvari je del nekega doživetja in vedno je nekaj novega saj ima vsak svojo predstavo in svoj spomin. To je zanimivo tudi za tiste, ki dogodek poznajo in vedo vso zgodovino. Oseben opis pa je le zanimiv.

Imeli smo ljudi se mi zdi rubrika ki marsikomu veliko pomeni, saj svojci ne morejo obveščati vsakogar posebej, ki se je z ramo ob rami z nekom boril, da ga je naša družba izgubila. Čeprav so nekateri menda bili proti tej rubriki, se meni zdi dobra!

Dobro bi bilo če bi TV-15 prinašal tudi kaj novic iz siceršnjega življenja. Temu bi lahko namenili recimo pol strani, saj nam je mnogim to edini časopis ki ga imamo!«

Tekst in foto: Milovan Dimitrić

Objavite, če se borcem godi krivica

Ivan Dežman-Janček

Ivan Dežman-Janček iz Žirovnice je bil aktivist od 1941. leta. Bil je tudi komandir čete Kokrškega odreda. Sedaj je upokojen in prav te dni praznuje svoj 70. rojstni dan.

»Na TV-15 sem naročen že od vsega začetka,« pravi. »Z ženo Marijo ga vsakokrat vsega prebereva. Nad tem, kaj so storili Strletovi mami iz Guncelj sva se zelo razburjala. Kaj mar res nimamo borci toliko moči, da bi taka dejanja preprečili.

V TV-15 nama je prav vse všeč, vendar še več bi bilo treba pisati o tovarštvu, prijateljstvu, složnosti. Več pišite o tem, če se borcem godi krivica!

Za razširitev časopisa bi kazalo kaj napisati tudi za kmete, saj prav ti kaj radi posegajo po tovrstni literaturi!«

Žal jih večina molči

Zdravko Kotnik

Zdravko Kotnik iz Mojstrane je bil najprej aktivist, borec udarnega minerskega voda »Triglav« in obveščevalec.

Tudi Zdravko je naročnik TV-15 od vsega začetka. Pravi, da ima prav vsak borec bogat in svojstven življenjepis. Žal pa večina borcev molči, vendar, če bi prišel do njih novinar bi lahko veliko zvedel. Pri tem pa je še posebej poudaril, da bi bilo treba večkrat objavljati krivice, ki se gode posameznikom in natančno imenovati tiste, ki te povzročajo.

Zdravko, odkar je v pokoju, se še s posebno zagnanostjo loteva slikarstva in zbira razne posebnosti. Meni, da naj bi bila v prihodnje naslovna stran še bolj privlačna, te inik pa bolj vsebinski in z manj reklamnimi oglasi!

Tekst in foto: Branko Blenkuš

ET Z NAŠIMI NAROČNIKI NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI

NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI

Všeč so mi članki, ki razkrivajo krivico

Tone Jernejčič

Tone Jernejčič, doma je iz Slivic in je član krajevne organizacije ZB NOV Unec pri Rakeku.

»TV-15 prejemam že od vsega začetka. Menim, da bi bili borci brez tega časopisa sila osiromašeni. Pred več leti je bil TV-15 zelo dober, zatem je bil nekaj let slabši, sedaj pa je dobil zopet tisto mesto, ko si ga vsi želimo. To raven bi moral obdržati.

Posebno všeč so mi kritični članki, to so prispevki, v katerih se razkriva krivica ali pa del nje, ki se borcu ali partizanski materi dela. S takim načinom pisanja bi moral naš časopis nadaljevati.

TV-15 pa ni priljubljen samo med borci, temveč kaj radi posegajo po njem tudi drugi bralci. Pri nas na Uncu bi težko našli člana ZB, ki ni naročnik. Kljub temu, da je naš kraj soramerno majhen imamo več kot sto naročnikov TV-15.

Še vedno pa me velikokrat spremlja občutek, ko berem nekatere prispevke, da so posamezni dogodki iz NOB opisani preveč iz vojaškega vidika, vse premalo pa iz gledišča delovanja raznih organizacij, kot so to OF, SKOJ, AFŽ ter mladinske in pionirske organizacije.

Nisem pristaš javnih polemik, najmanj pa polemik iz naše revolucije, kajti za našo zgodovino NOB se natančno ve kakšna je bila in taka mora tudi ostati!«

Najmanj me zanimajo vesti iz naših krajev

Tone Pirc

Tone Pirc je doma iz Velikih Blok in je član krajevne organizacije ZB NOV Bloška planota v kateri je dobra polovica vseh njihovih članov naročena na TV-15.

»Večkrat se s soborci«, pravi Tone, »pogovarjamo o vsebini našega časopisa. Mnenja so dokaj različna. Nekoč je bil bolj preprost, bolj naš, namenjen samo nam borcem. Zdaj pa je tudi list invalidov, članov ZRVS, mladine in ostalih in prav je da je tako široko zastavljen.

V TV-15 najprej preberem dogodke iz NOB, nato stran, ki je namenjena naši borčevski zakonodaji in pa rubriko »Imeli smo ljudi«. Všeč mi je tudi stran, ki jo namenjate mladini, najmanj pa me zanimajo vesti iz naših krajev ker so preveč suhoparno pisane in večkrat napisane z drobnim tiskom.

TV-15 je tudi list invalidov in prav bi bilo, če bi več pisali o delu in življenju invalidov. Vsekakor pa si želimo še več raznih podlistkov v nadaljevanjih in več dogodkov iz NOB, ki naj bodo osvetljeni tudi iz drugih strani, ne samo iz vojaških, kajti to je v sedanjem konceptu splošnega ljudskega odpora zelo pomembno!«

TV-15 naj bo naš, domač, borčevski

Janez Truden

Janez Truden, član krajevne organizacije ZB NOV Cerknica:

»Že vrsto let sem naročen na TV-15. Všeč mi je in zelo bi ga pogrešal, če ne bi več prihajal v našo hišo. Še vedno najprej pogledam rubriko »Imeli smo ljudi«. Zelo sem bil vesel, ko je uredništvo začelo ponovno objavljati slike umrlih tovarišev. Pogrešam pa objavljanje zgodb v nadaljevanjih v obliki podlistkov.

Ne bi smeli biti tako resen časopis, temveč preprost, naš, domač, borčevski. Prav je, da ima mladina svojo stran, saj naš časopis prebirajo tudi mladi pa tudi nas starejše zanima, kaj pišejo mladi!«

Za mladino in poznejše rodove

Rezka Razdrih

Rezka Razdrih je doma iz Vrhnike v Loški dolini in je članica krajevne organizacije ZB NOV Loška dolina.

»Naročena sem na več časopisov,« pripoveduje

Rezka, »vendar mi je TV-15 najbolj pri srcu. Komaj čakam četrta, da mi poštar prinese časopis. Prečitam ga do zadnje vrstice. V TV-15 sem že večkrat objavila svoje prispevke, ker menim, da morajo biti zapisani in ohranjeni današnji mladini in poznejšim rodovom.

Se marsikateri borec bi moral svoje dogodke iz NOB napisati, da ne bi odšli iz pozabe. Krajevne organizacije ZB bi se morale za to bolj zavzeti. Borci umiramo in z nami gredo številni dogodki, ki ne bi smeli toniti v pozabo.

Všeč mi je, da ima naš časopis tudi mladinsko stran. Prav pa bi bilo, če bi objavljali še več prispevkov mater-bork iz drugih republik in predstavljali nam bralcem borke za delavske pravice iz drugih držav. Na fotografije ne bi smeli pozabiti.

Se posebno pa mi je všeč druga stran lista, kjer posamezni pisci pišejo dogodke iz NOB in se že v prihodnji številki oglasi nekdo drugi in popravi morebitne netočne podatke. In to je tudi prav, kajti naša zgodovina mora temeljiti na resnici!«

Pred leti je bil TV-15 bolj domač

Lado Žnidaršič

Lado Žnidaršič je doma iz Markovca in je član krajevne organizacije ZB NOV Loška dolina.

»Na TV-15 sem naročen že od vsega začetka in ga skupaj z ženo temeljito prečitava. Zdi se mi, da je bil pred leti še bolj enostaven, bolj domač in več je bilo v njem preprosto pisanih dogodkov iz NOB. Sedaj je bolj posodobljen in prilagojen času. Menim pa, da je bilo še vedno premalo napisanega o trpljenju ljudi v taboriščih. Predvsem pa mi je bilo všeč, da so ljudje sami pisali kako so doživljali te težke trenutke. Prav bi bilo, če bi v TV-15 namenili posebno prilogo v kateri bi objavljali prispevke s področja ZRVS in ljudske obrambe. Tako bi več prostora ostalo za prispevke iz borčevske problematike, ki jo ravno ni malo.

Reklamni oglasi ne bi smeli najti prostora v TV-15, čeprav vem, da je to eden poglavitnih virov dohodka. Naš časopis bi moral dobiti dotacijo, kakršno potrebuje. Tudi o socialni problematiki bi morali pisati več in to realno, ne po ovinkih in sleherni borec bi moral biti naročen na TV-15, saj to je vendar naš časopis. In prav na tem področju dela so krajevne in občinske organizacije ZB vse premalo storile.«

Na humor preveč pozabljamo

Marija Majetič

Marija Majetič je tudi član krajevne organizacije ZB NOV Loška dolina in je doma iz Babnega polja.

»S TV-15 sem zadovoljna«, pravi. »Všeč sta mi vsebina in oblika. Predvsem je zanimiva prva stran na kateri so napovedani vsi pomembni prispevki. Ker je velika večina naročnikov TV-15 tudi iz vrst kmetov, bi kazalo, da bi kdaj objavili tudi kakšne strokovne kmetijske napotke, predvsem pa pisali več o delu in življenju ljudi na vasi. Tudi na humor ne bi smeli tako pozabljati, kot pozabljate sedaj. Mnogi borci so že ostareli, številni med njimi so živčni, prav vsi pa se radi smejemo. Prejokali in pretrpeli smo že med vojno preveč! Menim, da bi bilo prav, če bi se našla možnost, da bi članom naše borčevske organizacije na kakšen način omogočili cenejši nakup knjig, predvsem tistih, ki pišejo o naši borbi!«

Zbral in pripravil: Slavko Berglez

NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI

NAGRADNA KRIŽANKA št. 170

»BETI« METLIKA

Razpis nagradne križanke

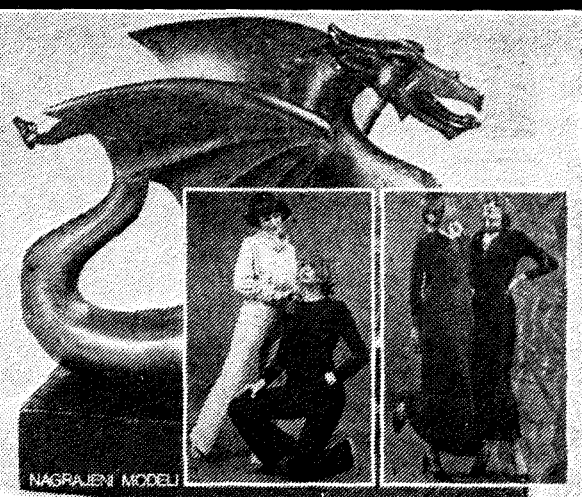
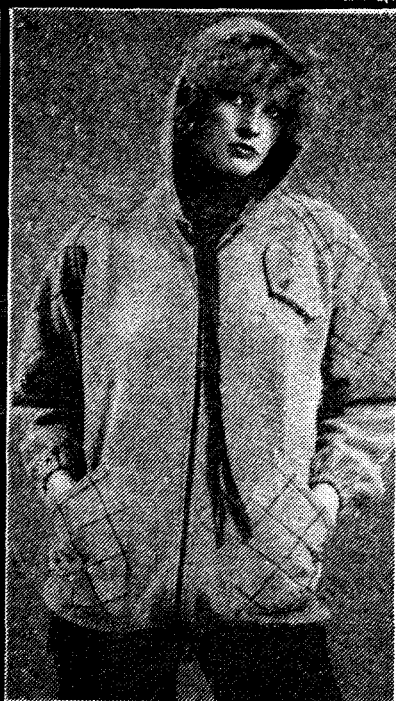
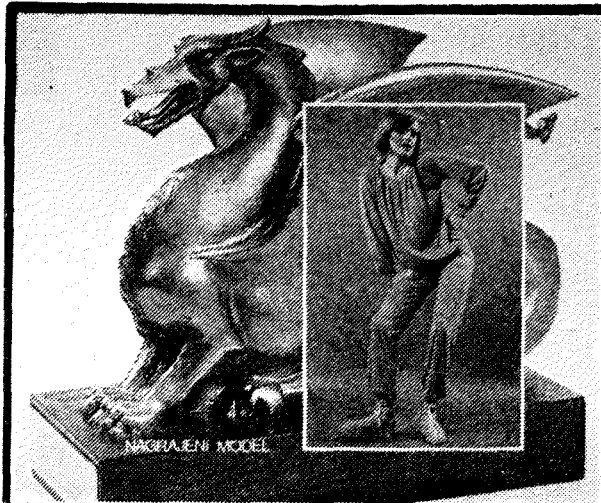
Belokranjska trikotna industrija »BETI« Metlika je vam za letošnje novoletne praznike podarila nagradno križanko s čestitkami za SREČNO IN VESELO NOVO LETO 1979!

Uredništvo in uprava TV-15, bralci in reševalci križank enako želijo »BETI« Metlika z željo za čim boljši poslovni uspeh v letu 1979 in da bi tudi v prihodnje reševali njene križanke! Rešitve te nagradne križanke pošljite na upravo časopisa TV-15 do 15. 1. 1979 z oznako »križanka 170«.

Žreb bo razdelil tri nagrade: keramično vazo in dva stenska krožnika reševalcem, ki bodo križanko pravilno rešili. Nagrade so iz naše poslovalnice Založbe BOREC v Ljubljani, Titova 17.

SREČNO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO ŽELI

uredništvo in uprava TV-15.

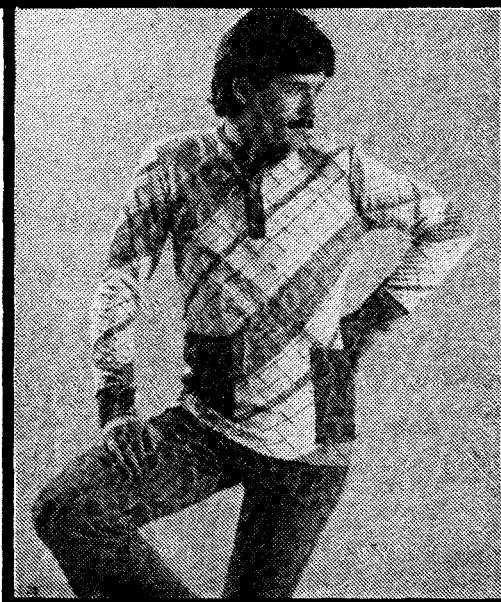
SESTAVIL: KOPRIVSEK	IZDELOVALEC MAKET	VRSTA VIŠNJE	PREBIVALEC PORABJA	FINSKO JEZERO	„BETI“							POTOVALNA TORBA	PLANET	LITIJ	PREBIVALCI ISTRE			
OVITKI					RIMSKA 4													
RADIKAL NH ₄						▽	OTOK OB SUMATRI	PREDPOVERJE	HOKEJSKI KLUB	▽	▽	⚠	OČRT VZKLIK NA BIKOBOVBAN					
POTUJOČA SKUPINA									GLAD						VRSTA STEBLA			
DRŽAVNA BLAGAJNA					NAJVEČJA ŽIVAL				BOG SONCA JUTROVO						DEL PTICE			
TE					NAROČILO									REKA NA SLOVAŠKEM	RANER ZVEZDA V „ORLU“			
DALMATIN. Ž.I ME				ADAM BOHORIC	PREBIVALEC ASIRIJE MONTENO							NIKO KOVAČ	JUŽNI SADEŽ ANTON OCVIRK					
RACMAN						TEŽA EMBALAŽE	JAN IVO ŠARENICA V OČESU			STROKOV.ZA ANALIZO MESTO V SVICI						EKVI- VALENT		
																		
									IME ČRKE			OSVEŽILNA PIJAČA					SELEN	
									KONICA								ČAR	
						LAŠKI KOSTANJ							KANON	NALEPKAR	ZLO PRI ST.PERZIH VRSTA PRI- STOJBINE			
ANTIČNI FILOZOFO													MESTO V ČILU SAMOTNOST					
IMOVINA									BELEŽKA					MIHEVC EDO	SLABO OKRASJE GL.MESTO TURČIJE			

Nagradni kupon št. 170

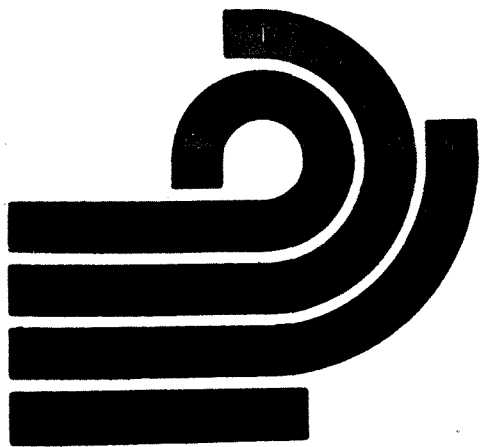
Priimek in ime _____

Točen naslov _____

Pošta _____

▷					JURIČ EVGEN HEROJ		
POLOTOK V ISTRI							
HERCE- GOVEC			RAZLIČNI ČRKI			NAZIV	MLEČNI IZDELEK
PUBLICIST VIDMAR			JANEŽ ANGLIJA				
BESEDNE UGANKE							
RADIJ		KEMIČNA PRVINA					

brest cerknica

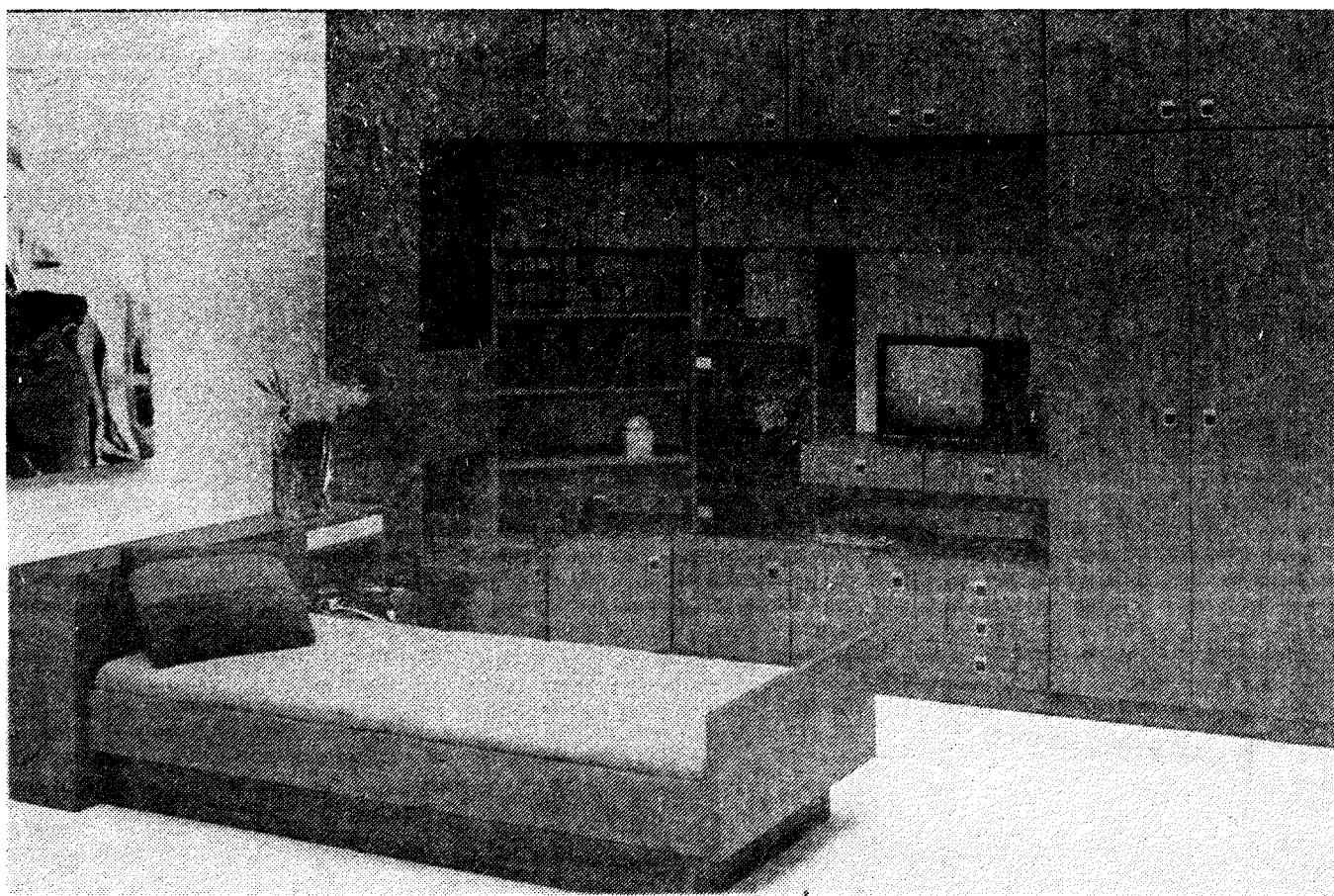
industrija pohištva jugoslavija
telefon 061/791-200 telex 31-167

**Izdelke si lahko
ogledate in kupite v:**

salonu pohištva Brest
Cerknica,

v prodajalni Brest v
Mariboru, Kneza Koclja
6,

v vseh specializiranih
trgovinah s pohištvom.

Samska soba Zala

sedežna garnitura Meta

NAGRADNA KRIŽANKA št. 171

Razpis nagradne križanke

Industrija pohištva »BREST« Cerknica, ena prvih med našimi velikani pohištvene industrije, ki nas s svojo kvaliteto izdelkov nikoli ne razočara, vam, dragi reševalci križank podarja nagradno križanko z najboljšimi željami za novo leto 1979. Mnogo sreče in uspehov želi vsem bralcem!

Rešitve te nagradne križanke pošljite na upravo časopisa TV-15 do 15. 1. 1979 z oznako »križanka 171«.

Žreb bo razdelil tri nagrade: keramično vazo in dva stenska krožnika reševalcem, ki bodo križanko pravilno rešili. Nagrade so iz naše poslovalnice Založbe BOREC v Ljubljani, Titova 17.

uredništvo in uprava TV-15

		EGIPČAN. KRALJICA	SESTAVINA V MAŠČOB.	LJ. GLAS. ATI			ELEMENT. KATASTRO.	GRŠKA ČRKA	KOROŠKI PLES	OMAMA		
DEL OBRAZA					VRSTA PISALA						UČENJE	
FINCI					ŠOP SENA						1 DINAR 100	
MUSLIMAN. POKRIVALO					REKAV ŠPA.						VIS. IGRAL. KARTA	
JOD					ORANJE						KAZALNI ZAJMEK	
EGIPČAN. BOG					RIMSKI BOG LJUBEZNI						OSVEŽILNA PIJAČA	
PLUG					CELOT. DELO						DRAG KAMEN	
FIRŠTENBERG					GLAS. IGRA SOV. FIZIK (1986—)						VRS. PIJAČE	
DEL SKAKALNICE					VRSTA REKLAME						DOMAČA ŽIVAL	
KOŽNI IZRASTEK					EVROPIJ OSEBNI ZAJMEK						IGR. EVA	
UPRAVNI ODBOR					AKADEMSKI KLUB						GLAVNI ŠTEVNIK	
SEVER					VR. PLAZILCA						SLEVENSKI SLIKAR	
GOR. TRAK					T.M. IME						ALŽIRSKO MESTO	
IT. SLIKAR GIULIO					ERIK						KNOCKOUT	
OZEK PAS BLAGA					VELIKA PAPIGA						PISAR	
CLARC					NESPRETNEZ						EDEN OD POPRAVLJA. AVTOMOBIL.	
OPONAŠALEC					PRISTAVA						MADRIDSKI KLUB	
LJUDSKA PRITROILNICA					IVAN TAVČAR						NADAV	
JUŽNI SADEŽ					STROKOVNJ. V KINEMAT.						PREDOVERJE	
RENIS					OKRAJS. ZA STAREJŠI						ROŽEVINA	
PIJAČA ST. SLOVANOV VZKLIK					PRITROILNI						RUSKI PSIHIATER	
VLADIMIR NAZOR					ODMEV POMOČNIK V LABORATOR.						IGRALNI KARTON	
RAOUL DUFY					VRESNICA						VRSTA PIJAČE	
VRESENICA					LJUBEZEN. PESNIŠTVO						NOČ. VAMP. V GER. MIT.	
LAT. VEZNIK					GEOLOSKA DOBA						JAP. IGRA	
TULU					REKA NA POLJSKEM VEZNIK						TULU	
REKA V SZ					VRSTA OBLAČILA						KORALNI OTOK	
ORGAN VIDA					IRIDIJ						STAR DENAR	
ETUI					VRST. SLIK.						IGOR OZIM	
POGORJE V AFRIKI					PESTNER						ČLOVEK KI SE UKVARJA S POLITIKO	
RADIJ					MORO							

Nagradni kupon št. 171

Priimek in ime

.....

Točen naslov

.....

Pošta

OD INVALIDSKEGA PODJETJA »MIZARSTVO – VRBOPLETARSTVO« DO GIGANTA »GARANT«!

Začetek lesne industrije na Polzeli

Klice za nastanek današnje Pohištvne industrije »GARANT« so nastale že leta 1848. V tem času se že omenja domačija z žago, katera je obratovala na levem bregu Struge. Lastnik žage v teh letih je bil domačin Boštjan Štamol. Kasneje jo je pa kupil grof Montekukoli, lastnik gradu na Prešniku.

Leta 1870 je posest kupil E. J. Saeder, od katerega jo je 14 let kasneje kupil Dunajčan Josef Schlossko ter jo pozneje prodal Albertu Dubu iz Dunaja. V tem času je posest že sestavljala žaga za furnir in dvojje gospodarskih poslopij.

Leta 1882 je bila regulirana Savinja in s tem omogočena dejavnost tudi na drugi strani Struge.

Leta 1888 je Dub prodal posestvo Edvardu in Tereziji Lauterbach. Po smrti Terezije Lauterbach, leta 1892, pa je postal lastnik celotnega posestva Edvard Lauterbach.

Februarja 1897. leta je ravnatelj Lauterbachovega podjetja dokupil novo posest na Breški gmajni, na današnjem prostoru Tovarne nogavic. Posest je kupil od Franca in Antonije Košec, ki sta imela tam žago in stope za čreslo. Žaga se je nahajala na prostoru, kjer stoji tako imenovano stanovanje »na žagi«, stopi za čreslo pa na prostoru današnje Tovarne nogavic.

Tako razširjena tovarna je dobila neuradno dve imeni, kateri še danes živita med ljudstvom, in sicer »spodnja tovarna« – današnja Tovarna nogavic in »zgornja tovarna« – današnja Pohištvna industrija »GARANT«.

Tovarna meril

Leta 1896 je Lauterbach spremenil svoje podjetje v Tovarno za izdelavo meril. Težišče povečanega podjetja je želel prenesti na Breško gmajno, kjer je imel več možnosti za širjenje podjetja zaradi lažjega nakupovanja parcel.

Julija leta 1897 je Lauterbach prodal celotno posest tovarnarju Williamu Prymu, ki je že imel podobno podjetje v Weissenbachu ob Triestingu pri Dunajskem Novem mestu.

Prym je prenesel težišče dela v tako imenovano »spodnjo tovarno«. Leta 1903 je začel z gradnjo novih obratov, leta 1906 pa je bila zgrajena še francisova turbina, leta 1909 je bila deloma regulirana Struga in zgrajeni že nekateri pomembni objekti.

V tem času je tovarna meril zaživela v polnem razmahu. V spodnji tovarni je bila groba predelava lesa, v zgornji tovarni pa finejša obdelava lesa in izgotavljanje polizdelkov spodnje tovarne. Del svojih polizdelkov je spodnja tovarna pošiljala na Dunaj, kjer je imel Prym podobno podjetje. Tovarna je izdelovala različna merila, trgovske in mizarske metre, ravnila, trikotnike, šolske škatle, jedra za ustne harmonike itd.

Leta 1911 je spodnja tovarna deloma pogorela.

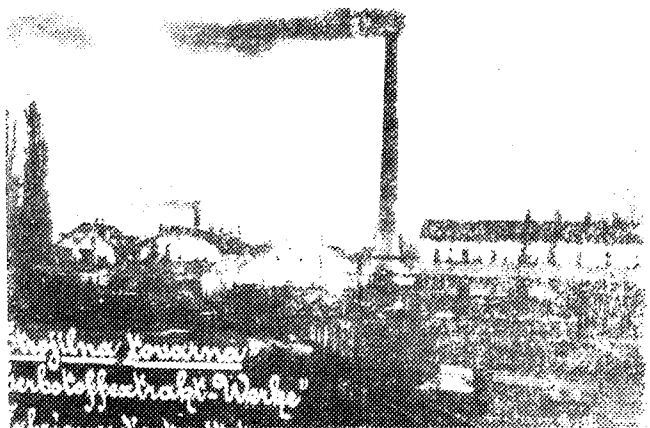
Med prvo svetovno vojno je zgornja tovarna prenehala obratovati. V njej so bili nastanjeni begunci iz Galicije. Leta 1916 je Prym prodal gornjo tovarno dr. Siefridu Wildiju in Karlu Kurku, še prej pa je odpeljal vse stroje na Dunaj.

Zgornjo tovarno sta lastnika preuredila in začela s proizvodnjo tanina, spodnja tovarna je še nekaj časa obratovala ter izdelovala polizdelke, ki so jih vozili na Dunaj. Leta 1921 pa je spodnja tovarna prešla pod nadzor države, ter nekaj časa živetarila pod imenom Tovarna lesnih izdelkov. Leta 1926 pa je bila uradna sprememba poslovanja podjetja, pod nazivom »Polzela tovarna navadnih in tkanih pletenin«, ker je tudi začetek tekstilne industrije na Polzeli.

Od tega leta dalje sta postali na Polzeli dve ločeni tovarni.

Strojilna tovarna

Preurejena gornja tovarna je bila zgrajena na desnem bregu Struge, ki se je razvila za takratne čase v veliko tovarno strojil.

Zgornja tovarna je dobila po letu 1916 ime »Strojilna tovarna«. Strojila je dobivala iz kostonjevega in hrastovega lesa, katerega je kupovala v bližnji in daljni okolici. Po dokončani preureditvi Strojilne tovarne se je le-ta neuradno delila na staro in novo tovarno, z ozirom na čas izgradnje tovarniških prostorov.

Leta 1917 so zgradili še današnje električno centralo, katera je do leta 1922 proizvajala istosmerno električno energijo, nakar so jo preuredili za proizvodnjo izmeničnega toka.

Elektrarna, ki je še danes v uporabi, je proizvajala električno energijo tudi za široko potrošnjo: za Polzelo. Topovlje in Poljče, konec električne napeljave pa je bil pri današnji Ingradovi žagi na Gomilskem.

Tovarna strojil je v letu 1920 zaposlovala 2 inženirja in najmanj 200 delavcev.

Leta 1923 so delavci prvič stavkali in delno uspeli pri povišanju plač. Leta 1924 so delavci organizirali stavko in tudi to pot uspeli.

Obdobje propadanja

Nekdanji delavci so menja, da je bila za propad podjetja največ kriva tožnja dr. Wildija, da bi zaslužil čimveč denarja v krajšem času. Zaradi poznejših, verjetno prenikskih zaslužkov, je ustavil proizvodnjo in prodal tovarno v celoti nekemu Ljubljancu. V obratovanju je ostala le električna centrala na vodni pogon, ki je še naprej napajala z električno energijo Polzelo, Topovlje ter Poljče tako dolgo, da jo je zamenjala električna energija iz Kranjskih deželnih elektrarn.

Novi lastnik je razprodal tovarniška poslopja po delih tja do leta 1939/40, ko je prodal v obliki opeke največjo stavbo v tovarni novo tovarno. Vse od leta 1924 je bila takratna tovarna, razen elektrarne na vodni pogon, brez vzdrževanja, prodajali so le stroje in opeko, zaradi česar je izredno hitro propadla.

Med drugo svetovno vojno so bile vse preostale stavbe prepuščene le propadanju, leta 1945 pa so še druge stavbe uporabili začasno skladišče materialov, ki so bili zaplenjeni nemški vojski na umiku skozi Savinjsko dolino.

Najstarejši člani kolektiva s prvim upravnikom tov. Jelenom ob proslavi 30-letnice.

Borba za obstanek in ponovni vzpon

Leta 1947 so bili tovarniški objekti in tovarniško ozemlje nacionalizirani, nacionaliziral jih je OLO Celje–okolica.

Krajevna organizacija ZVVI Polzela je dobila iniciativo od Zveznega odbora ZVVI iz Beograda, naj ustanovi podjetje. Ernest Jelen, takratni obrtnik v Polzeli, je posodil svoje lesnooddelovalne stroje ustanavljaljočemu se podjetju in s tem praktično omogočil nastanek podjetja, hkrati pa je prevzel dolžnost upravnika novega podjetja, za kar ga je imenoval Okrajni odbor ZVVI. Novo podjetje je bilo uradno registrirano 1. 8. 1948 kot invalidsko podjetje mizarstvo Polzela. Konec leta 1948 je podjetje zaposlovalo 40 delavcev.

Namen ustanovitve podjetja ni bil samo, da se ustanovi tovarna za zaposlitev invalidov, ampak, da se na Polzeli, ki ima veliko zaledje lesnih mas in zadostno število KV mizarskega kadra, ustanovi lesna industrija.

Zanimivo je to, da so takratne lokalne politične organizacije nasprotovale tej politiki še potem, ko je že OLO Celje odstopil tovarniške prostore ZVVI za ustanovitev podjetja in zahtevale, da se tovarna v celoti poruši, opeka pa porabi za izgradnjo kmetijske zadruge in zadržnega doma.

V ustanovljenem podjetju zaposleni delavci so se vztrajno borili za obstoj podjetja in v tem boju tudi uspeli.

Leta 1948 sta bili na hitro obnovljeni in preurejeni za obratovanje dve stavbi. Tov. Jelen je posodil invalidskemu podjetju krožno žago, mizni rezkar, debelinski stroj, poravnalnik ter razno ročno orodje. Podjetje je začelo z izdelavo raznih artiklov, katere je prej izdeloval Ernest Jelen še kot obrtnik, med drugim tudi imitirane spalnice, vendar brez površinske obdelave. Poleg teh artiklov pa je tovarna izdelovala okna in vrata, ker so bili ti izdelki dirigirani od takratnega OLO Celje in so se izdelovali po planu le za Beograd in še nekatera druga mesta.

Ob koncu leta 1948 je tovarna dobila iz Šentjurja pri Celju še več rabljenih strojev, kot so debelinski stroj, poravnalnik, tračna žaga in cirkularka.

Leta 1949 se je začela obnavljati sedanja stara strojna delavnica oziroma del bivše stare tovarne. Ta stavba se je dvignila za eno nadstropje, uredili so se podi in stropi ter se je tako zgradba usposobila za proizvodnjo.

V letu 1949 je podjetje začelo s proizvodnjo imitiranih spalnic, delavnica je bila v pritličju enonadstropne stanovanjske hiše, na levem bregu Struge. Istega leta je bila popravljena in pognana turbina ter montiran rabljen generator, ki ga je podjetje dobilo iz nacionalizirane Šribarjeve elektrarne.

Leta 1949 so bile v sedanjem prostoru jedilnice urejene pisarne, v pritličju sedanjih poslovnih prostorov pa je delovala mehanična delavnica. V tem letu je podjetje zaposlovalo že 76 delavcev.

Leta 1950 se je strojni oddelek tovarne preselil v prostore sedanje površinske delavnice, ročna delavnica pa v prvo nadstropje iste stavbe. Drugo nadstropje te stavbe, ki je že bilo dokončano, pa se je uredilo v delavnico za vajence.

Invalidsko podjetje Mizarstvo – vrbopletarstvo

9. septembra 1950 je delovni kolektiv izvolil prvi delavski svet in upravni odbor, hkrati pa je bilo podjetje ponovno registrirano, tokrat kot Mizarstvo – vrbopletarstvo Polzela, ker se je takratnemu invalidskemu podjetju Mizarstvo pridružila na zahtevo OLO Celje še dejavnost vrbopletarstva. Naročila za pletene izdelke je dejal OLO Celje, ravno tako pa je opravljal analizo tržišča za tovrstne izdelke.

Že leto dni pred tem – torej leta 1949 – je bil v podjetju tečaj invalidov za vrbopletarsko obrt. Ta dejavnost se je pozneje razširila, tako da je zavzela prvo in drugo nadstropje današnje stare upravne zgradbe in del današnje ročne delavnice. Vrbopletarska delavnica je izdelovala fotelje, mize, stole, otroške košare, stojala za rože, razne košare itd. iz surove vrbe, kuhane vrbe, lakirane, nelakirane, barvane itd. Nekateri vrbopletarski izdelki so se izredno dobro plasirali tudi na tujem tržišču.

Sprva je vrbopletarstvo izredno pomagalo prebroditi težave mizarske dejavnosti, ki je takrat zašla v krizo. Ta kriza v mizarski dejavnosti je trajala do leta 1955.

Medtem ko se je vrbopletarska dejavnost v prvih letih novega podjetja vzpenjala, mizarska nazadovala; prodaja imitiranih spalnic se je ustavila, proizvodnja pa je ostala brez osnovnega izdelka, kar je imelo za posledico, da je mizarstvo bilo prisiljeno delati vse vrste uslug in uslužnostnih del.

Nepravilno pojmovanje samoupravljanja in kriza mizarske ter za tem vrbopletarske dejavnosti je imela za posledico, da je bila v podjetju leta 1953 uvedena prisilna uprava. Leta 1954 so bili voljeni novi samoupravni organi.

Tovarna pohištva

Po likvidaciji vrbopletarstva se je tovarna 3. 7. 1954 preimenovala v Tovarno pohištva Polzela. Ob Koncu tega leta je podjetje zaposlovalo že 97 ljudi.

Do leta 1957 je tovarna izdelovala razno galanterijsko pohištvo za izvoz, individualna naročila in razne izdelke po naročilu v manjših serijah, furnirane in nefurnirane.

To leto in leto 1958 je bilo prelomnica za podjetje, kajti podjetje je ponovno pričelo s proizvodnjo imitiranih spalnic.

Konstrukcija in oblika teh spalnic se je sicer spreminjala in izpopolnjevala, vendar osnova je ostala ista – okvirna konstrukcija in imitirane površine spalnic.

Večja investicijska dela v tem času so bila: leta 1959 skladišče suhega lesa, leta 1960 sedanji novi del montaže, prva komora sušilnice in obrat družbene prehrane.

Pohištvna industrija »Garant«

30. septembra 1961 sta se na iniciativo SO Žalec, Tovarna pohištva Polzela in Lesno podjetje Šempeter združila v novo tovarno pod nazivom Pohištvna industrija »Garant« Polzela.

Lesno podjetje Šempeter je zapadlo v težavo zaradi tega, ker ni imelo osnovnega izdelka za proizvodnjo, predvidevalo pa se je, da bo ta združitev ustvarila veliko in ekonomsko trdno podjetje. Vse te želje se niso uresničile, ker š obrat vse do leta 1964 ni imel rešenega proizvodnega asortimana. Ta obrat je večinoma izdeloval pohištvo za izvoz, vendar tako raznovrstno, da je imel vsako leto več sto vrst različnih proizvodov.

Polzelski obrat je ves ta čas izdeloval izključno spalnice z imitirano površino in s tem izdelkom ustvarjal dohodek, ki je omogočil obstoj podjetja kot celote.

Leta 1962 je bil bistveni napredek pri imitiranju pohištvenih površin, z ozirom na industrijsko proizvodnjo, ko so začeli uporabljati posebne priprave za imitiranje z valji.

Večja investicija v tem času na Polzeli je bila izgradnja druge sušilne komore za rezan les, izgradnja nove kotlarne, izgradnja transformatorja, preureditev električne instalacije v strojni delavnici, izgradnja nove hale za takratno strojno obdelavo lesa.

Polzela – delovna enota Savinje

Prvega januarja 1964 se je Pohištvna industrija GARANT Polzela priključila k LIK Savinji Celje kot delovna enota Polzela s samostojnim obračunom.

Proizvodnja na Polzeli je ostala enaka, šempetrski obrat pa je dobil bolj začrtano poslovno politiko in svoj osnovni izdelek – mize – večinoma za izvoz. Takrat je obrat Polzela izgubil iz svojega sestava obrat žago v Podvinu.

Polzela – delovna enota brez samostojnega obračuna

Po prvem januarju 1965 pa posluje delovna enota Polzela kot delovna enota Savinje Celje, brez samostojnega obračuna.

To pot je prišel obrat Polzela v krizo, ki jo je povzročila sprememba proizvodnega programa, to je opustitev spalnic in preusmeritev v izdelavo drobnega pohištva z zreduciranjem kapacitet.

Ponovno pohištvna industrija »Garant«

Vse te težave in perspektivni problemi so kolektiv obrata Polzela privedli do tega, da se je odločil za odcepitev od Savinje Celje – obrata Šempeter.

S 1. junijem 1965 je bil do takrat – polzelski proizvodni obrat Savinje ponovno registriran kot Pohištvna industrija »Garant« Polzela, s tem imenom pa posluje še danes.

Glavne investicije po letu 1965 so bile: izgradnja odesovalnih naprav, postavitev žagarskega obrata s širokolistno tračno žago, izgradnja kompresorske postaje z napeljavo odcepov v obratnih prostorih, menjava transformatorjev v trafo postaji, izdelana in montirana je bila brizgalna kabina za brizganje materialov za površinsko obdelavo pohištva in razširjen je bil tovarni vozni park od prejšnjih dveh na pet tovarnih vozil.

Pomemben prehod na modernizacijo proizvodnega poteka in kvalitetejšo proizvodnjo pa beležimo v letu 1960, ko je podjetju uspelo nabaviti najodobnejši stroj za imitiranje furnirjev na osnovi valjčnega nanosa lesne teksture na plošče: Takšno tehnologijo so imele takrat osvojene zahodne države Švica, Zahodna Nemčija, Francija in Italija. Nabava tega stroja in prehod na to zvrst tehnološke obdelave plošč v proizvodnji pohištva je za Garant pomembno še posebej iz razloga, ker je bila s tem dana smer bodočega razvoja in same tehnologije kot edinemu resnemu proizvajalcu te vrste pohištva v Jugoslaviji. Tako je bil postavljen tudi sam program proizvodnje cenejših spalnic, dnevnih sob in drugega kosovnega pohištva za širši krog kupcev doma in na tujem ter tako osvojen prehod na masovnejšo serijsko proizvodnjo. V letu 1968 je podjetje zaposlovalo že 230 delavcev. Vrednost proizvodnje je znašala takrat 1750 milijonov dinarjev. V obdobju 1968 do 1970 je podjetje nabavilo še en tiskarski stroj ter več samostojnih pohištveno obdelovalnih strojev, ki so bili nujno potrebni za kompletno obdelavo omenjene serijske proizvodnje ter nabavljena nova sušilna komora za sušenje lesa.

Nadaljnje faze izgradnje proizvodnih kapacitet in modernizacije proizvodnega procesa so se v obdobju zadnjih osmih let odvijale takole: v letu 1970–1972 je bila zgrajena proizvodna hala površine 3300 m² za potrebe strojne obdelave pohištvenih sklopov, ter tako izprazen dosedanji prostor te obdelave, v katerega je bila kasneje nameščena nova kompletna linija površinske obdelave. Dodatno k tej hali je bila zgrajena skladiščna hala površine ca. 1000 m² za potrebe skladiščenja lesnih tvoriv, grobi razrez plošč in priprava drugih osnovnih surovin za proizvodnjo. Obenem je bila nabavljena kompletna strojna oprema za proizvodnjo strojne obdelave pohištvenih sklopov, nabavljeni stroj za razrez plošč ter druga manjša strojna oprema.

V letih 1972–1974 je bila v programu popolna obnova površinske obdelave pohištvenih sklopov z nabavo tovrstne linije in k temu primerne strojne opreme, istočasno pa izvršena adaptacija prostorov za tovrstno obdelavo pohištva. Istočasno je bila zgrajena nova kotlovnica, kompresorska postaja in skladišče gotovih izdelkov s površino ca. 2500 m².

V letih 1975–1977 so bila vložena investicijska sredstva za nabavo dodatne strojne opreme za linijsko proizvodnjo strojne obdelave plošč, nabavljena kompletna linija pretočne stiskalnice in druga potrebna strojna oprema za strojno obdelavo. Vzoredno s tem je bil obnovljen vozni park, urejevanje zunanjih proizvodnih prostorov ter druga vlaganja za potrebe normalnega proizvodnega procesa. V letu 1977 je bil zgrajen aneks k proizvodni hali za potrebe furnirnice in druge stranske dejavnosti v skupni površini 350 m².

Skupna vrednost vloženih investicijskih sredstev za razširjen obseg poslovanja in modernizacije proizvodnega procesa je v zadnjih 10 letih znašala 60.000.000 dinarjev.

Zaposlenost se je dvignila od 230 zaposlenih v letih 1968 na 390 zaposlenih v letu 1978.

Gibanje proizvodnje za obdobje 1968–1978 se je odvijalo takole:

	milij. dinarjev
1968	1.750
1969	1.950
1970	2.760
1971	3.366
1972	4.734
1973	5.965
1974	8.132
1975	9.600
1976	10.500
1977	15.600
1978	predvideno 20.600 milij. dinarjev

Investicijski program in plan razvoja

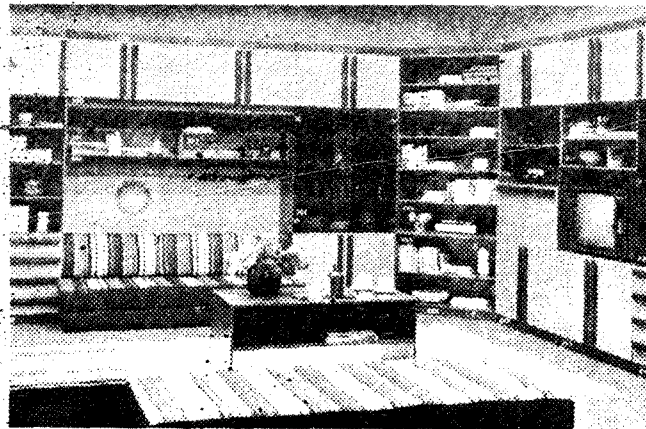
Investicijski program, sprejet že v letu 1977, ki se bo izvajal v obdobju 1978 do 1980, pa zajema investicijska vlaganja v skupni vrednosti ca. 5 milij. dinarjev, katera sredstva so namenjena predvsem za:

- izgradnja poslovnega objekta
- izgradnja delavnic in garaž za vzdrževanje
- izgradnja skladišča repromateriala
- nabava opreme za montažni oddelek
- nabava opreme za strojno obdelavo
- obnova odsesovanja v strojni obdelavi
- nabava novega kotla na kombinirano gorivo
- obnova voznega parka itd.

Nadaljnji 5-letni program investicijskih vlaganj za normalno in razširjeno reprodukcijo, to je v obdobju 1980–1985 pa predvideva izgradnjo novih prostorov za medfazna skladišča, montažo pohištva v izmeri ca. 2000 m², ter izgradnjo skladiščnih prostorov za gotove izdelke v površini 3000 m², preureditev sedanjih skladiščnih prostorov v proizvodnje prostore, prestavitev žage ter nabava potrebne strojne opreme za dopolnilno lastno proizvodnjo in povečano poslovanje.

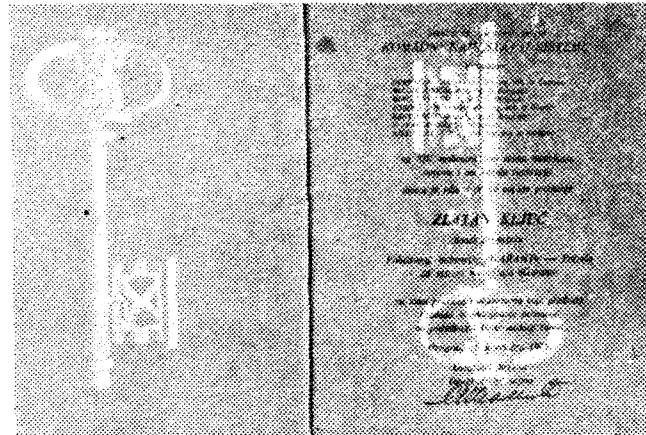
proizvodni program:

Glede proizvodnega programa je potrebno poudariti, da je bila že osnovna dejavnost podjetja od ustanovitve dalje izdelava pohištva iz plošč okvirne konstrukcije (in kasneje iverice s površinsko obdelavo), imitacijo furnirja, ki s tehniko tiskanja dosega videz in kvaliteto furnirnega pohištva.

Ta način obdelave plošč je bil v programu proizvodnje do leta 1973, na kar je podjetje z uvedbo sodobne linije za površinsko obdelavo prešlo na uporabo iverice, katera je istočasno omogočila konstrukcijske spremembe programov in s tem tudi prehod na proizvodnjo sodobnejših tovrstnih izdelkov.

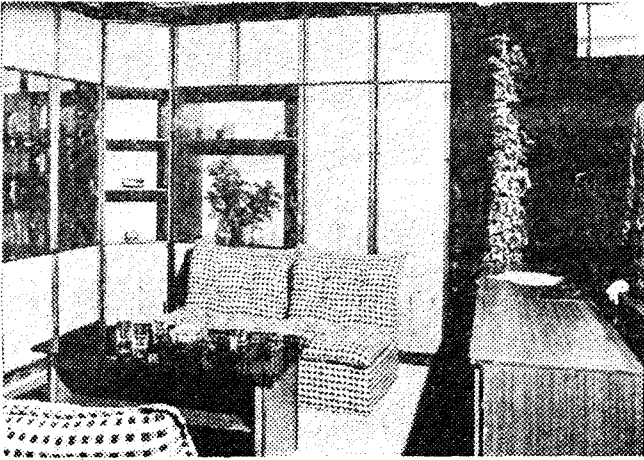
Do leta 1974 je proizvodni program zajemal le spalnice, manjše kombinirane omare in kosovno pohištvo. Zaradi hitre rasti fizičnega obsega proizvodnje in tako do takrat preozkega programa je bil prehod k dopolnitvi tega izredno nujen. V sodelovanju z Inštitutom za industrijsko oblikovanje v Ljubljani pod vodstvom prog. ing. arhitekta Kralja je podjetju uspelo izdelati dodatni komponibilni program takšne širine, da lahko z njim opremimo več namensko stanovanjske prostore. Ta program je izredno uspel, saj je bil v Beogradu leta 1975 nagrajen z zlatim ključem, kar je najvišje priznanje za pohištvene izdelke.

Od leta 1975 dalje je redno vsako leto dopolnjen proizvodni program z obogateno površinsko in konstrukcijsko obdelavo, kar je privedlo tudi do proizvodne furnirnega in z masivnim lesom obogatene pohištva.

S tako razširjenim in kvalitetnim programom dopolnjenim s proizvodi kooperantov za tapacirano pohištvo »Sobota« Murska Sobota, »Stjepan Sekulić« Nova Gradiška in »Hrast« Čakovec in proizvodni masovnega pohištva »Lesnina« TOZD »Sopota« Radeče, je podjetju uspelo razširiti krog svojih kupcev in tako uspešno zadovoljevati vedno večje zahteve tržišča.

Poleg navedenega je omeniti tudi program pohištva namenjen za izvoz, ki obsega izdelavo posebnih visokih omar za Libijsko tržišče in drugo

kovosno pohištvo za deleže v razvoju, s posebnimi zahtevami tega trga. Že v letošnjem letu je znašal izvoz preko 15% skupne proizvodnje.

Za vse navedene dosežke in hiter razvoj podjetja gre veliko priznanje vsem kupcem in potrošnikom, ki so osvojili naše proizvode, dobaviteljem za dobavo količinsko in kvalitetno zahtevnejšega repromateriala, bankam in zavarovalnici za finančne premostitve, družbenopolitičnim organizacijam za programske usmeritve in spodbude ter samoupravnim organom, družbenopolitičnim organizacijam in ostalim članom kolektiva, ki so vse-skozi prispevali svoj velik delež k doseženim uspehom.

Delo in razvoj družbenopolitičnih organizacij

Prvo pomembno vlogo v obstoju podjetja je odigrala osnovna organizacija sindikata v letu 1948. Že takrat so bili vsi zaposleni tudi člani sindikata in ravno sindikat je bil pobudnik za organizacijo udarniškega dela pri izgradnji tovarne. Tako so opravili člani kolektiva v dveh letih približno 44.000 udarniških ur.

V letu 1948 je bila ustanovljena v podjetju organizacija ZK in mladinska organizacija (LM).

Za izredno aktivno delovanje je dobila osnovna organizacija sindikata v letu 1949 več pokalov in kot nagrado radio aparat, saj je bila proglašena za najboljšo organizacijo na takratnem področnem odboru sindikata. Imela je organiziran šahovski krožek, strelsko društvo, odbojkarstvo ekipo in dramsko sekcijo.

V letu 1949 je bila ustanovljena v podjetju tudi gasilska četa, katere razvoj in dejavnost pa sta opisana v posebnem članku.

9. septembra 1950 leta je kolektiv izvolil prvi delavski svet in prvega predsednika delavskega sveta – tov. Franca Stepišnika.

Aktivnost članov kolektiva se je nadaljevala in stopnjevala na vseh področjih. Še vedno je bila zelo aktivna osnovna organizacija sindikata, ki je poleg ostalih nalog skrbela tudi za razvedrilo in rekreacijo članov kolektiva. V letu 1951 je med drugim organizirala izlet v Logarsko dolino, kjer se je mudil tovariš Tito in s katerim so se člani kolektiva tudi fotografirali.

Nadaljnja leta so bila za družbenopolitične organizacije leta preizkušeni in trgeda dela. Zaradi krize v mizarski dejavnosti do leta 1955 je bila v podjetju leta 1953 uvedena prisilna uprava, v letu 1954 pa so bili izvoljeni novi samoupravni organi. Aktivna dejavnost družbenopolitičnih organizacij se odraža na hitrem razvoju podjetja in na gospodarsko pomembnih odločitvah kolektiva, kajti odločitev o spremembi dejavnosti in odločitev o pospešenem investicijskem vlaganju je bila sprejeta na samoupravnih organih.

Kljub zavzetemu udejstvovanju na gospodarskem področju pa ni bila zanemarjena skrb za počutje zaposlenih. Osnovna organizacija sindikata je, ob pomoči drugih družbenopolitičnih organizacij v podjetju, v letu 1960 postavila ob morju (v Crikvenici) dve montažni počitniški hišici, namenjeni za rekreacijo članov kolektiva. Kasneje sta bili hišici premeščeni v Biograd in dani v upravljanje Občinski počitniški skupnosti. Z naraščanjem števila zaposlenih je naraščala potreba po novih počitniških kapacitetah. Podjetje je zato nabavilo tri nove montažne počitniške hišice in jih postavilo v Mošeniško Drago. Danes imamo v tem kraju že 8 počitniških hišic, kar potrjuje zadovoljstvo članov kolektiva, ki preživljajo dopust v Mošeniški Dragi. Poleg tega nudimo članom kolektiva bivanje v štirih camp prikolicah, katere je možno premeščati v različna letovišča, odvisno od želje uporabnikov.

Za vse tiste člane kolektiva, ki želijo preživeti dopust v gorskem svetu, pa bo poskrbljeno v bližnji prihodnosti, kajti v načrtu je nakup garsonjere na slovenjegraškem Pohorju.

Pomembno in zavzeto sportno aktivnost beležimo med člani kolektiva zopet v zadnjih petih letih – lahko bi trdili, da je športna aktivnost zaživela z razvojem športnih sindikalnih iger. Ravno v teh igrah smo dosegli vidne rezultate tako v kvaliteti kakor v množičnosti, saj je športna sekcija ena najboljših organiziranih in najboljših opremljenih v žalski občini. Opremo – športne rievizite – so si nabavili člani sekcije z lastnimi sredstvi.

V letu 1974 smo se samoupravno organizirali po določitih nove ustave in iz nje izvirajočih zakonov. Zaživel je delegatski sistem, odločanje neposrednih proizvajalcev je prišlo do izraza.

V letih 1977–1978 smo sprejeli več samoupravnih splošnih aktov, katere so obravnavale vse družbenopolitične organizacije.

30. obletnica obstoja prostovoljnega gasilskega društva »GARANT« Polzela

Letos, ko praznujemo v podjetju 30. obletnico obstoja, se tudi mi gasilci pridružujemo temu jubileju s 30. obletnico delovanja gasilskega društva v delovni organizaciji.

Pred tridesetimi leti je bilo, na pobudo družbenopolitičnih organizacij in nekaterih krajanov Polzele na čelu z organizacijo vojaških vojnih invalidov, ustanovljeno Invalidsko podjetje. Ustanovni člani podjetja so bili tudi ustanovni člani gasilskega društva, ki je bilo ustanovljeno v podjetju še isto leto. V začetku delovanja in še tudi nekaj let pozneje so bili vsi zaposleni tudi člani gasilskega društva.

Velika aktivnost članov gasilskega društva se je obrestovala že v letu 1950, ko je bila nabavljena motorna brizgalna za potrebe društva.

Z razvojem podjetja je rastle število zaposlenih, kateri pa niso bili več izključno domačini in okolišani. Zaradi tega niso imeli interesa, da bi se včlanili v gasilsko društvo podjetja. To dejstvo je spremenilo do takrat valjavno načelo, da bi bili vsi zaposleni tudi člani gasilskega društva. Kljub temu lahko danes ugotavljamo, da to ni spremenilo interesa za delo na področju preventive in požarne varnosti v podjetju in bližnji okolici. Člani gasilskega društva podjetja so se vsa ta leta udeleževali vseh gasilskih akcij in sodelovali na vseh požariščih, če je bilo to potrebno.

Ob dvajseti obletnici obstoja podjetja je bila nabavljena za potrebe gasilskega društva nova motorna brizgalna »Rosenbauer« z vsem pripadajočim orodjem. Gasilsko opremo še vedno popolnujemo in tako lahko trdimo, da je društvo danes zadovoljivo opremljeno. Za takšno razumevanje in skrb se imamo vsekakor zahvaliti samoupravnim organom in vodstvu podjetja. Kljub vsemu pa moramo biti seznanjeni z dejstvom, da smo opremljeni le z osnovnim gasilskim orodjem in da bomo morali spričo modernih in sodobnih tehnoloških postopkov proizvodnje, sorazmerno razvijati tudi opremljenost gasilskega društva, skrbeti za stalno usposabljanje članov gasilskega društva, tako, da bomo tudi v bodoče kos vsem požarnim nevarnostim.

Vsekakor pa ostaja načelo našega društva: čuvati našo skupno imovino, biti vedno pripravljen na nevarnost in nuditi bližnjemu svojo pomoč. Istočasno pa se zavedamo, da je naše osnovno načelo v preventivni dejavnosti in da bi bili v primeru večje katastrofe primorani iskati pomoč pri okoliških gasilskih društvih in poklicnih gasilskih enotah, ki so za ognjeno stihijo bolj in primerneje opremljene.

Končno naj še omenim, da tudi mi gasilci prispevamo svoj delež k izpolnjevanju nalog civilne zaščite, pa naj bo to v podjetju ali v krajevni skupnosti.

V imenu članov gasilskega društva »Garant« Polzela zagotavljam, da bomo tudi v nadalje uspešno in požrtvovalno opravljali svoje naloge in tako prispevali svoj delež k razvoju požarne varnosti v podjetju ter ob sodelovanju z ostalimi društvami ter civilno zaščito še nadalje delovali v interesu in za dobrobit naše samoupravne socialistične družbe.

Predsednik gasilskega društva
Franc Povše

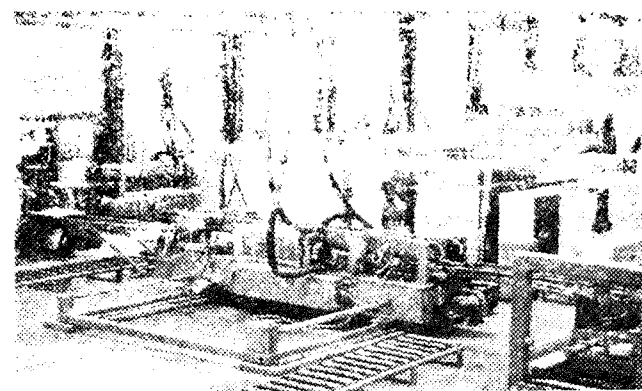
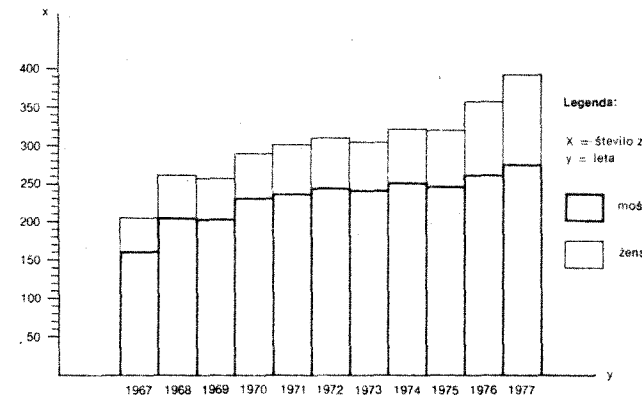
Gibanje kadrov od leta 1967 do 1977

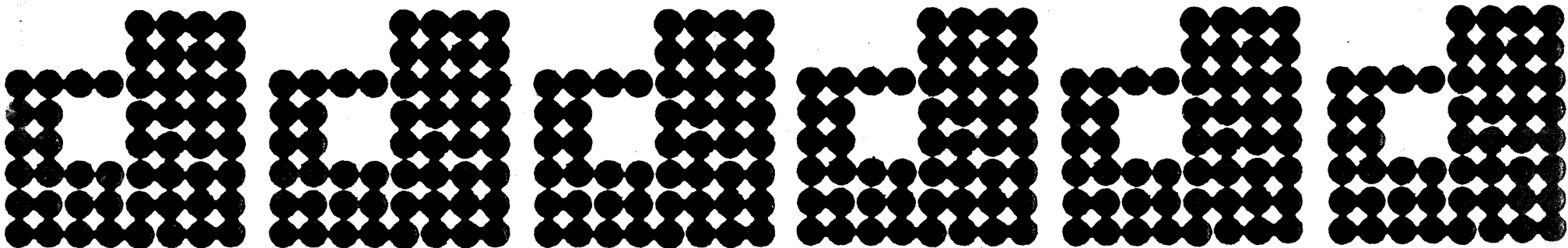
Razvoj Pohištvene industrije »GARANT« POLZELA je v obdobju desetih let zelo napredoval. Proizvodnja pohištva se je povečala, zgrajeni so bili novi objekti, vse to pa je seveda zahtevalo tudi povečanje števila delovne sile.

Konec leta 1967 je bilo zaposlenih 209 delavcev, od tega 160 moških in 49 žensk. Vsa naslednja leta se je število zaposlenih precej spreminjalo, najbolj pa se je povečalo leta 1977 in sicer je bilo na dan 31. 12. zaposlenih 396 delavcev, od tega 275 moških in 121 žensk.

Če opazujemo gibanje zaposlovanja žensk v tem razdobju, vidimo, da se je le-to zelo spreminjalo, kar pa je najpomembnejše, opazimo, da se je ves čas povečevalo. Skupno število zaposlenih žensk leta 1967 je bilo komaj 49, ob koncu lanskega leta pa je že znašalo 121. Največji porast ženske delovne sile je bil v letih 1976 in 1977. V letu 1976 je bilo na novo sprejetih 22 delavk, v letu 1977 pa 23.

LETO	Skupaj zaposlenih	MOŠKI	ŽENSKES
31. 12. 1967	209	160	49
31. 12. 1968	262	209	53
31. 12. 1969	259	206	53
31. 12. 1970	289	231	58
31. 12. 1971	302	237	65
31. 12. 1972	310	244	66
31. 12. 1973	305	239	66
31. 12. 1974	223	251	72
31. 12. 1975	321	245	76
31. 12. 1976	358	260	98
31. 12. 1977	396	275	121

DELO

Tiska časopise, revije,
knjige, publikacije,
razglednice, prospekte
in reklamne tiskovine.

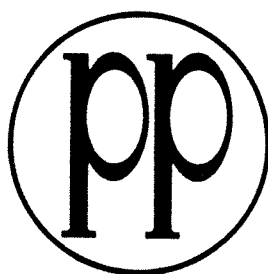
Izdeluje enobarvne in
večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

Časopisno in grafično podjetje,
Ljubljana

V sklopu podjetja je
specializirani obrat za
večbarvni tisk,
lakirnica in
plastificirnica.

Izdaja osrednji
slovenski dnevnik
»DELO«, Teleks, Naši
razgledi, revijo Avto,
revijo Stop, revijo
Jana, Zabavnik

mesokombinat perutnina.ptuj

TOZD:
Perutninske farme
Mesna industrija

Tovarna krmil
PP Commerce
Servis

Obrat za kooperacijo
Ptujška tiskarna
Skupne službe

PIŠČANCI – JAJCA – ZAKLANA PERUTNINA – MESO – MESNI IZDELKI –
KRMILA – DIVJAČINA

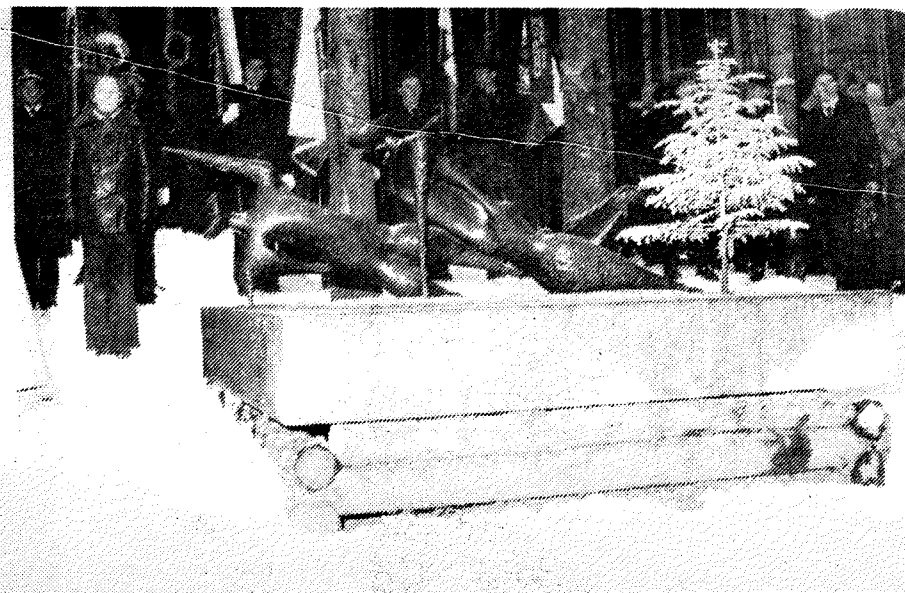
Vsem občanom in delovnim ljudem želimo srečno in uspešno novo leto 1979!

Socialistična republika Slovenija

Skupščina občine Slovenska Bistrica

Družbenopolitične organizacije in delovne
organizacije

**čestitajo vsem ob občinskem prazniku, ki je
hkrati spomin na padle junake POHORSKEGA
BATALJONA.**

ZAVAROVALNA SKUPNOST

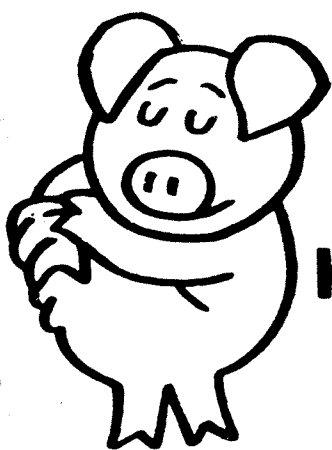
TRIGLAV

n. sol. o., Ljubljana

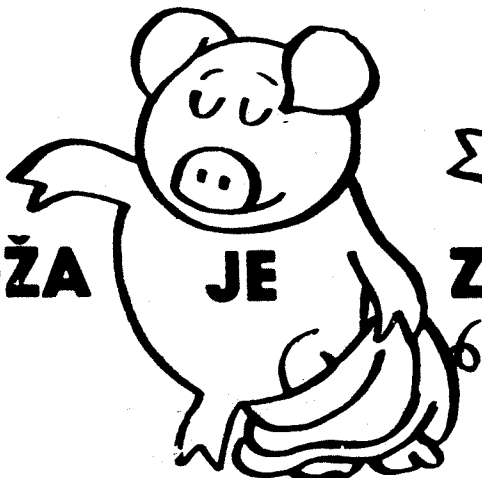
OBMOČNA SKUPNOST MARIBOR, n. sol. o.

MARIBOR, Partizanska 47

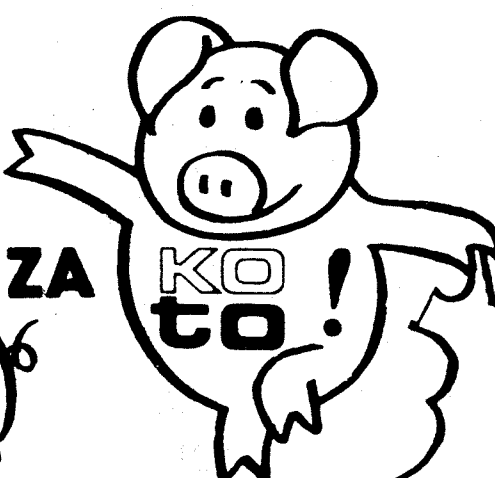
**Zavarujte sebe in svoje premoženje pri
Zavarovalni skupnosti Triglav, Območna
skupnost Maribor.**

KOŽA

JE

ZA

**KO
TO!**

**KO
TO**

KOTO koteks tobus
in zbiralnice
kmetijskih zadrug
odkupujejo svinjske
kože po ugodnejši
ceni kot prejšnja leta

KOTO koteks tobus proizvodno in trgovsko podjetje n. sol. o. Ljubljana, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 5.
telefon: (061) 323-24

s svojimi TOZD
- TOZD AVTOOPREMA
- TOZD GUMARNA
- TOZD PRECIZNA MEHANIKA
- KOVINSKA OBDELAVA
- SERVISI
- ORODJARNA
- VZDRŽEVANJE
in DSK in DSSS

čestita ob Novem letu in želi vsem delovnim ljudem v letu 1979 mnogo delovnih uspehov.

Proizvodni program:
Zavorni elementi, za tovorna vozila, avtobuse in prikolice, oprema kabin, hidravlični sedeži za transportna sredstva in gradbene stroje, gumi-metalni proizvodi, oljni hladilniki, vzmeti po naročilu itd.

Servisiranje avtomobilov in prodaja rezervnih delov. V letu 1979 se priporočamo.

intes

ŽIVILSKI KOMBINAT MARIBOR

PRIPOROČA KVALITETNE
IZDELKE:
TESTENINE, JUŠNE DODATKE
(ZLATE KROGLICE IN DOMAČE
FRITATE), MLEVSKE IZDELKE,
KRUH, PECIVO IN SLAŠČICE.

SREČNO NOVO LETO 1979!

Zveza združenj borcev NOV SR Slovenije

OBČINSKI ODBOR MARIBOR

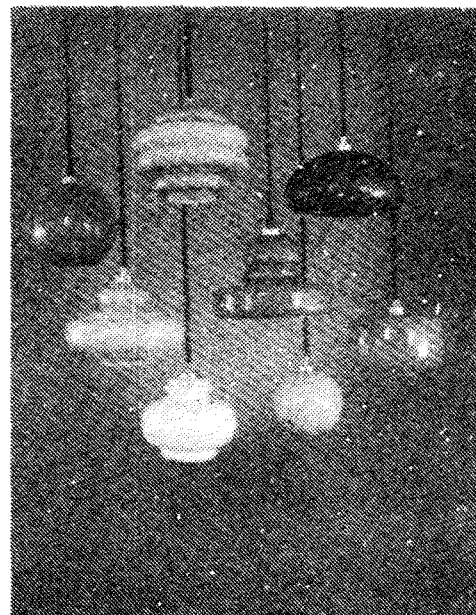
čestita vsem borcem, aktivistom, občanom in delovnim ljudem srečno in uspehov polno novo leto 1979 z željami za čim večji napredek in blaginjo našega človeka.

» STEKLO « p. o.
62310 SLOVENSKA BISTRICA
SDK Slov. Bistrica 51810-601-12510

Izdelujemo vse vrste
razsvetljavnega in
okrasnega stekla.

Iskreno čestitamo vsem
delovnim ljudem,
kolektivom in poslovnim
prijateljem novo leto
1979!

KOVINOSTRUGARSTVO ZAMUDA VALENTIN

PTUJ, Peršonova 50

za novo leto 1979 iskreno čestita vsem borcem in delovnim ljudem z najboljšimi željami za uspeh in napredek.

Se priporoča s svojimi izdelki!

OBDRAVSKI ZAVOD ZA VETERINARSTVO IN ŽIVINOREJO

PTUJ, Ormoška 28

TOZD VETERINARSTVO
TOZD ŽIVINOREJA

Vsem delovnim ljudem in občanom čestitamo srečno in veselo, uspehov polno novo leto 1979!

GOSTILNA LUŽNIK MILENKO

PTUJ, Ormoška 18 (pri sejmišču)

PRIPOROČA:
- vsak dan topla in hladna jedila po naročilu ter enolončnice
- vse vrste alkoholnih in brezalkoholnih pijač
Konkurenčne cene!

SREČNO NOVO LETO 1979 ŽELI VSEM OBČANOM IN GOSTOM!

S G P
n. sol. o.

KOGRAD
DRAVOGRAD

VISOKE IN NIZKE GRADNJE

Vsem občanom, delovnim ljudem, kolektivom in poslovnim prijateljem čestitamo za NOVO LETO 1979!

združena gradbena podjetja
giposs

gradbeno podjetje

stavbar maribor

z n. sol. o.

62000 maribor, industrijska 13
poštni predal: 121
telefon: (062) 22-571
telex: yu 33-236 stamar
prodaja: tel. (062) 22-958
nabava: tel. (062) 21-382
žiro račun: 51800-601-10628

tozd visoke gradnje maribor
z n. sol. o.
62000 maribor, industrijska 13
telefon: (062) 22-571, 26-051

VSEM DELOVNIM LJUDEM, KOLEKTIVOM IN POSLOVNIM PARTNERJEM ŽELIMO
SREČNO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO 1979!

tovarna strojev in opreme
61111 ljubljana
gerbičeva 101
poštni predal: 12

telefon:
centrala 61 686, 61 042
direktor 61 194
prodaja 61 870
nabava 62 166
računovodstvo 62 492

brzojav:
žičnica ljubljana
telex: 31-497 yu sloles
tekoči račun:
SDK 50103-601-23217

živarna
tržaiška 145
telefon 61 185

servisna služba
viška 40
telefon 61 918

obrat za izdelavo
zračne tehnike
61310 ribnica (na dol.)
telefon: (061) 87 154

Proizvaja: stroje za obdelavo lesa, sušilnice za vse vrste lesa, stena za lakiranje, naprave za dovod svežega zraka – Iz programa poslovno tehničnega sodelovanja in zastopanja inozemskih firm nudimo kompletne linije za lakiranje in sušenje vseh vrst površin (pohištvo, stavbno pohištvo) – firma HACKEMACK Detmold – avtomatska in polavtomatska regulacija sušenja lesa – firma GANN Stuttgart – moderne sušilnice za vse vrste in kapacitete furnirja firma SCHILDE Bad Hersfeld.

Anton Kebe

6

Cerknica v prvih dneh po kapitulaciji Italije

Napad na begunjsko postojanko

V nedeljo 12. septembra, kmalu zatem, ko se je v Cerknici končalo partizansko zborovanje, je nemškemu poveljniku z Rakeka nadporočniku Erkensu uspelo prebiti se do Begunj. Po vsej verjetnosti stara cesta, ki je vodila z Rakeka v Begunje, s strani partizanov še ni bila zavarovana. Le dober kilometer stran od Cerknice je tvegati prehod na pogovor z belogardisti o skupni obrambni akciji proti partizanom. Po vsej verjetnosti so nemškega oficirja v Begunje poklicali belogardisti sami. Po prihodu v vas je takoj zahteval razgovor s komandantom, ker pa njega ni bilo v postojanki, sta se v njegovem imenu z Nemcem razgovarjala župnik Viktor Turk in namestnik poveljnika Alojz Matičič. Komandant ing. Jože Vojska je bil prav tedaj na obisku na Blokah, da bi se posvetoval, kaj ukreniti proti prihajajoči partizanski vojski. Še pred obkolitvijo bloških postojank je uspel dopotovati v svojo postojanko. Ko se je zvečer vrnil, je svoje vojščake potolažil, češ da ni še nič resnega, ker se še vse postojanke od Ribnice, Blok do Starega tega dobro držijo. Najbrž ni še zvedel, da je zasedena že Ribnica in da so prav tedaj partizani že sklenjali obroč na Blokah. Stražarji v Begunjah so ing. Vojsko informirali, da ga je pred nekaj urami obiskal nemški poveljnik z Rakeka in mu je obljubil pomoč. Tja bi moral še tisto noč na posvet. Komandant ing. Vojska pa odhoda na posvet ni tvegala, zato je na Rakek poslal Rada Petroviča in ing. Jožeta Seljaka, ki sta se brez ugovora podala na pot. Petrovič je že prejšnji dan nameraval doseči postojanko na Rakeku, a padel je v partizansko zasedo in komaj se je zatekel nazaj v Begunje. Tokrat mu je z ing. Seljakom uspelo v podpori patrolje, ki je dobro obšla nevarna mesta. Srečno sta prišla na Rakek, od tam pa takoj v Planino, kjer je bil nameščen nemški štab 71. pehotne divizije. Razgovarjala sta se prav s komandantom in dogovorili so se, da jim bodo Nemci nudili takojšnjo pomoč, če bodo ob napadu ogroženi. Z zagotovili na čast nemškega vojaka, sta z dobrimi upi odhajala nazaj med »legionarje«. Morala se je dvignila, saj so k akciji uspeli pridobiti svoje nove gospodarje.

Komandant Gradnikove brigade Danilo Šorović (z brki) in njegov namestnik Tone Bavec-Cene.

Vas Begunje, kjer je bila močna belogardistična postojanka.

V ponedeljek 13. septembra je v spremstvu močne patrolje odpotoval na Rakek še glavni propagandist bele garde in urednik lista Slovenski dom, Mirko Javornik. S strani vodstva begunjske postojanke je bil naprošen, da se v Ljubljani pogovori o situaciji s centralnim vodstvom in da tam dobi potrebna navodila. Seveda se Javornik ni imel več namena vrniti, kajti še predobro se je zavedal, kaj postojanki preti. Obljubil jim je vse in se poslovil. Nekoliko potolaženi so begunjski vojščaki čakali, kaj jim bo prinesel naslednji dan, vendar s strahom in nemirom.

Obkoljevanje utrjene postojanke

Tiho in po načrtu se je začel čez noč izvajati obkoljevalni manever. Štab Gradnikove brigade, s komandantom Danilom Šorovićem na čelu, je dodobra preučil posebnosti lege vasi Begunje in manjših vasi, kjer so bile varovalne posadke. Tako pri informacijah kot pri razmestitvi borcev so štabu pomagali terenci iz Cerknice. Zato je bilo obkoljevanje izvedeno brezhibno, tako, da se tega v postojanki niti navedali niso. Vse je šlo kot namazano...

Begunjska postojanka je bila dobro utrjena, prav tako postojanke v Dobcu, Bezuljaku, Selsčku in v Topolu. Vse posadke so spadale pod poveljstvo ing. Jožeta Vojske, ki je prišel v Cerknico med vojno za vodjo regulacijskih del Cerkniškega jezera. Njegov namestnik je bil Alojz Matičič, trgovec iz Begunj, duhovni vodja pa je bil župnik Viktor Turk. Belogardistična posadka v Begunjah je bila nastanjena v župnišču, v šoli, v cerkvi, pri Bonaču, pri Matičiču, v Kravanjevi hiši, pri Jagru (hiša Ivana Medena) v Njujorku (tako se je imenoval predel vasi v smeri Cerknice) in morda še kje... Okrog vasi so bile žične pregrade in bunkerji. V zvoniku so bili aktivirani težki mitraljezi, ki so lahko obvladovali široko bojno polje, še zlasti so bdeli nad župniščem in šolskim poslopjem in zapirali pot v središče vasi do Bonačeve, Matičičeve in Kravanjeve hiše. Vse omenjene posebnosti so morali upoštevati napadalci, ko so razmeščali svoje enote in pristopali k akciji.

Štab Gradnikove brigade je določil za napad drugi in četrti bataljon (tretji je pomagal Prešernovi brigadi pri uničenju turjaške postojanke). Pri napadu je sodelovalo še nekaj domačih borcev. Del drugega bataljona Gradnikove brigade z njenim komandantom Milanom Palčičem, doma iz Loške doline, je bil določen, da zavaruje eventuale vpad Nemcev z Rakeka. Nekaj borcev je bilo v zasedi na severni strani Cerknice, na Kamni gorici in so patroljirali po stari cesti proti Rakeku, drugi del pa je bil v bunkerjih bivše italijanske postojanke pri Sokolskem domu vzdolž glavne ceste ob Cerknici. Vsi drugi borci drugega bataljona so bili na voljo štabu brigade za spopad z branilci begunjske belogardistične postojanke. Poleg strojníc, pušk, brzostrelk, bomb, so imeli Gradnikovci še dve havbici, protitankovski top kalibra 45 mm, minometalec in eno tanketo.

Tako oboroženi in zavarovani pred vdorom Nemcev so partizani v noči od ponedeljka na torek (13. in 14. september) sklenili obroč okoli utrjene begunjske postojanke. Z nasveti so štabu brigade pomagali okrožni in terenski aktivisti.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Osnovna šola Ivan Spolenjak Ptuj

Tokrat vam predstavljamo junaka naše predvojne revolucije IVANA SPOLENJAKA, po katerem se imenuje šola pa tudi ena izmed ptujskih ulic. Ivan Spolenjak se je rodil 1901. leta na Bregu pri Ptuj. Pri očetu se je izučil kovaške obrti. Pozneje se je zaposlil v ptujskih železniških delavnicah, ki so znane po tem, da so se tu že pred vojno kalili prvi ptujski komunisti. Kmalu je postal član komunistične partije.

Vse to seveda ni ostalo skrito tedanji oblasti. Že 1928. leta so ga aretirali in obsodili na devetnajst mesecev težke ječe. Drugič so ga 1930 leta obsodili na dve in pol leti težke ječe. Zaprt je bil v zloglasni Glavnjači, nato pa v Sremski Mitrovici. Takoj po vrnitvi ga v tretje aretirajo skupaj z Ivanom Potrčem, Ivanom Bratkom, Tonetom Žnidaričem, Rudijem Ilcem in drugimi. Na procesu, ki je bil 26. junija 1934. leta je med 34 obsojenci dobil najvišjo kazen – tri leta zapora prav Ivan Spolenjak. Ko so ga po tej obsodbi gnali čez mariborski most, je Spolenjak vzkliknil: »Nismo zločinci, ampak borci za svobodo.«

Zaradi tega je na ponovnem procesu dobil še dve leti zapora. S tem pa se je pravzaprav tudi končala njegova revolucionarna pot, kajti takrat je zadnjikrat z gnevom v srcu pokazal javnosti krivico vsem, ki se borijo za pravice delavskega razreda, kmeta, vse napredne svetovne javnosti. Mnogim mladim komunistom pa je s tem pokazal, kako neuklonljivo se je treba boriti za osnovne človeške pravice, za kar je sam preživel v ječah kar devet let.

Ivan Spolenjak je v teh zaporih hudo zbolel. Leta 1939 se je vrnil domov živčno povsem uničen. Nekaj časa se je zdravil v mariborski bolnišnici, pozneje v Novem Celju, kjer je 16. aprila 1940 leta tudi umrl. Pokopali so ga v Žalcu. Šele po končani drugi svetovni vojni, leta 1955, so njegove posmrtno ostanke prenesli v skupen grob borcev za svobodo v domačo zemljo – na ptujsko pokopališče.

Njegova revolucionarna pot je bila kratka. Zato pa je bila njegova revolucionarna zapuščina toliko bogatejša. Mnogim mladim komunistom je namreč postal nekakšen vzor, kako se je treba neuklonljivo, neustrašno boriti za človekove pravice. Umrl je junak, truden, izmučen od boja, a njegovo življenje, njegov boj je postal vodilo mnogim, ki so nasledili njegovo delo.

Pa se pomudimo še pri šoli, učencih in pa seveda vseh tistih, ki učencem šole Ivana Spolenjaka dan za dnem vlivajo vse več koristnega pa tudi prepotrebne znanja za delo in življenje. Šola je bila zgrajena 1911. leta, obnovljena 1961. To šolsko leto obiskujejo šolo 503 učenci. Nekateri med njimi prihajajo v šolo tudi z območja Haloz. Imajo dvoizmenski pouk.

Že več kot deset let si prizadevajo, da bi k šoli dogradili tudi prepotrebno telovadnico, ki je žal še nimajo. Primanjkuje pa jim tudi še ustreznih prostorov za zunajšolsko dejavnost. Kljub temu pa imajo v šoli zelo dobro organizirano zunajšolsko dejavnost – žal seveda le v večernih urah. Imajo klub OZN, ki šteje kar 43 članov in strelsko družino. Naj zapišemo, da je ekipa deklet nedavno tega osvojila v občinskem merilu drugo mesto. Imajo še prometni krožek, folklorni, obrambni in še bi lahko naštevali.

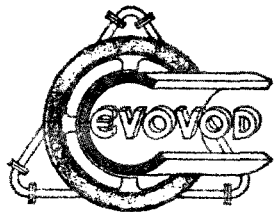
Posebej naj omenimo, da imajo kar dva pevska zbora, ki skupaj štejeta 58 članov.

Njihova šolska skupnost je organizirana po delegatskem sistemu. Letos so imeli že 10 sestankov. Učenci so zelo prizadevni pri urejevanju šolskega okolja. Pri gradnji šolskega igrišča na prostem so učenci opravili kar 562 prostovoljnih delovnih ur. Boljši učenci radi pomagajo šibkejšim. Naj omenimo, da so se pri gradnji šolskega igrišča izkazali tudi zasebni avtoprevozniki. Kar šest zasebnikov in štirje od ptujkega komunalnega podjetja, so en dan opravljali za šolo brezplačne dovoze materiala, kar je res vredno pohvale in ne nazadnje tudi posnemanja.

Učenci se udeležujejo tudi številnih pomembnejših proslav v občini, podjetjih, kjer pripravijo svoj program, zlasti ob Dnevu mladosti, za Dan žena, ob dnevu republike itd. Vsako leto sodelujejo na Kurirčkovi pošti, Titovi štafeti, na pohodu »Po poteh revolucije« v Mostju. Zelo aktivni so bili tudi ob nedavni akciji za izvedbo referendumu za gradnjo srednješolskega zavoda, ki ga v Ptuj že gradijo.

Tekst in foto:
FRANJO HOVNIK

MONTAŽNO PROIZVODNO PODJETJE MARIBOR

PROJEKTIRAMO IN MONTIRAMO

- Parne, toplo in vročevodne sisteme ogrevanja
- Kotlovnice za ogrevanje naselij in industrijo
- Komfortne in industrijske prezračevalne in klimatske naprave
- Vodovodne instalacije
- Plinske instalacije
- Bazensko tehniko
- Pripravo napajalne in tehnološke vode

PROIZVAJAMO

- Napravo za mehčanje in demineralizacijo vode
- Peščene in hidroantracitne filtre
- Napajalne rezervoarje
- Termične odplinjevalce
- Doziranje kemikalij
- Izmenjevalnike toplote za razne medije
- Bojlerje
- Tlačne posode
- Rezervoarje vseh velikosti in oblik
- Sanitarne vozle za stanovanjske objekte
- Hidrantne omarice
- Hlevsko opremo
- izdelke birotehnike

NAJNOVEJŠI IZDELEK - SONČNI KOLEKTOR

Sončni kolektor koristi neizčrpno sončno energijo za ogrevanje sanitarne tople vode, bazenske vode in dodatno ogrevanje prostorov v kombinaciji s konvencionalnimi načini ogrevanja. Področja uporabe so različna, kot so stanovanja, gostinski in javni objekti, industrija ipd.

Predstavljamo vam naš proizvodni program in vas vabimo v našo trgovino v Straži

PROIZVAJAMO:
stilno pohištvo
moderno pohištvo
gugalnike
akrilne plošče NOVOGLAS
elemente za gradbeništvo

svetlobne kupole in trakove
najsodobnejšo opremo za kopalnice
žagan les
vezane plošče
industrijska nihalna vrata
plastificirane predale

Novoles

lesni kombinat Novo mesto,
Straža, n. sol. o.

telefon 068/84 530 - telex 33726 yu novles

TOZD BLAGOVNI PROMET

Vodnogospodarsko podjetje
Maribor n. sol. o.

TOZD VODNOGOSPODARSKA
ENOTA »DRAVA« PTUJ b. o.

ISKRENE ČESTITKE ZA NOVO LETO
1979 VSEM DELOVNIM LJUDEM IN
OBČANOM!

SPLOŠNO KLEPARSTVO ALOJZ ŠMIGOC

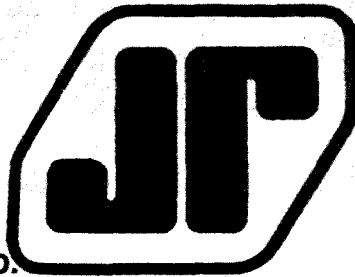
Ptuj, Prešernova 7

Vsem delovnim ljudem, občanom in
poslovnim prijateljem čestita za novo
leto 1979!

Izvršuje vsa splošna kleparska dela!
Se priporoča!

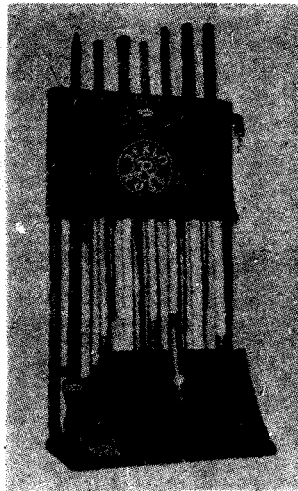
TOVARNA BAZENSKE TEHNIKE
IN KOVANIH IZDELKOV

JEKLO RUŠE

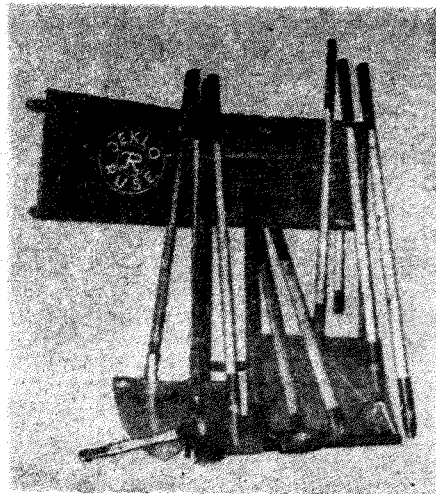

p.o.

MARKETING-INŽENIRING-PROJEKTIVA-DESIGN-PROIZVODNJA-MONTAŽA-SERVISI-VZORŽEVANJE

GARNITURA ZA REŠEVANJE

TIP 3

Varianta garniture z vratci
za zaklepanje, zložena v
stojalo ter izven stojala s
posameznimi orodji.
Model št. 4415-109/69.

paloma

higienski
papirji

serviete in seti

SLADKOGORSKA TOVARNA PAPIRJA n. sol. o. SLADKI VRH

GRADBENO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE

LJUBLJANA

TOZD
GRADBENA ENOTA
RAVNE n. sol. o.

62390 RAVNE NA KOROŠKEM
DOBJA VAS 125 - TEL. 86/131

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem
želimo ob vstopu v **ново 1979. leto** mnogo
delovnih uspehov, sreče, zadovoljstva in
napredka.

KO BI VSI NA SVETU... KO BI VSI NA SVETU... KO BI VSI NA SVE

Jo, pionirski sestanek na tanku...!

Novembra 1944 je bil Marjan Vončina kot pionir na pogrebu komandanta Franca Rozmana-Staneta

Zaključujemo praznovanje petintridesete obletnice pionirske organizacije. Člane našega zgodovinskega krožka je zanimalo, kaj so delali in kako so živeli pionirji v najtežjih dneh naše narodne zgodovine. Zato smo obiskali Marjana Vončino, ki je vojno doživljal v Beli krajini. Obiskali smo ga na njegovem domu v Ljubljani.

Zelo prijazno nas je sprejel in pogovor je takoj stekel:

Takrat je bil star devet let. V šolskem letu 1943/44 je obiskoval Mešano meščansko šolo v Črnomlju, ki je nosila ime Otona Župančiča. Pokazal nam je spričevalo, ki ga je na tej šoli prejel 31. avgusta 1944. Čeprav je bilo to med vojno in je na osvobojenem ozemlju vsega primanjkovalo, je spričevalo napisano na lepo izdelanem papirju. To nas je začudilo. Vtisnjeno ima lipovo listje, v sredini pa je peterokraka zvezda. V naslednjem šolskem letu je obiskoval realno gimnazijo, prav tako v Črnomlju. Pokazal nam je tudi polletno spričevalo, ki ima datum 28. februarja 1945.

Kot pionir je sodeloval v harmonikarskem zboru, ki ga je vodil Drago Korošec in je leta 1942, kar je razumljivo, deloval ilegalno. Pokazal nam je knjižico »Koračnice«, ki jo je uporabljal pri harmonikarskem zboru. To je brošura iz leta 1944. Pismi zanjo je zbral in priredil Janez Kuhar, izdal pa odsek za prosveto pri predsedstvu SNOS – oddelek za umetnost in ljudsko prosveto.

V zbirki značk hrani značko OF, ki jo je leta 1944 dobil njegov oče kot aktivist OF.

Živo mu je ostal v spominu prvi pionirski sestanek v jeseni 1943, po kapitulaciji Italije. Zakaj? Zato, ker so ga imeli na italijanskem tanku, ki je bil poln municije. Najprej so ves tank pregledali in potem so se s starejšim borcem pogovarjali, zakaj se borijo partizani, kdo so njihovi sovražniki, kakšni so cilji narodnoosvobodilnega boja. Kasneje so na vsakem pionirskem sestanku pregledali tudi dogodke v svetu, Jugoslaviji in Sloveniji, potem pa so se pogovarjali o delu pionirjev.

S harmonikarskim zborom so imeli različne na-

stope, igrali so celo brigadam na položajih.

V vojnem času je bilo življenje posameznikov velikokrat v nevarnosti. Tako je bilo tudi jeseni 1943, ko so Nemci vdrl v Belo krajino. Z mamo in ženo dr. Šobra so se umaknili v gozd. Pri Semiču je nek Nemec začel streljati nanje, a so krog letele nad njimi. Potem pa je tovarišica Šobrova stopila pred tega Nemca in mu v nemškem jeziku ostro rekla, zakaj je streljal in zakaj ne pusti nedolžnih ljudi pri miru. Nemec je bil tako zelo presenečen nad njeno odločnostjo, da ji je zmeden odgovoril, da je mislil, da so ciganska banda.

V posebnem spominu mu je ostal dogodek, ko je dobil pionirsko kapo. Štirinajst dni po nemški ofenzivi je za nekim grmom našel kapo – titovko, ki je bila od neznanega padlega partizana. Nanjo je bil zelo ponosen, saj pionirji takrat še niso dobili ne kap ne rutice, ampak so imeli le tisto, kar so komu sešili starši.

Novembra 1944 je bil Marjan Vončina kot pionir na pogrebu komandanta Franca Rozmana-Staneta.

S harmonikarskim zborom je spomladi 1945 nastopal tudi na radiu OF. Oddaja je bila kar v nekem stanovanju in je potekala »živno«. Ko so se zvečer vračali, je vodja Janez Kuhar poskrbel, da so prišli varno domov. Poznal je vojaška gesla, s katerimi se je sporazumeval s partizanskimi patruljami. Bilo je vznemirljivo.

Zadnje dni pred osvoboditvijo, ko se je sovražnik že umikal, so partizani preselili veliko družin aktivistov v Dalmacijo, ker bi se sovražniki lahko umikali preko Bele krajine in bi bila njihova življenja v nevarnosti. Vončino so se odpeljali 27. aprila 1945! Vsak dan je dvanajst ameriških letal tipa DC 3 izvrševalo plete. Pilot je bil ponavadi Anglež. Ob vsakem letalu so leteli po trije partizanski lovci. Tako je bila zagotovljena večja varnost. Tovariš Vončina nam je pokazal modele vseh teh letal. Letala so bila zelo preprosta. Imela so kovinske sedeže v obliki vdolbin, a brez pasov. Nad Plitvicami so se navadno dvignila precej visoko, da jih sovražnikove kroglice ne bi zadele. V eno

letalo je šlo približno 30 ljudi. Letališče je bilo na nekem travniku ob Kolpi. Za to pristajališče so zvedeli ustaši in so travnik bombardirali, da je bil ves preluknjan. Zato je pred vsakim pristankom letala vozil džip in kazal letalom pot, da ne bi zavozili v kakšno jamo. Zbirališče za evakuirane je bilo pri Splitu, kjer so bivali v barakah in so bili z vsem potrebnim dobro preskrbljeni. (Tu je Marjan Vončina opravljal kurirsko službo in držal zvezo med mestom in barakami!)

Za 1. maj 1945 so na ro-

bu Kozjaka pionirji kurili kres! Ob tej priložnosti je dvanajstletni Borut Pečar narisal velik portret tovariša Tita. Bilo je nepozabno.

»Veliko je spominov,« je ob slovesu rekel tovariš Vončina in sklenil svoje res zanimive pripovedovanje. »Domov sem se vrnil, ko je bila okolica Ljubljane že osvobojena.«

ČLANI ZGODOVINSKEGA KROŽKA
Osnovna šola
»Dolomitski odred«
Polhov Gradec

Na dan človekovih pravic

Dne 10. decembra praznujemo mednarodni dan človekovih pravic. Zato smo imeli člani kluba OZN Osnovne šole »Jurij Dalmatin« iz Krškega v sredo, 13. decembra 1978, kratek program, ki nam ga je pomagala sestaviti tovarišica mentorica. Prebrali smo deklaracijo o človekovih pravicah in na oglasni deski smo pripravili priložnostno razstavo. Na ta pomembni dan smo opozorili tudi druge učence naše šole, saj smo predvajali po zvočniku referat.

S prodajanjem nalepk pa smo se vključili v solidarnostno akcijo za pomoč otrokom južne Afrike in Palestine.

STANKA RADIČ, 7. razred
Osnovna šola »Jurij Dalmatin«
Krško

Pomagamo, ker želimo pomagati

Mi živimo danes v miru, toda v nekaterih državah še divjajo vojne. Ljudje umirajo od lakote in drugih vojnih grozot.

Zgrozila sem se, ko sem na televizijskem zaslonu spremljala oddajo o Palestini. Videla sem podhranjene otroke in matere, ki so umirali kar na cestah... Videla sem, kako so s topovi in bombami uničevali njihove skromne domove.

Tudi mi, najmlajši, pomagamo tem ljudem: v šoli kupujemo čestitke, zbiramo oblačila in šolske potrebščine.

Pomagamo, ker želimo pomagati.

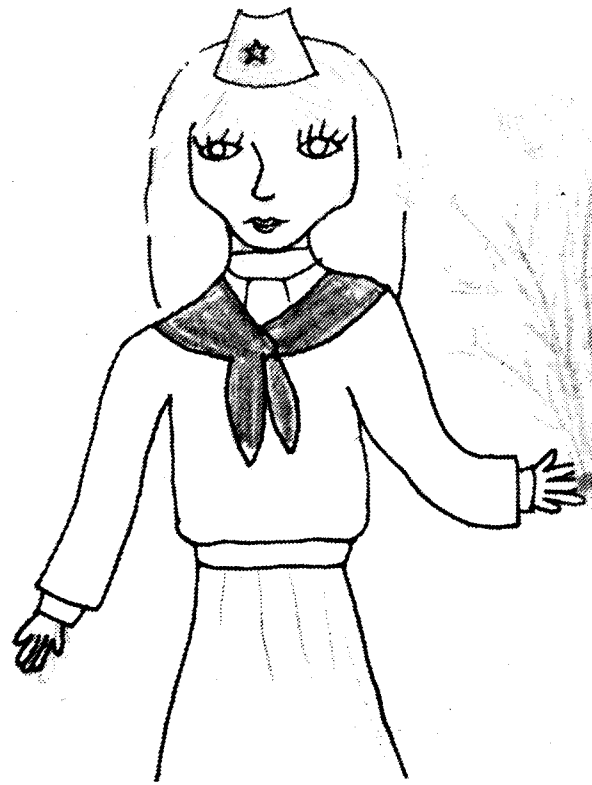
METKA FIŠER, 3. razred
Osnovna šola »Ivan Cankar«
Vrhnika

V OSNOVNI ŠOLI KATJA RUPENA V NOvem mestu – Krajevni skupnosti Mestne njive in Center, skupnost socialnega skrbstva in mestna organizacija Rdečega križa so v petek, 8. decembra 1978, organizirali v prostorih Osnovne šole Katja Rupena v Novem mestu večer za svoje starostnike. Udeležilo se ga je veliko število starostnikov, ki so z zanimanjem sledili programu, v katerem so poleg najmlajših sodelovala tudi pevski zbor in dramska skupina tovarišice Caničeve z igrice Štirje fantje muzikantje.

Foto in tekst: FRANCI BAŠELJ, fotografski krožek
Osnovna šola »Katja Rupena« Novo mesto

Postali smo pionirji

To je bil dan republike

Pred kratkim smo praznovali dan republike. Tedaj smo tudi mi postali pionirji. Dobili smo pionirsko izkaznico, kapo, ruto in značko. Imeli smo proslavo in zakusko. Bilo je lepo. Potrudili se bomo, da bomo dobri pionirji.

MOJCA ČERNE, 1. razred

Slovesnost v gledališču

Leta 1977 sem bila sprejeta v pionirsko organizacijo. To ni kar tako! Bili smo v gledališču, kjer smo dali pionirsko zaobljubo. Vse, kar sem obljubila, bom storila.

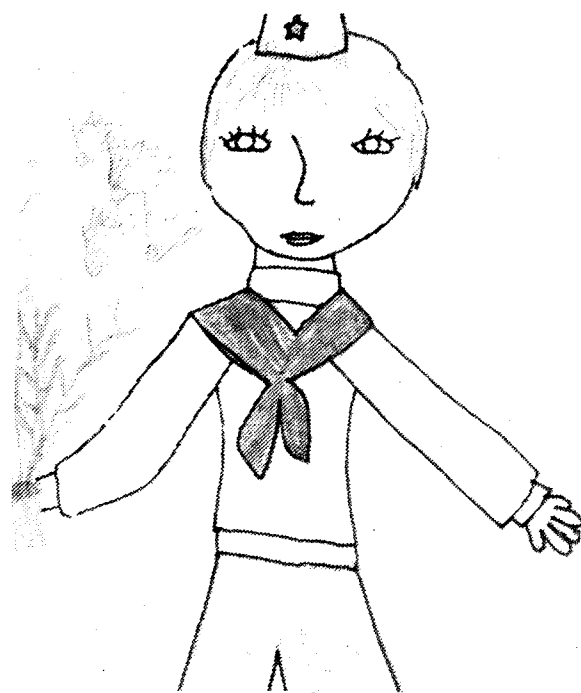
MOJCA MUŽENIC, 1. razred

Naš prvi sestanek

V sredo je imela pionirska organizacija prvi sestanek. Izvolili smo delegate za pionirski odbor. Jaz, Nataša in Iztok smo predstavniki razreda. Na to sem zelo ponosna.

BELINDA JUKIČ, 2. razred

(Vsi: Osnovna šola »Janko Premrl-Vojko, Koper)

NARISALA: Saška, 3. razred Osnovna šola »Janko Premrl-Vojko«, Koper

KO BI VSI NA SVETU... KO BI VSI NA SVET

Obiskali smo Milavčevega očeta

Koliko otrok ste imeli? – »Štiri, od njih ni nihče živ.«

Taborniki taborniškega odreda »Matija Gubec« iz Brežic smo se odločili, da obiščemo tovariša Milavca – očeta treh padlih borcev Brežiške čete. Letos je praznoval devetdeseto obletnico življenja in šestdeseto poroke. Je še živahen in mu nihče ne bi prisodil, da je toliko star. Zastavili smo mu nekaj vprašanj, na katere je rad odgovoril.

Koliko otrok ste imeli?
»Štiri. Od njih ni nihče živ. Trije, ki so padli v brežiški četi, so bili sežgani v Gradcu in so pokopani v Mariboru. Eden pa je pokopan v Trbovljah.«

Kakšni so bili vaši otroci?

»Pridni in ubogljivi.«
Koliko so bili stari, ko se je začela vojna?

»Najmlajši je bil star štirinajst let, najstarejši jih še ni imel devetnajst.«

Ali vas je bilo strah, ko so odšli k partizanom?

»Nikdar me ni bilo strah, bilo mi je le hudo.«

Ali ste vedeli, da je bila v vaši hiši ustanovljena Brežiška četa?

»Vedel sem, da se zbira- jo in da so izbrali koman-

danta komisarja. Pred od-
hodom sem jim dal orož-
je, ki sem ga čuval. Bil
sem njihov kurir.«

Kdaj ste zvedeli, da so
vaši sinovi padli?

»Kot kurir sem bil tisti
dan na poti k njim. Želel
sem jih obvestiti o akciji.

Minirali naj bi vlak, v ka-
terem so se peljale vodil-
ne nemške osebnosti. Za-
slišal sem streljanje in
sem takoj zaslutil, da je
nekaj narobe.«

Ali so vas z ženo zasliše-
vali in povpraševali po si-
novih?

»Ne, ker sva se z ženo
takoj umaknila na Do-
lenjsko.«

Nazajgrede smo se
ustavili pri čuvajnici, v
kateri je živel Milavčeva
družina. Na njej je vgravi-
rana spominska plošča.
Pod njo smo položili šo-
pek cvetic in prižgali
svečke v spomin na padle
borce – Milavčeve fante.

BLAŽ BREGANT, starej-
ši medvedek
IRENA ULČAR, mlajša
čebelica
RONALT MALETIČ,
mlajši medvedek
Brežice

Bili smo onstran meje

V soboto, 2. decembra, je bila v Gorici tretja razstava likovnih izdelkov učencev osnovnih šol. Na temo »Zimska idila« so sodelovali pionirji iz novogoriške občine in italijanski učenci. Iz naše šole so izbrali šest izdelkov, za katere so učenci prejeli lepa darila. Po-
sebnost nagrajo so dobili trije slovenski in trije italijan-
ski učenci.

S takšnimi razstavami razvijamo prijateljstvo med
mladimi z obeh strani meje.

LILIJANA REJC, 5. razred
Osnovna šola »Milojka Štrukelj«
Nova Gorica

To je moja babica

Tam ob robu gozda, v
Zavrhu nad Iško, stoji hi-
šica in v njej prebiva mo-
ja prababica Marija Inti-
har. Rad bi ji ob njenem
visokem jubileju devet-
desetih let, ki ga je doča-
kala vzravnano, čestital
in ji zaželel še mnogo
zdravja – v imenu njenih
otrok, vnukov in pravnuk-
ov.

Naj vam povem, da je
bila stara šest let, ko ji je
umrla mati in enajst let,
ko je izgubila očeta. Če-
prav je ni gladila materina
roka in ne varovala
očetova, je zrastle v po-
šteno dekle. Poročila se je
zelo mlada.

Prišla je prva svetovna
vojna, ji vzela moža in
ostala je sama s tremi

otroki. Po štirih letih se je
mož vrnil izčrpan in bo-
lan. Čeprav življenje ni
bilo lahko, sta se imela ra-
da in bila srečna. Deset
otrok je rodila. Le od kod
je jemala vso to moč?

Ko so otroci že odrasli,
je prišla druga svetovna
vojna.

Iz Mokreca in Mačkovca
se je slišal glas: »K parti-
zanom! V boj za svobodo!
Preženimo sovražnika!«
Takrat je rekla svojim
fantom, naj stopijo v
vrste narodnoosvobodil-
ne vojske. Dva sta odšla,
se borila dve leti in padla.
Stala je ob požgani doma-
čiji v krogu svojih hčera,
ker so tako hoteli požigal-
ci. A ni klonila in obupa-

la, trpela je v sebi – za
sina in domačijo.

V boj so odšli še tretji
sin in dve hčerki, eno
hčerko so internirali na
Rab. Vrnili so se po osvo-
boditvi.

Rad bi ji povedal, da
smo srečni in ponosni,
ker jo imamo! Hkrati se ji
zahvaljujemo za vse, kar
je storila za nas. In zdaj še
pesmica, ki sem jo napi-
sal za njen jubilej:

Tam ob gozdu nad Iško
mi hišica stoji,
v njej prebiva
moja draga prababica.

Deset otrok je rodila,
jih v plenice povila,
tudi kruha jim dala,
lepo jih je vzgojila.

V boj za svobodo
jih je poslala,
in svoja življenja
so darovali,
zato: »Ponosno in
vzravnano vstanite
in še dolgo med nami
živite!«

Hvala vam za vse,
kar ste nam dali,
naša življenja
in vaše srce.

Morda je pesmica skro-
mna, napisal pa sem jo od
srca.

NEJKO ŽNIDARŠIČ, 3.
razred
Osnovna šola Cerknica
Cerknica

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRA

Prvi so se nas spomnili:

Kem brodem borcem in uroščistru
TV-15 želim veselo novo leto 1979 in
da bi živel še mnoge dni tova-
ris Tito mi mi.

Bankovci Kristina
Zupca vas 5
68263 Lerklje / Krki

ENA MISEL NAJ NAS DRUŽI:
KAKOR PARTIZAN ZVESTO
DOMOVINI VSAK NAJ SLUŽI,
LA ŠE LOLGO SREČNA BO.

Pionirji in učiteljice
PE Alojz Hohkraut
OŠ TRBOVLJE

ISKRENE ČESTITKE OB NJENEM
LETU, KI SE BO PISALO 1979
VAM ŽELI
ILONKA
JURČEVŠ (ČELHAR)

ŠE VEDNO NI SEM POZABILA
NA VAS

Postojna, 6. 12. 78

(Bi mi poslala svoj naslov, Ilonka Čelhar-
Dordevič?)

... VAM ŽELIMO UČENCI
TRETJEGA RAZREDA
IN TOVARIŠICA

Ilonka Čelhar

? Bankovci ob Joki, 16. dec. 1978

In mi? Želimo vam vse, kar si sami naj-
bolj želite. Da bo izbor želja pravišen, sem
prepričana. Torej samo še: SREČNO IN
VESELO V NOVO, 1979. LETO!

Lepo pozdravljeni!

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRA

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

Dobrega v človeku mora biti vsak dan več

Ludvik Šest

Morda boš rekel: glej ga, romantik je. Ne more iz časov, ki so v njem prebudili osebnost. Jaz pa ti pravim: partizan sem po prepričanju, po idealih, na katere je lahko poštenost ponosna. Bentim, kadar vidim ljudi, ki zaradi svoje 'čudne vere' nočejo ničesar narediti za stonj, ki častijo le enega boga – samega sebe in tisto kar se koristnega vrti okrog njih. Koliko jih je, ki sedem delovnih ur 'opravičijo' z manj kot tretjino aktivnega časa? Kava za kavo, dopoldansko nakupovanje, izmenjava športnih, družinskih in kdo ve kakšnih mnenj, počasnost, da si popoldne z nadurami lahko umetno popraviš mesečni dohodek, ki že takega kot je, prenekateri ne zaslužijo.

Spominjam se knjižice, ki jo je leta 1943 napisal tovariš Kardelj. V njej je opozoril, da se bo začel pomemben del naše revolucije, morda najtežji del, ko bo naš narodnoosvobodilni boj za nami. Govoril je o revoluciji na gospodarskem področju. Danes večina med nami ugotavlja, da živimo, kot malokdo na svetu. Živimo v drugačnih pogojih, kot smo živeli pred več kot tridesetimi leti. Tudi miselnost naših ljudi je drugačna, včasih preveč drugačna. Zato ti pravim: partizan sem po prepričanju. Kri mi hoče zavreti, kadar slišim, da hoče nekdo izkoristiti podjetje ali obratno. Res je, človek v takšnih trenutkih pre-rad pozablja na večinsko dobro v družbi. Zaveda se pač, da bi nam bilo še lepše, če bi ozdravili gnili karies, hrupno bežanje v administracijo in pre-pogostokrat očitno miselnost, da človek toliko velja, kolikor ima pod palcem in kolikršen položaj ima.

Ob vsem tem tovarištva nočem niti omeniti. Kar govori mi o tovarištvu ob elementarnih nesrečah ampak človeške kreposti se ne smejo uveljavljati samo ob izjemnih okoliščinah. Včasih so pravili: nauči ga plavati tako, da ga zabrišeš v vodo! Mi poznamo za to bolj bistro in bolj človeške metode. Dobrega v človeku mora biti vsak dan več. Pri nas je vse več 'fovšarije'. Res je, da smo med partizani ves čas govorili: po vojni bomo vsi enaki. Včasih

smo to enakost poenostavljali. Različnost v izobrazbi pa v vložnem delu in trudu sta narekovali drugačen sistem. Že nekaj časa pa ugotavljamo, da so socialne razlike le prevelike.

Dogaja se, da prosi direktor delavca za to ali ono privatno uslugo, ta pa mu ustreže. Včasih isti delavec takšne usluge ne bi naredil za svojega tovariša ob stroju. To je, načrtovanje, ki moti poštenjaka. Tudi rojstni dnevi pomembnejših v delovnih organizacijah se nemalokdaj slavijo kot v nekakšen socialni izziv preprostemu delavcu. In na čigave stroške?

Vem. Zdaj bi rad rekel: nergač je. Sam s seboj ni zadovoljen, starost ga pešči in manjša delovna sposobnost pa zavist! Ne. Le denarja nisem in ne bom niliko imel za 'boga'. Bistvo mojega prepričanja izhaja iz dela, poštenega in pošteno nagrajenega. Ob njem se niza človeška kultura. Tam so kreposti, s katerimi ne gre barantati. Če kje, potem med partizani z njimi prav gotovo nismo barantali. Zakaj bi iskali luknje v zakonu, da bi iz svojega dobrega naredili še boljše in pri tem prizadeli drugega. Zakaj nekomu podreti leseno barako, če to ni res skrajno nujno in če za tem ne stojijo širše, družbene koristi. Zakaj pisati 'moje' z veliko začetnico?

Kaj naj bi povedal o sebi? Da sem se rodil v Čužni vasi pri Trebnjem, da sem videl očeta le trikrat v življenju in da je bila mati služkinja v graščini na Dobu. Starejši ljudje, ki jih poznam, pravijo, da sem bil revež. Tri leta sem imel, ko mi je umrla mati. Kjerkoli sem se pokazal, sem bil breme ljudem. Imel pa sem eno samo srečo – rad sem delal. Pri šestnajstih sem šel v uk za mizarja. Ker nisem bil eden tistih, ki so mojstru nosili kokoši, mi je v Mokronogu trda predla. Spoznal pa sem v tistih dneh pomočnika Blatnika. Komunist je bil. Govoril je sicer, da velja mojstra ubogati ampak tudi prizadevati se je treba, da se bo delalo v bolj-ših delovnih pogojih. Iz njegovih ust sem prvič slišal govoriti o štrajku, o ruski revoluciji, o proletariatu. Leta 1931 sem izgubil službo. Hodil sem od mojstra do mojstra kakor

berač za rezino kruha. Rešila me je vojaška suknja. Jedel sem in spal pod streho. Nekaj časa sem bil celo zaprt, ker so mi komunistem očitali. Leta 1936, ko sem se vrnil domov, sem bil kmalu sprejet v SKOJ. Zaposlen sem bil v Šentvidu pri Ljubljani, v Kranju, tudi v Trzinu pa še nekaj štrajkov je bilo za menoj. V Trzinu pa me je mojster, kulturni bundovec je bil, kanil ovaditi Nemcem. Vedel je, da čitam Poročevalca in da nisem rdeč samo pod kožo. Umaknil sem se v Ljubljano. Toda padel sem v roke karabinerjem. Po golem naključju mi je uspelo pobegniti iz Belgijske vojašnice. Prišel sem v Naglasovo podjetje, kjer je izredno veliko število zaposlenih sodelovalo z Osvobodilno fronto. Tako sem se tudi sam vključil v ilegalno delo.

Med partizane sem odšel aprila leta 1942. Prišel sem v krški odred. Niti dobro se nisem razgledal naokrog, ko smo že spešili proti Trzinu, kjer smo se spopadli z Italijani. V tisti akciji se je v meni nekaj prelomilo. Za nekakšen spopad z mojo preteklostjo in vizijo pravičnejšega sveta je šlo. V sebi sem čutil moč, da bi z njo trgal okove. In tako smo čutili mnogi. Zato ni čudno, če smo bili prepričani, da naš boj ne bo dolg.

Pot je bila seveda daljša. Partizanil sem v Gornjancih pa v Gubčevi brigadi, kjer sem bil septembra 1944 že petič ranjen. Iz bolnišnice v Rogu so me odpeljali v Italijo, od tam v Zadar in po enajstih dneh pešačenja smo prispeli v Vinico. Poslali so me za komisarja partizanskih delavnic 7. korpusa, kasneje za komisarja vseh partizanskih delavnic in za komisarja mesta Črnomelj. Upokojil sem se leta 1946 kot kapetan prvega razreda.

Se ti ne zdi, da ne znam pripovedovati o sebi? Moral bi reči, da je večji del dobrega v meni rezultat tistih, partizanskih dni. To pa ne pomeni, da sem ves čas po vojni mislil po partizansko. Čutil sem potrebo po znanju, po prilagajanju modernemu času. Ves čas sem družbeno aktiven – le po prepričanju sem še vedno partizan.

Silvo Teršek

Tradicija je dragocena, če živi

»Četrti jul« je v svoji novoletni številki objavil pogovor s predsednikom zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Kostom Nadjem:

»Borci so življenjsko zainteresirani za uresničitev Titove vizije. Nimamo drugega interesa razen zgodovinskega interesa delavskega razreda, bili smo in ostajamo borci tega razreda,« je med drugim rekel general armade Kosta Nadj. »Za dinamična, revolucionarna gibanja smo vedno dajali toliko, kolikor smo mogli, ne da bi kdaj v teh procesih samoljubno videli samo sebe, svoj prispevek. Naše delo je bilo odvisno od mladih, od tistih, ki se vključujejo v revolucionarne procese. Dobro vemo, da je naše delo vredno samo toliko, kolikor ima v sebi prihodnost – torej: vredno je toliko, kolikor je interes in pobuda za nadaljnje ustvarjanje, za nadaljnji revolucionarni boj mladih generacij.«

Ko je ocenjeval minulo leto kot izjemno pomembno glede na številne politične odločitve, sprejete na kongresih partije, sindikata in mladine, je poudaril, da ti zbori niso bili samo manifestativni, bili so tudi delovni dogovori – ki jim je skupni prodor v novo iskanje odločujočega koraka k nadaljnji demokratizaciji.

»Nimamo kaj čakati,« je rekel general Nadj. »Postaviti se je treba v vrsto za akcijo. Če ne bomo imeli poslušnosti za pobudo množic in če ne bomo znali v vsakem obdobju revolucije, kakor doslej, organizirati te množice in reševati njihove dnevne probleme v skladu z daljnosežnimi cilji in interesi delavskega razreda, smo naredili malo, da ne rečem – ničesar. Pred nami je organiziranje učinkovitega kolektivnega vodstva. Vi veste, da smo mi v zvezi borcev že doslej v tem pogledu mnogo naredili, a moramo še veliko več. Dosedanje pozitivne izkušnje naj bodo vzpodbuda za še boljše organiziranje in učinkovito funkcionalnost predsedstva in zveznega odbora. Te naloge smo vključili tudi v naš akcijski program za leto 1979.«

Kosta Nadj je še posebno poudaril pomen jubilejev, ki jih bo slavila naša partija in mladina v letu 1979:

»Tovariš Tito je imel vedno pred seboj: za vsako revolucionarno akcijo je nujna revolucionarna organizacija. Vse do Titovega zgodovinskega prihoda na politično sceno, je bila partija v obdobju iskanja. Tito ji je s svojimi leninovsko usmerjenimi mislimi na prihodnost pokazal pot do zmage.«

Ko je govoril o jubilejih v prihodnjem letu, je predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, omenil tudi revolucionarno tradicijo:

»Opravili smo z mišljenjem, da so tradicije revolucije nekakšni spomini. To je nekaj, kar vedno živi: so merilo za sodobne odnose in ustvarjalna vzpodbuda... Izkušnje pa so pogoj za hitrejšo razvijanje revolucije.«

Primer Josipa Čakarića

Josip Čakarić ne bo nikoli pozabil 1. septembra 1940! Tovariši, komunisti, so ga obiskovali v bolnišnici in mu govorili: »Ne skrbi, ti boš naš prvi vojaški vojni invalid!«

Te pravice povojni zakon Josipu Čakariću v popolnosti vse do danes še ni priznal. Pisal je vsem in odgovori so bili vedno enaki: primer bomo preštudirali, pravici bo zadoščeno. Konferenca ZZB NOV Split je leta 1970 o tem posebej razpravljala in sklenila, da opozori ljudi, ki pišejo predpise, da o tem razmislijo. In tudi to, da Josip Čakarić ni sam, da je takšnih invalidov v Splitu sedem in v Jugoslaviji še mnogo več.

Nekdo bo morda rekel: mar se splača za sto ljudi menjati zakon?

Zakaj ne in če je potrebno, tudi za enega! Za tiste, ki so bili resnični vojniki partije. Lahko pred to mrtvo roko, roko Josipa Čakarića, mislimo drugače?

Kaj bodo s statusom vojaškega vojne invalida? Zaradi zdravljenja (zdravilišča) na primer, Čakariću, kot tudi drugim vojaškim vojnim invalidom, nujno potrebnega – samo da do njega pride mnogo težje. Pa mi: človek hoče tudi uradno priznanje, da je bil tiste noči vojak – skojevac v akciji in ne udeleženec v ... popivanju.

Treba je povedati še to: Josip Čakarić je bil med vojni ilegalci v Splitu in potem borec Tretje dalmatinske brigade, v kateri se je boril po svojih najboljših močeh. Po vojni je delal in se učil: dobil je diplomiro inženirja organizacije dela in končno odšel v pokoj. Gledano v celoti – bogato življenje. A ga vendarle nekaj peče. In ne gre, kakor sam reče, za neke posebne pravice, marveč za veliki – princip.

POLITIKA – 15. decembra 1978

Vedno z domovino

Okoli 400 jugoslovanskih klubov, združenj, društev in skupnosti v ZR Nemčiji je doslej organiziralo ob navedenih republike okoli 600 slovenskih akademij, prireditelj, športnih turnirjev ter prireditev za pionirje in učence jugoslovanskega dopolnilnega pouka na materinem jeziku. Po nepopolnih podatkih je na teh, doslej vsebinsko najbolj bogatih prireditvah v počastitev jugoslovanskega državnega praznika sodelovalo več kot 200.000 naših državljanov, ki so manifestirali svojo trdno pripadnost domovini in politiki predsednika Tita.

Na teh manifestacijah je bilo prisotno več tisoč nemških državljanov – simpatizerjev jugoslovanskih klubov in predstavnikov mestnih oblasti.

BORBA – 8. decembra 1978

Revolucija – trajni navdih mladih

V pripravljanju mladih na splošno ljudsko obrambo bi morali še bolj uporabljati bogate izkušnje borcev narodnoosvobodilne vojne. Živi spomini iz narodnoosvobodilnega boja in revolucije so velika šola za nas, mlade, rojene v miru in svobodi. Narodnoosvobodilni boj je za nas bližnja zgodovina in če ga hočemo še močneje doživljati, moramo o njem še več vedeti – narodnoosvobodilni boj mora biti trajni navdih za našo akcijo.

NARODNA ARMIJA – 14. decembra 1978

BORBA – 26. decembra 1978